

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Thursday 10th December, 2020

The Assembly met at 09am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou tele spektater piblik ki pe swiv nou. Byenveni pou nou *Sitting* ozordi. Mon ti a kontan komans avek en pti mesaz pou Lazournen Drwa Imen ozordi.

Lo non Lasanble Nasyonal Sesel mon ti a kontan eksprim sa mesaz a lokazyon Lazournen Drwa Imen ki ganny selebre ozordi le 10 Desanm atraver lemonn. Sa lazournen i mark laniverser Deklarasyon Iniversel Drwa Imen proklanmen par Nasyon Zini an 1948.

Si nou selebre sa lazournen, se pou afirm drwa sakre tou imen, ou laliberte, egalite e respe. San konsiderasyon diferans, ras, kouler, larelizyon, lopinyon politik, klas, nesans oubyen mwayen. Nou Nasyon parey

laplipar Nasyon dan lemonn i baze li sa prensip. E parey lezot nasyon, nou annan en lobligasyon pou fer sir ki i vin la realite partou dan lemonn.

Batay pou Drwa Imen pa pou'n terminen ziska ler drwa tou imen san eksepsyon i ganny respekte. Dan lemonn i annan ankor bokou pou fer pou asir drwa bann minorite, drwa madanm e zanfan e plizyer kategori ki vilnerab.

Dan nou pei nou'n tir bann lesan nou bann mankman ki nou'n temwannyen dan nou listwar, e nou ganny apele ozordi pou tenir aker sa langazman pou rekonsilyasyon.

Nou osi bezwen konsyan sa ki nou ankor annan pou fer parey proteksyon konplet pour bann zanfan, e legalite loportinite pour tou enkli bann ki annan dezabilite. Sa lannen, sa lazournen i ganny selebre anba “Tenm Refer Pli Byen”, an Angle *Recover Better* an referans avek pandemi COVID-19.

Sa term i met drwa imen o sant bann zefor pou refer lasante, sistenm ekonomik e sosyal, bann popilasyon atraver lemonn.

I demande ki ler nou re batir sa ki'n andomaze oubyen sa ki'n afeblir, nou fer sir ki

drwa imen i ganny respekte pli byen. Nou koman parلمانter, nou ki premye gardyen e defanser drwa imen.

Alor mon ti a kontan an loner sa lazournen re afirm nou relasyon kontinyel, pou fer avanse sa bann drwa, pour tou dan nou sosyete. E ler nou annan lokazyon pou dimoun vilnerab dan lezot landrwa lemonn.

Annou reste premye dan laliny batay ou drwa imen. Mersi bokou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Nou a pran Prezantasyon Dokiman. Madanm Deputy.

MADAM DEPUTY CLERK

Mersi Mr Speaker. Papye ki pe ganny prezante la bomaten se;

The FPAC Report on Familiarization Meetings Conducted with Six Departments. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Chairman FPAC, Leader Lopozişyon.*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab e bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker *FPAC* i gard son langazman pou

kontinyen gard piblik enformen lo bann travay ki i pe fer. E avek en nouvo *FPAC* ki'n vini dan sa setyem Lasanble, ti enportan pou nou fer serten miting avek nou bann *partners* kle, ki annan pou rol asir *accountability*, la transparans e bonn gouvèrnans dan Gouvèrnman. Sa bann antite i enkli Lofis Oditer Zeneral, *Public Enterprise Monitoring Commission, Government Audit Committee, Financial Intelligence Unit, Financial Crime Investigation Unit e Anti-Corruption Commission Seychelles.*

FPAC ti fer en seri miting avek son bann antite e en rapor in ganny prodwi pou benefis Lasanble. Sa rapor i donn detay lo bann diferan enakman legal ki kre sa bann diferan Antite pou fasilite konprenezon bann Manm lo ki rol sa bann diferan antite i annan.

Dan sa rapor nou'n osi met serten rekomandasyon baze lo bann keksoz ki nou'n vwar e ki nou rankontre ler sa bann dimoun in zwenn avek nou. En premye size ki'n *come up* Mr Speaker sa size kapasite.

E la *FPAC* in koz avek tou sa bann antite e en keksoz ki nou'n remarke pou ki sa bann lenstitişyon kapab fer zot travay e deservi zot manda. Zot

bezwen annan kapasite e annan *the personnel required* pou zot kapab delivre lo sa ki zot manda i demann zot pou fer.

Dezyenmman i annan *area* enportan Sesel ki nou bezwen met lanfaz lo *train* bann profesyonnel. E sa se dan sa *area forensic accounting* e *forensic auditing*.

3 antite an partikilye in koz lo nesesite pou annan sa bann dimoun avek konpetans koumsa;- sa se *PMC, Public Enterprise Monitoring Commission* e *Anti-Corruption Commission Seychelles* e *The Financial Crime Investigation Unit*. Tou le 3, i *tackle* bann konsern ki *amount to* plizyer bilyon Roupi.

En trwazyenm rekomandasyon ki nou oule fer Mr Speaker atraver sa rapor se ki bann *Law Enforcement Entities*, e la mon koz partikilyerman pou *ACCS*, savedir *Anti-Corruption Commission Seychelles* e *Financial Crime Investigation Unit*, pe fer en lasezi lo plizyer propriyete ki zot atraver en travay ki zot fer.

Mr Speaker enn bann konsern ki sa bann antite in souleve, se lefe ki sa bann propriyete ler in ganny sezi i swa bezwen ganny *maintain*

oubyen ganny *store* par en kou pou Gouvernman.

Lesansyel i reste ki nou bezwen trouv en modalite pou *manage* bann propriyete ki ganny sezi, e asire ki Leta apre ki i decide pou *dispose of* sa bann propriyete, i ganny en reveni oubyen i ganny valer sa ban propriyete ki i devret gannyen.

En katriyenm pwen enportan dan sa rapor Mr Speaker, se lefe ki bann *public enterprises* oubyen bann *state-owned enterprises* i *enjoy* sa ki nou apel en pozisyon finansyel tre enportan dan nou pei.

La mon pe koz lo bann *public enterprise* parey *SEYPEC, PUC*, i enkli lezot parey *Air Seychelles, ...* e menm *Société Seychelloise d'Investissement*.

Mr Speaker Antite prensipal ki annan pou rol fer *oversight* lo sa bann *enterprises* se pour *Public Enterprise Monitoring Commission*.

I enportan pou nou vwar ki kalite *Dividend Policy* ki devret ganny etablir pour ki sa bann Antite i komans pey serten reveni Gouvernman. Me en size konsern ki'n ganny souleve par *PMC* atraver bann miting ki nou'n fer avek zot. Se lefe ki depans sa bann antite

vizavi zot pozisyon finansyel i osi o.

E pour sa *FPAC* pou annan en rol pou li zwe pou asire ki sa bann antite i osi koup depans sirtou pandan en moman akoz nou pe pas dan bann difikilte ekonomik, pou vwar ki mannyer nou kapab pli byen zer pozisyon finansyel sa bann antite e ki zot ava benefisye lekonomi pei.

En senkyenm pwen enportan Mr Speaker, se lefe ki *FPAC* i vwar ki i annan bann diferan *legislative enactments*, si oule bann stati legal ki bezwen ganny revwar pou nou siport rol ki bann Antite i zwe.

La i annan Antite parey *FIU* e *PMC*. E menm *ACCS* kot nou bezwen ranforsi kad legal pour fer ki zot louvraz i ava vin pli solid dan sa rol ki zot annan pou zwe pou zot asir bonn gouvrenans, *accountability* e latransparans dan sa ki Gouvrenman i fer dan depans piblik e osi *tackle* sa size koripsyon.

Mr Speaker sa bann miting ki *FPAC* ti fer, i pa ti bann miting ki nou ti pas li *live*, akoz lentansyon sa bann miting sete pou ed bann Manm familiariz zot avek travay ki sa bann antite i fer.

Me mon oule anonse ki *FPAC* pou *resume* son bann *live*

hearings as from Zanvye 2021, kot nou pe konsider rapor Oditer Zeneral pou 2019. Mon swete ki piblik i ava reste angaze avek travay ki *FPAC* i fer. E zot ava kontinyen fer zot bann komanter, swa atraver bann medya ki egziste, ouswa atraver ekrir *FPAC* direkteman pour ki nou ava konnen kwa ki pe pase dan bann diferan antite.

E osi pou nou kapab zwe nou rol enportan ki nou annan sa se asir *oversight* ek *scrutiny* lo depans Gouvrenman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab *Chairman*. Nou ava kontinyen avek Mosyon, e nou annan en Mosyon apar *Leader of Government Business* ki tous lo *Supplementary Estimate*. E pour sa nou ava apel Minis Finans ek son delegasyon.

Bonzour Minis Finans Naadir Hassan. Bonzour Sekreter Prensipal Mr Damien Thesee e Mrs Irene Croisee Kontroller Zeneral.

Nou a prosede avek Mosyon e mon ava apel Onorab Bernard Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis e

bonzour PS. Bonzour tou bann Manm koleg Onorab, bonzour tou bann dimoun ki pe ekout nou dan Lakour.

Mr Speaker avan ki mon al pli devan les mwan remersye ou pou ou pti diskour bomaten lo Zournen Drwa Imen. E permet mwan silvouple zis dir ki mannyer mon'n apresye lafason ki ou'n anmenn sa *speech* lo Drwa Imen, e pour asir tou dimoun ki nou dan sa Lasanble nou tou nou byen *committed* anver *improve* nou drwa imen dan sa pei.

Nou annan deza en zoli seri drwa dan nou Konstitisyon. Nou'n *improve* en pe resaman avek Kod Sivil drwa bann madanm oubyen bann zanfan osi, an tiran sa distenksyon lezitim ilezitim.

Nou'n *improve* en pe drwa bann madanm ki pa'n marye, lo nivo propriyete. Me nou ankor annan bokou pou fer, sirtou lo nivo bann dimoun ki pe viv touzour avek en dezabilite. E osi bann dimoun ki tonm dan sa kategori dimoun ki *LGBTIQ*.

Alor nou travay zanmen in fini, me mon krwar mon kapab dir ki ziska prezan koman en pei nou pa'n mal debourye lo Drwa Imen dan sa bann detrwa dernyen lannen.

Mr Speaker Mosyon ki devan nou bomaten i lir koumsa;

The National Assembly resolves to approve the supplementary estimate of Seychelles Rupees One billion, one hundred and thirty-nine million, seven hundred and thirty-two thousand, four hundred and ninety (SCR1,139,732,490) for the year 2020 laid before the Assembly in accordance with Article 154(6)(b) of the Constitution.

Mr Speaker sa Mosyon parey li menm li i dir i vin isi anba Lartik 154(6)(b) nou Konstitisyon. E sirtou pou leklersisman bann nouvo Manm, nou Lasanble oubyen Gouvernman i kapab *lay* devan nou Lasanble a nenport ki moman, en *supplementary estimate* apre ki Lasanble in aprouv en Bidze pou en lannen.

E sa i arive neserman akoz tou depans dan en pei i dinamik, e nou pa toultan kapab reste dan paramet en Bidze ki'n ganny pase. Lartik 154 nou Konstitisyon i permet en *Supplementary Appropriation* ganny fer dan 2 sirkonstans.

Enn se ler Gouvernman pe antsip ki i pou bezwen depas Bidze ki Lasanble in aprouve. E depans plis, alor i vin devan

Lasanble, i demann permisyon anba 154(6)(a) pou li fer sa depans siplemanter.

E en lot se anba 154(6)(b) se ler in fin i depanse e i vin devan Lasanble, pou ratifye en depans ki in fer an plis ki Bidze ki Lasanble in *allocate* avek Gouvernman.

Nou ava rapel ki sa lannen ki nou ladan, i en lannen spesyal aköz COVID. E premye keksoz ki ti arive apre ki Bidze ti arive a lafen 2019 pou lannen 2020, Minis ti vin devan nou Lasanble avek en *amended budget, amended estimates* pour li amann Bidze.

E sa ti en konteks ase spesyal aköz sa ki ti pe arive, se ki i pa ti pou zis en *supplementary* ki i ti pe anmenn devan nou. Me se ki Minis ti pe fer se i ti pe demann avek Lasanble koup serten depans ki nou ti'n, ki Lasanble ti'n fini *allocate* pou kapab servi sa larzan dan lezot *heads* ki nou pa ti'n *allocate*.

E an plis ki sa, i ti pe rod en *supplementation* en pe plis larzan aköz COVID. E zot ava rapel ki Lasanble ti aprouv en Bidze, en *amended budget* ki ti fer provizyon siplemanter apepre R1.2bilyon pou kapab fer fas a en kriz COVID ki pa ti'n ganny antisipe ler Lasanble ti'n aprouv Bidze an 2019.

Sa ki'n arive an atandan se ki in annan plizyer lezot depans enprevi. E se pour sa rezon ki Minis pe vin devan nou ozordi pou nou ratifye sa bann depans enprevi ki ti'n ganny fer par ladministrasyon sortan pou la pli gran parti.

E donk sa Bidze ki vin devan nou ozordi, i ankor apepre menm sonm, R1.1bilyon, pou depans ki'n ganny fer, depans siplemanter ki Gouvernman in fer, e ki i pe demann nou ozordi ratifye anba sa dezyenm provizyon setadir Lartik 154(6)(b) nou Konstitisyon.

Mr Speaker tou bann Manm in ganny en bann *handouts*, ki montre egzaktaman anba ki *heads* sa *Supplementary Budget* pe ganny anmennen ozordi. E ankor enn fwa pou benefis bann Manm mon ti ava, etandonnen ki sa set en depans siplemanter zot ava vwar lo sa bann papye 3 paz ki nou annan devan nou, 2 kategori peyman.

Anfen 2 kategori larzan. Enn se bann *savings* ki'n ganny fer, aköz in annan *savings* ki'n ganny fer. E tousala se bann, tou sa bann sif i dan en *bracket*. Savedir sa larzan in en *savings*.

Se tou sa bann *figures* ki pa dan *bracket* ki en depans siplemanter. E se sa vreman ki

nou bezwen *focus* lo la ozordi. E dan en fason tre zeneral, i annan 3 kategori peyman ki nou bezwen pe regarde ozordi.

Premye kategori se bann peyman *COVID related* e sa nou vwar li en pti pe partou, sirtou lo trwazyenm paz. Kot in annan bokou larzan ki'n bezwen ganny depanse, oubyen ki'n ganny depanse. E nou ozordi nou ava decide si i ti bezwen ganny depanse ou non, sa se fonksyon sa Lasanble, me ki'n ganny depanse an relasyon avek *COVID*. Par egzanp *Social Programs, Subventions to Public Enterprises, Benefits* anba ASP eksetera.

Donk trwazyenm paz se zeneralman *COVID related*, me selman nou ava vwar ki en pe partou i annan bann lezot depans ki'n ganny fer aköz sa. Dezyenm kategori peyman, sa se bann peyman - anfen bann depans ki'n bezwen ganny fer, aköz an relasyon avek *COVID*, avek problemm ekonomik ki nou'n bezwen fer fas avek, nou *exchange rate in slip*.

E parey nou konnen nou'n sorti R14 en Dolar pou nou tonm en pe plis ki R20. E alor in annan en lefe. Sirtou pou bann peyman ki ti bezwen ganny fer, *ANHRD* i enn sa bann gro sonm parey zot ava vwar.

E trwazyenmman se eleksyon. Dan Bidze 2019 nou pa ti'n prevwar ki ti pou annan 2 eleksyon. Nou ti'n prevwar ti pou annan zis eleksyon prezidansyel. Epi ler Lasanble in ganny dizourd nou bezwen al ankor dan en dezyenm eleksyon alor in annan en dezyenm kategori, *sorry* eskiz mwan, in annan en *surplus* peyman ki i bezwen ganny fer. Sa se sa 3 gran kategori ki nou pou vwar dan sa *schedule* ki devan nou ozordi.

Mr Speaker nou prosedir ki ganny swiv pou Bidze se ki pou sak *Supplementary Budget* i bezwen annan en Mosyon ki ganny anmennen. E sa Mosyon i bezwen ganny aprouve par Lasanble.

E dan lannen ki swiv la probasyon sa Mosyon, i annan en *Bill* ki vin devan Lasanble pour *put into effect* sa Mosyon. Sa se enn bann rar Mosyon ki *binding* lo Gouvernman. Aköz parey nou konnen bann Mosyon zeneralman pa *binding*, me en Mosyon pou en *Supplementary Estimate* i *binding* lo Gouvernman.

E Gouvernman i bezwen swiv li avek en *Bill* ki pou met annefe sa Mosyon, ki Lasanble in aprouve. E dapre Konstitisyon ek *Standing Orders* sa i ganny fer dan

lannen ki swiv. E nou ava vwar ozordi oubyen demen nou pou ganny en *Bill* ki pe, ki vin devan nou lo en Mosyon ki nou ti'n pase lannen pase, pou depans siplemanter ki ti'n arive an 2019.

Sa enn Mosyon pour depans siplemanter ki pe ganny fer an 2020 son *Bill* pour vin an 2021 depandan lo kisisa ki'n aprouve ozordi devan sa Lasanble. Problemm avek sa prosedir Mr Speaker se ki Lasanble i ganny demande pou aprouv en Bidze lo en Mosyon, pou aprouv depans lo en Mosyon, san ki i annan sa *Bill* devan li.

E sa i en pti pe sa ki pe ganny fer se ki Lasanble pe ganny demande aprouv en sonm global e sa *Bill* pli tar i ava vin bann Lasanble pour nou diskrit lo sa *Bill*, apre ki nou'n fini aprouv en Mosyon. E dan Lasanble presedan, Lasanble in trouve ki sa se en pti pe met saret devan bef.

Ou devret aprouv en Mosyon el ou annan tou bann eleman devan ou e non, pa zis en deba lo en Mosyon dan son fason abstre. E donk Lasanble presedan, in entrodwir en pratik pour ki olye esper *Bill* lannen prosenn pou nou debat lo li, apre ki nou'n aprouv en Mosyon *pretty much blind*,

annou aprouv sa Mosyon apre ki nou'n ganny tou bann lenformasyon.

E se pour sa rezon ki Minis avek *PS* i la ozordi. Pratik donk in ganny adopte se ki nou pou, koman en Lasanble nou pou pran nou letan nou pou kestyonn Minis avek *PS*, lo sa *supplementary appropriation*. Nou pou ganny tou leksplikasyon ki Lasanble i merite gannyen avan, ki nou vot pou aprouv Mosyon.

E ki ler *Bill* i vini lannen prosenn pa pou annan deba lo *Bill* aköz deba pou'n fini ganny fer lo Mosyon. E *Bill* dan en serten sans pou ganny aprouve, aköz Mosyon si i pase in fini pase depi avan. Donk se sa pratik ki'n ganny adopte e se sa pratik Mr Speaker ki avek ou permisyon, nou pe swiv ozordi.

Alor lafason ki travay mon krwar pou prosede se ki Minis avek *PS* i la, Manm ava ganny en loportinite. Anfen, premyerman Lasanble pou al dan en Staz Komite pou demann, pou permet Manm demann kestyon avek Minis ek *PS*, demann okenn leksplikasyon lo sa ki devan nou.

E enn fwa ki tou leksplikasyon in ganny donner, si okenn Manm i anvi kontinyen deba, i anvi fer okenn

prezantasyon okenn largiman an faver ou kont, a sa moman la sa i ava ganny fer. E enn fwa ki tousala in fini Lasanble, Komite ava retourn dan Staz, Lasanble ava retourn dan Staz Lasanble e en vot ava ganny pran lo sa Mosyon.

E vwala Mr Speaker avek a detrwa mo, mon *move* ki sa Mosyon ki devan nou ozordi i ganny aprouve par Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou kapab ganny *secondment* sa Mosyon. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker Mosyon i segonde. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas dan Staz Komite pou zot kestyon. Mersi, nou a komanse. Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis.

MR SPEAKER

Eskiz mon Onorab. Wi, Onorab Aglae. Ou'n gannyen mikro.

HON EGBERT AGLAE

Bonzour Mr Speaker. Mr Speaker mon oule zis en klarifikasyon pou etabli petet en lord dan lafason ki nou pou *go on*.

Akoz si nou pe ouver kestyon lo la, petet pou nou gete si nou pou al parey par bann *heads*, bann departman ouswa nou pou bezwen pe, sakenn pou pran son bout kestyon pou etabli en lord konmsi.

Si nou pou komanse, annou, par *head* si nou pou al par *heads or lafason*. Petet Onorab Georges a donn nou en gidans lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges ki ou panse.

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker i tou depan lo sa ki bann Manm i anvi fer, i en pti, i pa en gran legzersis i annan zis 3 paz. Me si Manm i krwar ki i preferab pran *head* par *head* e demann kestyon, *then so much the better*.

Se ler *Bill* pou vini ki nou pou vot *head by head*. La nou pou, i zis en Mosyon ki nou pou aprouve oubyen ki nou pa pou aprouve. *I am in the hands of you* Mr Speaker.

I annan, mon prevwar ki i annan enn de keksoz, par egzanz bann *COVID related*

expenses ki en pti pe partou. Me i pa anpes nou pran li seksyon par seksyon bomaten. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Petet nou a regarde ki Minis i panse lo la. Wi, ou ankor. Eskiz mwan Onorab *Leader* Lopozisyon. Ou oule dir keksoz avan Minis i koze. Ale wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon krwar sa ki Onorab Aglae in propoze i baze lo bann leksperyans lepase. Sa *supplementary* pa'n vin dan laform en *Bill*, in vin dan laform en latab kot i annan bann diferan *areas* ki nou konsidere.

E i meyer pou nou konsider li *by head*. Akoz then ou pou war ou dan en sityasyon kot Manm pou *raise* kestyon lo *head* apre ki Minis in fini kouver li.

Ou menm ou, ou pou war difikilte kot ou pou annan repetisyon serten kestyon osi *as well*. So i meyer parey nou pe regard premye *head*, nou poz nou bann kestyon. I ava annan bann *crosscutting issues* ki nou pa pou kapab anpese.

Me selman i preferab ki nou *go* koumsa. Apre i pli fasil pou Minis kapab donn bann

Manm bann leklersisman e bann larepons lo bann size ki pou *come up*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ki ou lopinyon?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mon *ok* avek sa ki bann Onorab i propoze. Nou ava aranze nou dapre sa ki zot war i mars pli byen pou zot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Alor nou a komans. Letan ou pe dir seksyon la, ou pe dir sa bann, mon annan o komansman *Current Outlays: Wages and Salaries*.

So nou pran enn sa ziskan kot son total, *ok*. Me nou a komans avek la. *Current Outlays: Wages and Salaries Ministries Departments*. Onorab Mondon ou pa ti lo sa seksyon ou? Okenn kestyon lo sa seksyon?

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mon annan en kestyon lo la. Mon vwar anba bann *Wages*, anba *Regulatory Bodies* pou *Public Health Authority*. En sonm adisyonnèl 2.1 milyon ki dir pe *cater* pou *allowances COVID*.

Mon anvi konnen si tou bann *allowance*, e lekel sa bann dimoun ki'n ganny *allowances* anba *COVID*? Akoz ti annan serten dan sizyenm Lasanble, eski i annan serten.

MR SPEAKER

Mon pa pe swiv ou la Onorab Mondon, eskiz mwan. Mon pa war li dan sa seksyon. Eski.

HON TERENCE MONDON

Mr Speaker nou pe koz *Current Outlays: Salaries and Wages* laba, anba sa i annan *Ministries and Department*. Apre i annan bann *Regulatory Bodies*.

Eski nou pe pran tou le 2 ansanm? Akoz ou lede i tonm anba *Salaries, Wages and Salaries*. Nou pran zis Minister avan. *Ok*.

MR SPEAKER

Wi nou a komans avek premye lalis anler.

HON TERENCE MONDON

Ok.

MR SPEAKER

E apre nou a pas lo dezyenm.

HON TERENCE MONDON

Ok Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mon a zis demann en kestyon zeneral lo, letan mon pe get sa kantite *recruitment* ki'n ganny *freeze*. Parski nou anvi war en Gouvernman performan.

Mon anvi zis konnen ki manyer sa i afekte loperasyon Gouvernman? E si zanmen in annan en *thinking* poudir serten dimoun nou pe pey zot anba *FA4JR* ki'n perdi travay e ki probableman pe, non, pou pa perdi travay.

Me selman zot pe asize en pe napa louvraz toulezour kot zot ti'n kapab anmenn sa bann dimoun, e so zot annan en travay aktyelman pou fer.

So mon zis anvi konnen ki manyer in annan sa bann refleksyon e ki manyer sa bann *freeze* lo sa bann *post recruitment* in vreman afekte loperasyon Gouvernman e pou son *effectiveness*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Zis mon pe tyeke, nou dan Komite ou dan?

MR SPEAKER

Wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Ok. Mon pas avek *PS* pou reponn sa kestasyon.

MR SPEAKER

Mersi. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Morning Mr Speaker, tou Manm Onorab. Mr Chair e tou Manm Onorab. Parey nou ti vin avek lamannman Bidze 2020, stratezi ki ti ganny swazir sete pou *safeguard* lanplwa tou travayer ki deza *in service*.

Me nou ti napa resours pou kapab *recruit* nouvo dimoun. Parkont mon ti donn serten leksepsyon pou bann Minister parey Lasante li menm, Ledikasyon, Lapolis, *Public Health*, *DRDM*.

Sa ti ganny leksepsyon pou zot kontinyen *recruit* dimoun anvi ki zot bann servis esansyel. So nou napa sa resours malerezman pou kontinyen *recruit* dimoun. Akoz nou pe fer en *deficit*.

Me wi par kont, nou'n bezwen rod sa R1.2 milyon pou *safeguard* saler *private sector*. So dan plas *recruit* dimoun, Gouvernman in donn sa *Additional Fund* R1.2milyon pou kapab bann dimoun ki dan *private sector* reste kot zot ete.

Akoz inisyman nou sispekte nou pou annan en, sa *COVID* ti pou afekte nou 3, 6 mwan. So nou pa ti pe ekspekte ki sa sityasyon ti pou prolouze. So sanmenm sa, sa bann *temporary measures*.

So i annan natirelman serten lefe lo servis bann lezot Minister ki pa'n kapab *recruit*. So ler i annan bann keksoz koumsa ou bezwen zis kontinyen perform e enplimant ou bann *existing Policy*.

Ou pa kapab fer enn nouvo an plis. Parey Minister Finans osi in afekte nou. Ou bezwen zis met lo *shelf* en pe bann nouvo keksoz ki ou ti anvi fer e zis mentenir sa ki ou annan la.

E nou'n osi, nou'n tir bokou nou resours pou kapab enplimant *FA4JR*. Ki'n vedir nou pa'n kapab petet delivre lo nou bann servis. So i annan en lefe ki pou annan lo bann Minister. Me selman mon pa pou kapab *allow* zot pou *recruit more*. E deplis ek sa *FA4JR* i fer ki tou dimoun i reste kot i ete.

So nou annan en *challenge* osi pou kapab *attract* dimoun. Akoz tou dimoun kot i ete dan *URS* dan *FA4JR* anba *SETS* i laba li. E ou annan en *skills gap* osi ki pa neserman kapab *allow* nou pou *recruit* dimoun. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker, bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon ti anvi en klarifikasyon anba sa *head Department of Police*. Mon war zot in fer en *savings* lo *recruitment* la.

Mon kestasyon, se ki pandan letan *COVID* ti annan bokou mirmirasyon par bann zofisye Lapolis, parske zot, zot ti en kategori travayer ki ti lo *for front* dan sa letan *lockdown* avek *COVID*.

Anvi ki zot in fre en *savings* sa, mon ti a zis oule klarifye si sa bann zofisye Lapolis ki ti lo *forefront* dan letan *COVID* ti ganny peye en *allowance*? E si wi anba ki *heads* ki zot in ganny peye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Si mon pou apel korekteman bann landrwa parey Lapolis ti ganny peye mon krwar zis pou 1 mwan ki ti annan sa restriksyon. *So once everything went back to*

normal, sa bann *allowance* ti ganny tire.

So i annan *allowance* ki'n fini ganny peye pou zot. E mon krwar zot ti annan *savings* si mon pa tronpe. Nou ti fer bann Minister ki annan larzan dan Bidze, anvi ki nou pa ti koup Bidze Lapolis.

Whatever mezir kontrol ki nou ti'n mete lo zot bann *goods*, zot ti bezwen servi sa larzan avan, egzos li, pey zot bann depans *COVID*, ler i fini zot vin kot nou prezan pou pey *additional* anba *Contingency*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour tou Onorab, bonzour Minis avek tou ou bann delegasyon, apre bonzour tou dimoun dan lakour.

Mwan mon ti a kontan ganny en klarifikasyon Minis, anba *Ministry of Education and Human Resources*. Letan mon get sa *savings* apepre en 4 milyon apepre. *Savings* ankor i relye avek *delay recruitment* avek *freezing*.

Vi ki nou konnen nou nivo ledikasyon akademik nou bann zanfan, sirtou dan lekol

leta in desann en kantite. Mon ti a kontan konnen konbyen ladan sa ki pa'n ganny *recruit*. Konbyen *teachers* ladan ki pa'n ganny *recruit* anba sa *Code*?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Aktyelman sa bann *issue delay* dan *recruitment* i pa zis sa lannen, in en keksoz ki'n arive tou bann lannen avan.

Mon pou napa lenformasyon kantite dimoun, kantite *teachers* egzakteman ki zot *short*. Me nou ava rode e *provide*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Bonzour Mr Chair, bonzour Minis ek ou delegasyon. Bonzour tou Manm. Mon keston se sa bann *budget savings* i, son lefe in komans byen boner dan lannen 2020. E la nou Desanm. E *still* loperasyon, tou loperasyon in kontinyen parey PS ou'n dir nou.

Eski sa donnen sa difikilte pou *budget* 2021, eski zot annan lentansyon, vi ki zot in war, zot in fonksyonnen, sa

ki'n ganny koupe la dan 2020 i pa ganny mete dan *Budget* 21? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Wi, *as* nou pe prepar Bidze 2021. E parey mon'n mansyonnen oparavan, *2021 is going to be* en *tough year*. So nou bezwen Gouvernman vin pli efikas dan delivre servis.

E nou pou bezwen entansifye sa legzersis pou *manage* kou Gouvernman. So *as* nou prepar Bidze 2021, *emphasis* i en kantite lo ki mannyer nou fer Gouvernman pli efektif, koup *wastage*, labi. So sa i en priyorite, wi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Bonzour Minis avek PS e tou dimoun ki a lekout. Mr Chairman mon ti a kontan demann Minis. Par lefe ki nou rol se fer *oversight*.

E dan bann *previous budget presentation*, bann alokasyon bann MDAs, nou'n vwar ki bann, zot in toultan pe fer monte ki zot *understaffed*. E

la nou vwar poudir nou annan en ta *freeze* lo bann *post*.

Eski i posib avan Bidze i ganny prezante pou nou kapab ganny en lalis sa bann diferan *post* par anba sa bann diferan *heads*. Pou nou kapab vremen evalye, fer nou *oversight* pou vwar letan sa bann diferan lazans zot pe fer zot soumisyon.

Pou nou vremen konnen merit e nesesite sa bann *post*. Akoz ki i arive la, nou pa pe vwar bann detay. Me selman ou'n vwar dan lepase kot dan Bidze zot toultan pe dir, poudir zot bezwen dimoun pou vin efikas.

E parey Minis ou'n dir ou menm poudir, nou dan en letan difisil, nou bezwen sey tou fason pou nou kapab koupe. Me i pou enportan pou nou, koman Lasanble, pou nou kapab ganny osi sa lalis sa bann *post*.

Akoz pou vwar, poudir be eski, si i annan bann Minister ki annan bann diferan *layers* ouswa i *top heavy*. Me selman ou trouve poudir be i annan serten *post* ki ou bezwen. So i pou enportan pou nou kapab ganny sa lalis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Wi, nou ava *provide* zot avek sa lalis. Me selman osi sa *exact exercise* pe arive dan bann Minister kot dan preparasyon Bidze 2021, tou Minister in ganny demande pou regard ki tou sa bann *post* e ki rol ki kritik.

Akoz menm kantmenm ou'n met en *general freeze*, i annan serten rol ki vremen kritik ki ou bezwen *recruit*. So sa nou bezwen *provide for*. So sa travay pe ganny fer a tou Minister. Me nou a osi *provide* sa avek Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon i rezwenn sa 2 kestyon presedan. Sa size *savings* lo *delay recruitment and freeze lo recruitment* i pa en size ki fek vini.

Mon krwar i en legzersis ki Minister Finans in komans fer *regarding* bann *Mid-Year Review across* bann MDAs pou en pe letan.

So kestyon ki mwan mon annan pou demande se, eski ler bann Minister i prezant zot bann *request*, eski zot in fer, zot fer en *disaggregation* lo lekel bann *post* ki zot bezwen *as urgent*, oubyen zot zis anvoy en

total bann *post*, en serten kantite, *and then* dir ek Minister Finans mon oule ou *fund* sa bann *post*?

Sa i enn. Apre dezyenmman. Vizavi lafason ki ladministrasyon i fonksyonnen. Ou kapab annan en *post*, me sa *post* pa *funded*. So konmsi sey ed nou, sirtou dan sa prosesis Bidze ki nou pe al antre ladan pou nou konnen par egzamp.

Akoz ou pou tann dimoun dir ou, be mon'n al apply tel louvraz dan tel landrwa mon pa'n gannyen. Apre sa Minister i dir li be sa *post is not funded* or sa *MDA* i dir sa *post is not funded*.

So petet ki kapab gannyen, si nou kapab, sanmenm nou pe ganny sa. Si pou posib pou *provide* nou, nou *nominal roll*, mon konnen i en gro dokiman, me i kapab ganny fer dan en fason lo en, en *pendrive*.

Kot nou a kapab ganny en nide ki *manner* bann *recruitment* pe ganny fer *across* bann diferan Minister. E zisteman i ava ed Minister Finans pou decide *whether or not*, mon pou *fund* sa kantite *post*, akoz lannen pase ou pa'n bezwen.

E an plis avek *COVID* bann legzersis ki pe fer, ou ava kapab redwir lakantite larzan ki

pe ganny mete *across* bann *MDAs* pou zisteman fer en pe plis *saving*.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An ki konsern alokasyon Bidze, parey nou konnen, tou Minister i ganny donnen en *ceiling*.

E se from sa *ceiling* ki i ganny *break down into* saler, oubyen servis e menm *capital expenditure*, i osi ganny kontrole. Akoz enn nou bi, se lo saler osi, nou veye ki i pa depas en serten nivo nou *GDP*. I pros 12poursan la, nou *Wages Budget* la, konpare avek nou *GDP*. Ki relativman ase o.

Akoz nou bezwen osi asire ki nou napa en *civil service* ki tro gro. Akoz ler i gro savedir ou pe tir ou bann *manpower from private sector* e ou pe met tou dan *sort of* striktir administrativ ki pa bon.

So Bann Minister prezan ek sa *ceiling* li i fer son *manpower budgeting exercise*. I determinen ki son priyorite, i *up to* li.

E nou prezan nou travay avek *DPA* ki vreman *vet* sa bann *request* ki bann Minister i fer dapre zot *nominal roll*. Si bann pozisyon ki'n ganny aprouve

dan zot *nominal roll*. E osi nou travay avek *ANHRD* pou get bann *returning graduates* ki ti pe vini.

Nou annan bann priyorite ki nou fer sir tou kou i ganny *funded* parey Minister Lasante. So bann lekol *NIHSS* i ganny finanse an totalite. Me larepons osi i pou depan lo Minister si i annan bezwen pou sa bann *post*.

So nou gannyen enn ler sa bann *issues* ki bann Minister i dir avek bann aplikan, i napa larzan pou sa *post*. Me selman sa *it should not be the answer*. Nou bezwen gete eski i ti sa, en *post*, priyorite pou ou *in the first place*.

I pa vedir akoz i annan en *returning graduate*, ki ou oblize *recruit* li. *Returning graduate* i *free* pou li travay *even in private sector*. So nou pou touzour annan sa *issue savings at the end of the year*.

Akoz nou napa sa kantite *manpower* pou kapab *fill the demand*. E menm si nou donnen nou vwar ki lafen lannen ler nou fer *MDA* dan *mid-year* i *still* annan sa *savings* ki vini. E nou pa pe war sa pe *go away anytime soon* nou. Nou'n diskit ek bann Minister dan letan Bidze pou gete ki zot bezwen. Pou zot defann zot pozisyon.

So bokou fwa nou pe war i annan *poaching* pe *go around*. So bann Minister pe *recruit from* lezot Minister oubyen pe sorti *from* parastatal to vin Minister. E i fer en lot vid dan en lot landrwa. So i en *issue* en pe kompleks.

Me solman nou osi bezwen ganny nou striktir, mon krwar sa i en priyorite osi, ganny striktir, nou striktir Gouvernman byen. Ki nou asire ki nou pe *maximize* sa resours ki nou annan, atraver ki mannyer nou aranz nou bann manda e fonksyon Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Chairman. Bonzour Minis, bonzour *PS*. Minis nou konnen poudir komansman lannen *or* letan nou pe prepar pou Bidze bann Minister i fer zot demann dapre sa ki zot santi zot pou bezwen pandan sa lannen, *or* dapre zot program.

Eski sa portre ki nou pe war *in terms of budget cut* dan *Wages and Salaries*, eski i posib ki i annan bann sityasyon kot, bann Minister pa pe ganny *the right candidate* *or* zot prosedir *recruitment* petet i annan en pti

pe *delay*. Ki fer li ki ariv a en serten letan zot pa pou kapab *fill* sa bann *post* by lafen lannen? Eski sa, sa *picture* ki nou pe war pou sa ki zot in *supply* avek nou silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis oubyen *PS*, zis sinyal mwan. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. I korek, nou annan *delay* dan *process recruitment*. Akoz Bidze i ganny donnen *from* Zanvyé. So nou ki nou'n fer pou *sort of* redwir en pe sa bann ta *savings*. Bokou fwa nou *fund* bann pozisyon komansman Fevriyé, si nou konnen bann Minister i tarde avek son *recruitment process* an Zanvyé.

Solman i annan ki *on time*, ki Zanvyé sa bann travayer antre. Si zot, kot bann i annan *graduates* ki pe antre la nou *fund accordingly*. Solman i korek ou asonpsyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS* Onorab Clive Roucou.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, bonzour tou koleg Onorab. Mr Speaker anba *Ministry of Environment*

Energy and Climate Change, mon'n war en depans R125mil ki ti ganny omit pou bann *Scheme of Service* pou bann travayer Lanvironnman.

Mon ti a kontan demann Minis ki kategori travayer ki'n ganny afekte? E konbyen travayer ki ti tonm anba sa depans silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Mon napa spesifikman lekel sa bann travayer. Solman ti en *Scheme of Service* ki ti pe tous Minister Lanvironnman son bann *technical staff* an zeneral. Ti annan sa *shortfall*.

Akoz ennler ler ou fer lenplimantasyon *Scheme*, prezan ki son *real costing* i vini. Akoz nou fer provizyon. Solman nou kapab *provide* sa lenformasyon spesifik lo sa bann travayer ki'n ganny afekte. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti a kontan demann Minis, letan mon pe get *savings* ki in fer konsernan bann *recruitment*

dan Minister i apepre R11 milyon.

Eski i pa krwar, mon konnen nou pa ankor ariv li *Benefits* ek *Approved Program*. Me selman letan mon pe get sa kantite ki nou'n depanse anba *Benefits and Approved Program* i 148 milyon.

Eski sa i pa'n en mannev ki nou'n *freeze* avek bann Minister lo en valer 11 milyon se tou. Epi nou'n, konmsi Gouvernman presedan in plito dir avek bann dimoun, ou ava al anba *URS*, ou ava al anba nenport ki program, nenk nou pe depanse.

Eski i annan lozik dan sa kalite, ou konnen, nou depan, nou *save* mwens me nou depans plis. So plito nou ti les bann *recruitment* ganny fer dan bann Minister e ti ava annan bann pozisyon ki ganny okipe.

Mon konnen Onorab Cosgrow in demande si kalite dimoun oubyen *recruitment process* oubyen kalifikasyon ki zot annan, ki pa pe permet sa. So pou mon i pa tro kler Minis. Si ou kapab eksplik pep Sesel en pti pe sa kalite mannev silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Ler mon regard sa sityasyon mon get li dan son 2 kote en. I byen nou fer serten *savings in terms of cost cutting* dan Gouvernman. E a plizyer di tan sa i bann *post* en pe pli *technical*. I pa menm nivo teknik travayer. Me selman lo ou kote, lo kote *ASP*, bann *social programs*, Mon krwar mon'n mansyonnen avan ki i annan en *urgent need to review this whole process*.

Akoz ki odit preliminar pe montre, se ki i annan tro bokou diferan kalite *Schemes*. Napa ase kontrol *around* bann diferan *Scheme*.

So si ou ti annan tousala, ou ti pou kapab redwir ou kou sosyal, kot kekfwa i annan serten nivo labi. Me selman ou ti pou benefisye osi lo kote kou Bidze tou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Bonzour Minis, *PS*, bonzour a tous. Minis pou vi ki ou'n tous lo sa bout *ASP* la en. I annan sa lo kote *part rental* li menm li, en. E nou war.

MR SPEAKER

Eskiz mwan, eski ou'n ariv anba oubyen nou ankor anler lo?

HON MICHEL ROUCOU

Non, non, mon pe dir pou vi ki Minis in tous sa pti bout lo kote *Social Protection* la.

MR SPEAKER

Ok, ale, demande. Minis a reponn, selman annou sey gard lord.

HON MICHEL ROUCOU

Ok, napa problem Mr Chair.

MR SPEAKER

Silvouple, ale kontinyen.

HON MICHEL ROUCOU

Wi pou vi ki Minis in tous lo sa bout *Social Protection*, kot in dir i annan plizyer diferan bout ki zot pe revwar. An term lo kote sa bout *part rental* li menm li, nou'n war poudir se ki, sirtou dan bann letan eleksyon li menm li, bokou dimoun in ganny anmennen lo la. E zis en sel kou la, nou annan bokou dimoun kot zot pe zis ganny *cutoff* lo la, san petet zot, zot ganny apersewar lo la.

E eski Gouvernman pou kontinyen ek sa program *part rental* li menm li? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, mersi Onorab pou ou kestyon. Mon pou reponn sa kestyon dan en fason en pe pli zeneral, en? Parey mon'n mansyonnen, i annan en lodit ki pe arive kot *ASP*.

E i annan en travay pe ganny fer pou revwar nou *whole* striktir *welfare*. *So rather than* get li pirman *from* en spesifik benefis, nou pe regard tou keksoz. Ki nou pe war pou le moman se ki i annan tro bokou diferan kalite benefis.

I annan bokou *duplication between* sa ki i arive kot *ASP* e sa ki i arive kot *Local Government*. E tousala nou bezwen met li dan en striktir pli annord. Ki i prevent labi e pli efektiv.

E *at the end of the day* sa dimoun pli vilnerab ki sipoze ganny, ki ede, li ki pe ganny ede. *So* sa i en louvraz ase konpreansiv ki pe ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Si nou napa ankor kestyon lo premye seksyon nou a pas anba lo *Regulatory Bodies*. Wi Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Anba *Regulatory Bodies* Minis, mon vwar kot *Truth and Reconciliation Commission* zot in demann en *supplementary* R705.42mil.

Mon ti a kontan petet ou donn en pe lesplikasyon lo la. *Whether* si i pou en nouvo recruitment ouswa si en *layoff* ki sa *Commission* in fer?

Si ou permet mwan Mr Speaker, rezondet akoz mon pe demann sa, set akoz i annan en group dimoun ki'n fer resorti ki zot in ganny *terminate*.

Pou la senp rezon akoz zot ti pe partisip avek *Electoral Commission* dan letan eleksyon. Ler *Minister* i fini reponn, mon annan en *supplementary question*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Yes PS, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mr Chair, mersi. Nou teknisyen pe tyek sa *breakdown* pou sa *Wages*. Nou ava *get back* avek sa larepons apre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Richard Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Bonzour Minis. Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon, bonzour tou dimoun ki a lekout, bonzour bann Manm. Minis, mon ti a kontan ou donn mon en pti lesplikasyon.

Mon pe get par egzanp lo *FIU* ki en lazans ki en pti pe enportan dan sa travay ki zot pe fer, sirtou lo sa nouvo. Nou'n vwar ki zot osi zot in fer en *savings* dan *recruitment of staff*.

Mon ti a kontan ou donn nou en pti pe plis detay lo si sa *saving* nou pou vwar li dan sa *next* Bidze ouswa zis in *cutoff* koumsanmenm nou pa pou war ankor?

Aprè lo kote *Seychelles Maritime Safety Administration* ki nou'n vwar la ki i annan R98 milyon mon krwar sa, ki'n *cater* pou, 190, wi *ok*. Ki'n *cater* pou *CEO, Deputy CEO*.

E nou ti a kontan si ti a donn lesplikasyon, si i annan nouvo dimoun ki'n pran, ki'n *take up* sa *post*. Vi ki nou konnen ki sa lorganizasyon i ankor pe *still* dirize par son menm dimoun. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Pou *SMSA*, i R198mil. I *basically*

avek son nouvo *Act* ki'n vini ki ti fer provizyon pou annan en *CEO, Deputy CEO* avek sa bann 2 *post* teknik, *Registration Officer* avek en enzenyer.

Ki nou'n bezwen donn li sonm adisyonnèl. E lo kote *FIU*, ankor ler nou fer *revised MDA* milye lannen, nou'n war sa akimilasyon *savings* ki'n vini, natirelman nou tire.

E pou Bidze 2021 natirelman i bezwen re *come back again* pou refer son soumisyon. Gouvernman prezan ava gete lekel bann antite ki i gete koman priyorite. E i ava *fund accordingly*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi *PS*. Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mon oule demann Minis, anba *Public Health Authority*. I annan en adisyonn, en siplemanter 2.149milyon pou kouver bann *allowances* pou *COVID*.

E anv i ki nou ti annan en *budget line* pou *COVID* pou *allowances* ler nou ti pas Bidze pli boner sa lannen. Eski, kwa ki'n fer sa logmantasyon 2.14 milyon?

E eski i pou pe kouver bann kategori travayer, ou konnen dan sizyenm Lasanble

nou ti pe *point out* ki i annan kategori travayer ki pa ti pe ganny kouver. E si sa bann kategori travayer in ganny kouver avek sa logmantasyon silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Bann kategori travayer ki pou *basically* Minister Lasante determinen li menm, ti annan 3 kategori, *high risk, medium risk e low risk*.

E zot ganny peye sa bann *allowance according to* zot klasifikasyon. Wi, pou Minister Lasante, *Public Health* plizoumwèn, zot ki'n fer peyman zot menm.

E i pou depan lo pirman lo *Public Health* ki risk e lekel bann travayer ki pe travay, pa nenport ki. Mon krwar ti annan demann ki bokou travayer ki ti pe *turn up* pou vin travay ti pe demann *risk allowance*.

Me selman bann travayer ki ekspoze *to certain extent* a risk, ki ganny peye sa *allowance*. Pa zis aköz ou'n vin travay ki i *entitle to* en *allowance*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre ou ti annan, ou ti'n lev lanmen ou?

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pe zis, mon kestyon in ganny demande par Onorab Mondon. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, mersi bokou. Onorab Gill. Wi Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mwan mon, i pa vremen en kestyon, me selman i en konsern ki petet Minis i devret konsidere lo SRC. Mon war i annan 1milyon ki'n fer *savings*, li osi i pou *recruitment*. Me selman mon ti a sizere pou 2021 nou pa tous SRC. Akoz sa travay ki nou oule i fer dan sa sityasyon.

Ti a bon petet nou konsider li, donn li son bann *staff* ki i bezwen, zisteman pou nou kapab fer sir nou kolekte maksimonm *tax*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Me nou a kontinyen. Wi adres sa Minis, wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. So ler i ariv kot SRC ki mon'n demann SRC, se en plan stratezi ki manner pou moderniz SRC e

fer li pli efikas dan koleksyon reveni Gouvernman.

So i pa pou zis en eleman ganny plis *tax*, me osi en eleman teknolozi pou nou *upgrade SRC*. So, be selman definitivman SRC i en landrwa kot i bezwen ganny sa resours pou *ensure* ki i annan *appropriate tax collection*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Mon pou, mon pe pran *back* lo *Health Care Agency*. Mon kapab konpran, *ok*, petet i ava annan ogmantasyon dan *medical treatment*, latizann ki'n ganny *order*.

Me selman mon ti a kontan ganny en lesplikasyon lo sa bout *hemodialysis* ki'n depans 40milyon. Vi ki nou konnen, nou konnen ki i annan en *agency* ki pe *run* sa *contract out* avek en *agency* apele *AMSA*, mon konn enn de bann pti saga ki'n arive ki mon'n tande dan Lasanble.

E an plis ki sa i napa en gran logmantasyon dan bann pasyan ki pe fer dyaliz. Mersi Minis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Sorry. Wi Onorab Bistoquet mon osi mon pa'n war kote, ki seksyon i ladan. Me selman kekfwa Minis in swiv. Alor mon a les li reponn. Annou sey gard lo seksyon silvouple. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Lo sa *issue dialysis* ki mwan mon'n obzerve se sa kontra ki nou annan avek sa lakonpanyen, ler ou get son kou pou Gouvernman i pa en kou ki pou soutenab *moving forward*.

So i annan en diskisyon e negosyasyon ki pe arive lo sa *issue the dialysis program*. Akoz pou le moman mon konpran poudir par sesyon i \$200 par sesyon.

E en pasyan i bezwen li 3 sesyon par semenn. Savedir i fer ou \$600 par pasyan par semenn. So si ou annan ou 200 pasyan, ou kapab zis mazin sa kou lo Bidze pou tret tou sa pasyan. So i annan en travay pe ganny fer pou gete ki manner nou fer li vin soutenab lo Bidze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker zis en pti pwen lo sa ki

Minis fek dir. I annan en rapor ki *FPAC* ti fer vizavi sa kontra e demann re negosyasyon sa kontra.

Sirtou menm osi asir kalite servis ki bann pasyan dyaliz pe gannyen. Mon krwar i ava en travay ki Minister Lasante i bezwen kontinyen avek *AMSA*.

Pou asire ki nou ganny *value for money regarding* sa kontra. Mwan mon annan detrwa pti kestyon *regarding* serten sa bann antite ki'n *come up* ankor avek sa *savings* lo *recruitment*.

Sirtou sa pwen, sa pwen *Public Health Authority* sa bann *allowances* ki pe ganny peye. Mon konnen nou pe dir nou pe fer serten travay pou etabli lekel ki sipoze *frontline* eksetera, trou sa bann *modalité* ki sipoze ganny etabli.

Me selman mon krwar konsern ki mon annan, i kontinyen annan problem *internally* ler i annan bann peyman ki ganny fer. I kontinyen annan bann konsern.

Tanzantan ou war enn ki leve. Swa ners pa gannyen, swa lot, eski zot in sey *tighten* sa sityasyon anndan laba, pou asire ki si nou pe donn sa Bidze pou sa ganny fer, sa bann

dimoun i *actually* gannyen sa bann *allowances*.

Mon pa konnen ki problem ki in annan dan lepase, si i annan en keksoz ki kapab ganny regle. Apre lo sa size *Truth and National Reconciliation Commission* la, Onorab avan ti dir pou annan en siplemanter vizavi sa bann *recruitment*.

Nou'n vwar, mon pa kapab demann Minis pou koz lo en keksoz ki nou'n vwar pe sirkile lo rezo sosyal. Menm nou'n vwar i sipoze annan en dimoun ki sipoze vin travay pou Komisyon, ki'n ganny *recruit from somewhere overseas*.

Mon pa konnen si Minister Finans pe port latansyon lo *whether or not* ki sipor sa Komisyon i bezwen, kote i ale pou *sort* sa sipor. Oubyen i pe ganny lese ek sa Komisyon.

Sa mwan mon pa oule enterfer dan travay ki sa Komisyon i annan pou fer, *or* son abilite pou delivre lo son manda. Me in annan serten konsern ki dimoun in eksprimen, kot zot in vwar menm en *posting* lo rezo sosyal, mon pa pou demann Minis pou konfirm en *posting* lo rezo sosyal byensir.

Kot en dimoun pe koz lo i bezwen vin rod en lakaz Sesel, i pe al travay avek Komisyon. So

ki lizye zot pe regard lo kwa ki pe pase? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Mon a rebran sa kestyon sa sonm adisyonnèl pou *Truth and Reconciliation Commission*. I aktyelman relye avek *recruitment* sa setyennm Komisyoner ki avan Komisyon ti dir nou zot pa pou fer. So zot ti pran larzan pou *recruit technical staff*, me apre nou'n lapwentman en Komisyoner. Ki prezan nou bezwen *provide* sa sonm pou *recruit* sa Komisyoner.

Mwan mon pa pou *aware* bann laranzman ki *Truth and Reconciliation* i fer konsernan zot zesyon travayer. Mon pou napa en repons pou donn ou. E sa i pou osi anvi defi sa bann Komisyon endepandan osi ki annan.

Zot pa swiv plizoumwen protokol *DPA*, oubyen *PSO*. E sa i anmar en pe nou lanmen ler ou annan bann Komisyon endepandan, koumsa enn ler ki pa swiv sa bann *sort of* striktir.

So sa enn nou bann *challenge* ki nou annan. Me an ki konsern bann *allowance - risk allowance* pou travayer

Lasante, nou konnen *at some point* ti annan serten delay dan peyman sa bann *allowance*.

I annan bokou osi konplent ki nou osi nou'n gannyen konsernan bann travayer ki santi zot, zot *entitle* pou sa bann *allowance*.

E ler nou annan bann *pti keksoz koumsa*, nou aktyelman nou *liaise back* avek *management* Minister Lasante. Plizoumwèn *Health Care Agency*.

Me selman ankor nou, nou pa konnen lekel ki sipoze *entitle* oubyen non. Akoz sa i pou depan lo alokasyon sa bann travayer atraver dan diferan *duties*.

Solman nou, nou *provide* larzan. Bann lerer ki ti ganny fer, nou konnen Minister Lasante ti rektifye. E *so far* nou napa okenn plizoumwèn konplent.

Unless kekfwà enn ler ou santi bann travayer parey mon'n dir. Ki vin travay me santi zot, santi zot *entitled*. Me selman Minister Lasante i swiv son Polisi atraver sa ki'n etabli konsernan *high risk, medium e low risk*. Mersi.

MR SPEAKER

Ou ti annan en klarifikasyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi, mersi Mr Speaker. 2 *pti* klarifikasyon. Mr Speaker *PS*, Mr Chairman, *PS* in koz lo bann antite ki nou kree, bann lenstitisyon.

Mwan koman *Chairman FPAC* mon apresye rol sa bann lenstitisyon, i enportan ki sa ban lenstitisyon i ganny sipor ki zot bezwen pou zot fer zot, pou zot travay.

Me i osi bezwen annan en fason ki Minister Finans, Gouvernman li dan larzan ki pe donnen i kapab asire ki sa larzan i al ver, asire ki sa travay ki sa bann lenstitisyon pe fer i ganny fer.

Pa konnen ki *modalité* ki zot pou etabli. Me selman ti ava bon la ki nou pe al ganny Bidze 2021 ki pe vini, ki i annan en *modalité* ki ganny etabli. Lo sa pwen bann travayer. Eski *PS*, eski *PS* pe dir nou ki nou pa ankor etabli lalis bann dimoun ki ti sipoze tonm anba sa bann *allowances*? Me la ki Bidze 2021 pe vini, e nou pou al diskite sa Bidze, nou pou al koz lo sa bann *allowances*.

Eski nou pa kapab demann sa bann antite pou fer en travay pou zot *provide* sa lalis avan Bidze 2021 i ganny anmennen. Pou ki nou ava asire ki larzan ki nou pe bidzete pou bann *allowances* pou bann

dimoun ki swa *frontline staff* ouswa bann *staff* ki annan en rol pou zwe primondyal anver lager kont *COVID*, pe ganny zot reminerasyon ki zot devret pe gannyen. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Petet mon a klarifye. Nou a rapel ler ti fer lamannman Bidze 2020 ti annan sa kriter ki Minister Lasante ti met devan kwa ki *high risk*, kwa ki *low risk*, kwa ki *medium risk*. So sa i la li. Me solman Minister Lasante oubyen sa bann lazans ki pou fer son alokasyon travay.

Savedir li ki pou konnen lekel ki al dan Sant Karantenn, lekel ki al dan Sant Izolasyon, lekel ki pe fer *screening at the entrance of the Health Centre* oubyen Lopital.

Alor li prezan i fer peyman *allowance* sa bann *staff accordingly*. E nou, nou pa neserman antre ladan akoz sa i son zesyon. So kriter i la, son bann lenplimantasyon i dan ki nou konnen i deza la.

E natirelman si sa i kontinyen 2021 provizyon Bidze pou bezwen ganny fer *accordingly*, pou sa bann

landrwa ki *high risk* ziska *low risk* pou nou peye.

Me selman parey mon'n dir, sa i deza annord. Sel konstrent ki nou gannyen, oubyen sel pti *challenge* ki nou gannyen, mon repete ankor, i bann travayer petet ki santi zot *entitled to* sa *allowance* enn ler.

Me solman ler nou klarifye avek Minister Lasante li i pou dir nou i annan son kriter ki in etabli. E prezan i pou dir nou si wi ou non, i sipoze. I annan de ka kot i annan bann omisyon ki'n ganny fer e in ganny korize.

Me selman si Minister Lasante i santi sa bann travayer pa a okenn risk, i pa sipoze ganny sa *allowance*, nou, nou pou siport Minister Lasante lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Clive Roucou.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ankor anba *Public Health Authority* sa depans 2.14 milyon. Mon premye kestyon pou PS se eski sa bann *allowance* ki'n dir pou *cater for COVID allowances*?

Eski tou bann travayer etranze ki ti ganny *recruit* pou *COVID* i ganny kouver anba sa

allowance? Epi zis en pti pwen pou PS. Mon ti a demann PS pou fer sir ki zot verifye byen sa kriter ki Minister Lasante in donnen lo *high risk, medium risk* ek *low risk*. Akoz mon krwar la ki annan problem. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa ki mwan mon okouran sete bann travayer etranze ti deza annan serten *allowance* dan zot *package* ki ti'n ganny *cater* pou zot.

Nou ava *provide* Lasanble avek sa *breakdown accordingly*. Lo ou dezyenm pwen, *I supposed* se selman en odit ki kapab vreman verifye pou konnen, lekel sa bann travayer ki pe travay, si vre zot tonm anba sa bann alokasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Kot i konsern, Minis kot i konsern ANHRD i annan en sonm R42.4 milyon Bidze Siplemanter. Mon kestyon i kot i konsern, *ok*, mon konpran poudir *exchange rate*

in monte, alor zot bezwen en pe plis larzan sirtou pou *allowance* bann etidyan ki e etidye aletranze.

Mon kestyon i konsern sa sityasyon COVID in kree en sityasyon kot bokou nou bann etidyan ti bezwen ganny fer retourn Sesel. E i annan menm bann paran osi ki ti depans larzan pou zot bann zanfan retourn Sesel.

Me la avek dan enn de pei ki'n reouver, bann etidyan pe retourn dan sa bann pei pou zot kontinyen zot letid, zot pe ganny demande pou pey en sonm pou karantenn dan sa bann pei.

Me mon'n aprann poudir ANHRD pa pe kouver sa kou pou karantenn. Alor mon pe demande si dan sa lokasyon zot pou kouver kou pou sa bann etidyan ki pe retourn dan sa bann pei, pou sa kou ki zot bezwen pey pou karantenn?

Ki i annan, mon krwar *Malaysia* anviron R18mil. Mon selman mon konnen lezot pei osi ki zot bezwen pey en serten sonm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Si nou rapel, mon krwar ANHRD, son

Polisi ler sa sityasyon *COVID* ti arive, desizyon ti ganny pran par Gouvernman ki i santi i pli, sa bann etidyan i pli an sekirite pou reste kot zot ete.

E natirelman ti annan serten etidyan ki ti tournen lo zot *own cost*. So natirelman si sa bann etidyan in tournen lo zot *own cost*, ler pou zot ale zot bezwen *bear it on zot own cost*.

E *ANHRD* pa pou antre dan peyman zot *airfares* oubyen bann *cost* ki *related* avek karantenn ki bann pei pe demande.

Selman si i annan okenn evakyasyon ki *ANHRD* in fer ek bann etidyan, kekwfa bann landrwa ki ti kritik, *then* natirelman ler zot ale, sa bann etidyan zot *cost* karantenn pou ganny kouver.

Selman si sa bann etidyan ti al lo zot menm, mon krwar pa si pou ganny *cater unless* i annan en Polisi Gouvernman ki aprouv *cost* karantenn sa bann etidyan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon anvi demann en kestyon relye avek kestyon *Leader* Lopozisyon lo *Public Health* mon

kestyon pe vini pou bann *allowance* ki'n donnen.

Mon konnen Minis ou pa'n la sa letan, ou pa'n ou Gouvernman ki ti pe fer sa bann depans. Se Gouvernman *US* sa letan. Petet *PS* i a reponn mwan sa kestyon akoz li i ti ankor la sa letan.

Minis, *PS*, vi ki zot kot Finans, parey in dir sepa *Public Health* i anvoy zot lalis dimoun ki sipoze ganny sa *allowance* e zot, zot fer, zot, zot donn sa larzan epi.

Eski zot, zot ti annan en group ki pe fer *oversight* pou vwar si vreman sa lalis ki'n ganny anvoye, sa bann dimoun i merite gannyen.

Akoz i annan dimoun dapre ki mon konpran i zis asize dan biro kot Minister Lasante i pe ganny *allowance COVID*, i pa ni pe al lo *site*, ni nanryen.

Zis akoz zot anler laba lo *top*, zot pe gannyen, zis zot asize. Eski ti annan sa *oversight* pou vwar si avan zot donn sa larzan, si sa bann dimoun i merite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Wi nou okouran i annan serten *staff*

management ki ti ganny *allowance COVID* kantmenm zot pa bann *technical staff*.

Wi nou ti *query*. Me selman dapre ki nou ti gannyen, sa bann *management staff* i ti plizoumwèn form par en Komite *High Level* ki zot ti annan sa *sort of Gold Command or whatever* lezot kouler ankòr ki zot annan.

Ki ti even dan restriksyon, zot ti pe ede plizoumwèn kordin en pe bann loperasyon ki zot ti santi zot bezwen pey sa bann *allowance*. E ti ganny aprouve by Departman Ladministrasyon Piblik osi. So nou dek ki sa ki annan sa *approval* nou *process*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Zis pou azoute, mon krwar i enportan ki mon fer sa pwen. Ki ler i konsern serten labi, serten gaspiyaz la, Minister Finans *there is only so much you can do*.

Akoz ou annan en serten, en odit ek en Departman Finans ki pe get tou sa bann antite Gouvernman. Me i enportan ki sa legzersis i bezwen komans dan sa

Minister, dan sa lazans li menm.

Pou regarde, pou dir, be eski nou pe depans larzan dan en fason ki efektiv, ou konpran? So nou pa kapab zis *rely* zis lo Finans pou met sa kontrol, i bezwen komans dan sa Minister li menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi Minis. Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Baze lo larepons ki *PS* in donnen ek Minis, swivan mon kestyon presedan, mon annan en konsern si ou permet mwan Mr Speaker:

Dan letan *COVID* paralel avek *freeze* bann *post* ki Gouvernman ti pran desizyon lo la, Gouvernman presedan, si mon pa tronpe ti osi annan en deklarasyon ki pou napa okenn nouvo *recruitment foreigners, expatriate* ki pou antre dan pei.

Lefe i reste ki si en dimoun, baze lo sa ki Onorab Lopozisyon in fer resorti, si en dimoun pe dir i pe vin Sesel Zanbye pou li travay dan en lorganizasyon, savedir *recruitment* in fini ganny fer.

Mon konsern i lo sa laspe, baze lo *TRNUC*, eski dan letan *COVID*, *PS* in dir i bezwen

al rod lenformasyon. Me selman eski dan letan *COVID* i ti nesese, oubyen i nesese pou nou fer *recruitment expatriate* dan letan kot nou pe dir pei i bezwen resours, i bezwen larzan, e dan letan osi kot nou bann dimoun pe rod lanplwa? E Minis, ou, ou nouvo, nou napa bokou letan depi ler nou'n dan Gouvernman. I mon swe e i swe pep Seselwa ki nou osi adres sa sityasyon *recruitment*.

Petet taler nou ava koz en pti gin lo la, *recruitment expatriate*. Parske dan mazorite de fwa, *recruitment* in fini ganny fer. E apre ki *advertisement* i ganny fer pou *post*. E sa i en keksoz ki nou bezwen fer tre atansyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, mersi Onorab pou ou kestyon. Absoliman mon an agreman avek ou dan sa sityasyon ki nou ladan ler i vin *recruitment of expat*. I en *issue* ki koman nou'n antre, nou pe regarde, nou'n fer en lalis tou *expat* ki dan sekter piblik, sekter paraetatik. E ansanm avek Minister Lanplwa e kot Imigrasyon nou pe regarde ki

manner nou kapab met Seselwa dan sa bann louveraz.

E osi *moving forward* ki *only* bann rol ki kritik e napa sa *skillset* Sesel ki ou pe donn ou *GOP*. Me osi avek sa i bezwen annan en plan pou ranplas sa *expat moving forward*.

Mon krwar dan lepase toultan nou'n dir sa, me selman ler in vin son laplikasyon i pa'n neserman toultan ganny *apply* dan ki nou annan en *succession* plan pou en Seselwa *takeover*.

So sa i en size priyorite pou Gouvernman espesyalman dan sa sityasyon ki nou vwar nou ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Sandy Arissol ou ti oule en *follow-up* la.

HON SANDY ARISSOL

Wi Mr Speaker. Bonzour, bonzour Minis avek ou delegasyon. Mon krwar pwen ki Onorab Zialor in fer resorti Minis avek sa ki mon'n dir mon krwar i enportan.

Parske letan nou pe mazin depans larzan avek *GOP* i annan en lot keksoz ki pe ganny arive ozordi, se bann lotel. Bann lotel zot pe servi lezot *web*, parey nou dir *online*, pou zot *advertise* zot bann *post* ki zot annan.

E zot fer tou zot bann nesaser laba lo *web* e sa dimoun li i *apply* i gannyen. Apre ki zot fer senpleman, zot swiv Lalwa Lanplwa, zot met sa dan Nasyon e zot demann Sandy Arissol pou *apply*.

Letan Sandy Arissol i ale li zot, zot in fini ganny zot dimoun laba ki zot bezwen pe esper zis *GOP* pou fer desann. Zis zot in swiv *pattern* Minister Lanplwa zot in *advertise* sa *post*. E ler ou, ou vini ou met tou pou deboury, i dir ek ou, ou pa kalifye kan li in fini.

Mon krwar tousala i enportan letan nou pe mazin *COVID*, pou nou kapab ede ki manner nou kapab soutenir nou Seselwa, en pti pe dan laliny ki Onorab Naddy Zialor. Mr Speaker mon ti anvi fer sa pti kontribisyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, mersi Onorab. Ou konnen, sa *issue of GOP* i en *react* ki mon santi i annan en kantite labi ladan. E sanmenm sa ki i nesedit en travay ase profon pou nou regarde ki manner nou tir labi dan sa *oversight*. *Sorry* dan sa *GOP*. Me selman osi ki mon'n realize e se ki i annan en

persepsyon osi ki'n ganny kree par bann *expats*, ki zis zot ki kapab fer sa louvraz.

E nou pa vwar sa linisyativ pou *train* en Seselwa pou pran sa louvraz *eventually*. So toultan se ki zot vin endispansab. Mon toultan mon'n *believe* kot nou bezwen annan en sistenm, kot wi nou napa en *skill set*, en *expat* i vini.

Me i bezwen *train* en Seselwa pou *takeover eventually*. So sa mon krwar i en keksoz kritik pou nou dil avek. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Samynadin, eskiz mwan. Mon war ou, ou lo lalis, mon krwar mon'n mank ou. Fotespere ou keston i ankor valab. Mersi.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Chair. Bonzour Minis avek *PS* e bonzour tou dimoun a lekout. Mon keston i anba seksyon *Public Officers Ethics Commission*, kot in annan anviron R200mil ki'n ganny *allocate* pou *cater for salary adjustments*.

Mon keston i, pou konbyen dimoun oubyen *post* ki'n vremen annan azisteman dan zot saler e si i annan okenn rezon spesifik deryer sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou a verifye nou a reponn ou. Me selman *in the meantime* Mr Chair, zis pou *go baze to sa Scheme* anba Minister Lanvironnman. I plizoumwenn bann *staff* anba Departman *Climate Change* ki pe ganny sa sonm pou kouber zot sonm adisyonnèl. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Si napa ankor kestyon lo sa seksyon, nou a pran en *pause* la e nou a retournen ller.

(BREAK)

MR SPEAKER

Kestyon, napa kestyon lo sa seksyon. Nou a *move on*. Ok nou a al anba nou a konmans lo *Good and Services*, sorry i annan *Other Wages, Gratuities, Constitutional Appointees*, en pti seksyon la. Nou pase, napa kestyon nou ava al lo *Goods and Services*.

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker.

MR SPEAKER

Sorry pe retourn lo.

HON GERVAIS HENRIE

Wi lo *gratuities*.

MR SPEAKER

Gratuities yes Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Constitutional Appointees, wi Mr Speaker, san dout, san dout si flak i dan limazinasyon piblik ek ki'n fer pti pe kontrovers se sa sonm 6.3milyon. E sa i sa ki dimoun deor pe apel Larzan *Forgo*. I korek sa? Non pa li. Li menm sa non?

MR SPEAKER

Eskize.

HON GERVAIS HENRIE

So, shortfall under the Code result payment in need, so mon ti zis anvi en lesplikasyon lo la e baze lo lesplikasyon *then* lasal sertenman mon krwar i ava annan serten kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

PS oubyen Minis. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon sa *end-of-term dues*, ki ou pe *refer to* i tonm anba sa *Constitutional Appointees*, laliny *Constitutional Appointees* e ladan dan sa 25 i

annan en konponan 5.109 milyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab wi.

HON GERVAIS HENRIE

Ok wi. Savedir sa ki Minis pe dir nou i *then* donn nou en leksplikasyon *what is the 6.3*, apre nou ava annan keston lo sa *Constitutional Appointments*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa i bann peyman gratwite ki ganny peye anba *DPA*. E rezon ki annan *shortfall*, i par egzantp i bann konpansasyon, bann gratwite. I ti annan bann peyman ki ti *due* 2019 lafen lannen ki malerezman parey nou konnen i annan *closedown* ennler, oubyen bann *processing* pa ganny fer a tan, ki'n ganny peye dan Bidze 2020. Ki fer prezan sa *forecast* ki ti'n fer pou zis peyman ki ti *fall due for 2020* i *short*, sanmenm sa bezwen prezan re koup sa larzan ki ti ganny peye pou bann *dues* 2019. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Wi Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Ok mersi pou larepons. So prezan si nou pran laliny *Constitutional Appointments*'. Mon vwar poudir *breakdown* la i annan sonm dan *bracket* 21 milyon ki'n al pou *MNA end-of-term dues*. Apre 2015 *Ministerial Dues*. Pou *MNA* mon konpran byen i en pe plis lesplikasyon lo sa *Ministerial Dues* silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa *Ministerial Dues* i plizoumwen bann peyman ki ti ganny *due* an 2015, an vi manda bann Minis sa letan ti fini, ki pa ti ganny peye. Desizyon ti ganny fer pou fer peyman sa lannen an Septanm baze lo *basically* rekomandasyon ki nou ti gannyen avek *Attorney Zeneral*, ki ti *basically* dir nou ki sa bann peyman legalman nou bezwen fer li an vi ki i tonm anba bann *Act*.

Prezidan sa letan ti napa okenn plizoumwen manda oubyen *Cabinet* ti napa okenn manda pou li sispann peyman sa bann *dues* sa bann Minis. Si ti annan okenn sispansyon ti ganny fer sa ti devret ganny fer

atraver lamannman sa bann *Act*. Alor baze lo sa *advice* ki *Attorney Zeneral* ti donn nou, nou ti fer peyman sa bann *dues* ki ti oparavan ganny dir pou ganny *forfeit*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa anvi fer en polemik zot ava konpran mwan. E mon pa anvi osi port an kestyon *advice* ki *Attorney Zeneral* in donnen, i en koleg Avoka. Me mon mazine *PS* ou ava dakor avek mon ki nanryen pa anpes en dimoun ki *entitle* pou li ganny en benefis, pou li volonterman renons son benefis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi absoliman nou'n vwar parey pou bann *Constitutional Appointees*, ki parey Prezidan in anonse ki kantmenm i legalman i devret ganny son *end-of-year*, me li in volonterman in *forgo*, i pa pe pran.

So mon mazine kantmenm legalman wi, ou *due* me selman volonterman ou kapab *forgo*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon anvi demann ek Minis vi ki an se moman la nou pe enplor avek bann lezot *Constitutional Appointees*, pou an se moman *COVID*, pou zot *forgo* zot *end-of-term* or parey bann Ziz lot, lot.

Me si i arive ki zot dakor pou *forgo*, eski *Attorney Zeneral* pou dir sa i dan Lalwa fodre pey zot?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Non mon mazine ou pa kapab fors en dimoun pou pran en larzan, si i dir ou be an solidarite avek Lepep Seselwa li i pare pou *forgo*, so sa i son swa. So ou pa kapab fors li pou pran. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr speaker mon osi mon pa anvi trenn sa dan en deba. Me zis pou met en pti pe leklersisman avek Lasanble Nasyonal, Mr Speaker

sa ki mon konpran en desizyon ti ganny pran par en serten dimoun e ti ganny anonse dan *State of Nation Address*. Me endividuelman,

MR SPEAKER

Silvouple.

HON WALLACE COSGROW

... endividuelman Mr Speaker mon pa okouran si okenn sa bann dimoun ti siny okenn papye aksepte pou *forgo*. Sa ti en desizyon ki ti ganny pran par en serten dimoun. E mon konpran sa serten dimoun li menm li in pran son *end-of-term* pou 2015. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mr Speaker mon annan dan mon posesyon la *Cabinet resolution* an Zanvye 2016, mon kapab fer ou ganny en kopi mon kapab fer Onorab *Ex-Minis Cosgrow* en kopi sa *Cabinet resolution*, ki i ti lo la li menm. Kot zot ti pran en desizyon pou zot *forgo* zot *end-of-term gratuity* ki ti *due on to them* an Desanm 2015.

Zot ti *forgo* sa larzan. En rezolisyon *Cabinet* ti ganny pase pou *Cabinet of Ministers*.

Ki ti enkli *Honourable Ex-Minister Cosgrow* lo sa *Cabinet*, zot ti pran en desizyon pou zot *forgo* sa larzan.

An 2019 ti vin en Bidze devan Lasanble Nasyonal kot tou Manm lo nou kote latap enkli si mon pa tronpe, ti annan 2 Manm lo zot kote latap Onorab Waven William e Onorab Basil Hoareau zot osi zot ti vot an faver, pou pa aprouv sa plis ki R5milyon, larzan ki ti ganny *forgo* an 2016.

Alor mon kestyon, menm si *Attorney Zeneral* pe dir poudir sa ki ganny fer i legal, eski aköz i pe dir legal, eski i byen pou en *Cabinet of Ministers*, enkli son Prezidan ek Vis-Prezidan, ki zot in fer deklarasyon piblikman ki zot pe *forgo* en larzan, la pou zot an misouk apre ki Lasanble Nasyonal in dizourd pou zot vin rod pres R6milyon!

Mr Speaker sa i mal, e mon pa krwar nou merit aprouv sa larzan *forgo*. Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Zot a rann sa 6.

MR SPEAKER

Ale, Minis eski ou bezwen adres sa pwen ou, oubyen nou a kontinyen? Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker petet si nou oule rezourd sa problemn, annou demann avek Minis pou propoze atraver Biro *Attorney Zeneral*, pou enkli en provizyon dan Lalwa e osi anmenn en lamannman Konstitisyonnèl kot i nesese, ki nou ava met en *Clause* ki i ava dir, “*notwithstanding anything in this Act or any other Act, a person may by letter of consent,*” nou a servi sa mo ‘*forgo*’ si nou le “*forgo any due of gratuities due to the person in exceptional circumstances.*”

Koumsa nou ava aret koz lo la, e nou ava vreman pe fer solisyon en zistis rod en solisyon. Si sa nou kapab fer *then* nou fer li nou ava ganny solisyon. Nou ava aret anmennen avek sa, e prezan nou pa ava dir ou pa pran akoz sityasyon i koumsa. Nou ava dir legalman i annan en provizyon pou ou kapab servi pou ou pa pran, e Minis son problemn i ava rezourd.

Akoz Minis li i bezwen kontinyen *deal* avek finans pei li. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Mon konpran sansibilite politik lo sa size, me selman mon konpran tou le de kote in ganny sans fer zot pwen lo la. E mon krwar i kler devan piblik Seselwa. So annou pa met retar sa travay ki devan par en largiman prolong prolonze lo la nou kapab kontinyen.

Nou lo eski nou’n fini avek gratwite ek *Constitutional Appointments*? Tre byen nou a pas anba lo *Goods and Services*. Wi Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti a kontan Minis i donn nou en pti detay, letan nou pe get Minister Finans i annan en depans R1.5milyon e sa depans in ganny zistifye, *additional funds for acquisition of vehicles due to rupee devaluation*. Eski Minis i kapab dir nou ki kantite transpor ki ti *involve* avek sa depans?

Aprè ler nou pe get Minister Transpor, Minister Youth, Sport and Culture avek Minister *Industry and Entrepreneurship Development*, zot tou zot annan en *increase*, e sa *increase* i ganny zistifye par *additional funds for Minister’s secretariat*.

Mon ti a kontan konnen ki Minis i donn nou en kan ki’n

annan sa? Akoz nou okouran ki letan in annan Eleksyon i annan bann dimoun ki'n ganny drafte pou fer en pe travay. Si sa i zis pandan sa Eleksyon ki zot in zot sekretarya in ganny *beef up*, akoz zot sekretarya ti ganny *beef up properly*, avan sa si zis pou konpanyy avek eleksyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. I annan apepre 15enn loto ki ti ganny rode.

MR SPEAKER

Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Nou annan apepre kenzenn loto ki ti ganny rode nou ava rapel, ki avan sa ti ganny mete anba *the India Line of Credit*. Nou ti *come back* an Mars pou demande ki sa larzan i ganny *transfer into domestic financing*.

E *by the time* nou ti fer *procurement procedures* Roupi ti'n devalye, so nou ti bezwen kouver sa devalyasyon dan Roupi sa 15enn loto.

Sa larzan pou Departman *Youth, Sport and Culture* ek Minister Lendistri Lantreprenarya, sa i sa nouvo *Cabinet* plizoumwen. Akoz

avan sa nou ava rapel nou ti annan 8 Minis mon krwar, la nou annan 13 Minis.

So i annan bann *Ministers secretariat* ki ti napa *funding*, so sa 2 plizoumwen i sa nouvo ladministrasyon ki bann Minis ki napa larzan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti anv ganny en pti leklersisman PS oubyen Minis an relasyon avek Departman Prizon, mon vwar i annan en sonm kot Departman Prizon, pou donn nou en pti lesplikasyon.

Apré dezyenmman Mr Speaker, i annan pou Minister Labita, kot i annan en sonm ki'n dir *Additional fund for Minister's Secretariat*. Eski i annan pou fer avek *staff* oubyen lezot keksoz? Sa 2 pou lemoman. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern Departman Prizon, li i plizoumwen son bann *operating cost* ki nou bezwen *provide* plis

larzan. Nou pe vwar son bann *consumption*, plizoumwèn dan son bann *utilities*, i pa pe kapab soutenir lafen lannen san ki nou donn li en *increase*.

E osi anba son *security and enforcement*, i annan sa bann *expat prison guards* osi anba la, avek devalyasyon Roupì i annan lenpak lo zot saler.

E osi lo Minister Labita, Lenfrastriktir li osi donn li adisyonnèl an vi avek nouvo administrasyon ek laranzman.

MR SPEAKER

Ou lo menm pwen Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker mon ti anvi zis retourn lo pwen ki *PS* in fer an relasyon avek prizon letan i pe dir ou i pa pe kapab soutenir zot bann *utilities* sirtou ziska lafen lannen.

E mon ti a kontan demann Minis Finans ki Gouvernman mazin fer an relasyon avek sa? Parske si zot annan propozisyon pou *Hypermarket* par egzanp oubyen bann lezot Departman Gouvernman en legzanp an relasyon avek en fason pou nou redwir kou, parske nou pa kapab kontinyen annan en prizon ki pe

fonksyonnen avek en kou elektrisite *almost* en milyon.

So mon krwar nou bezwen ansanm sey rode ki mannyer pou nou letan nou pe koz koup *cost*, an relasyon avek tou lezot Minister ki pe koup sa ki pou zot. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi mon krwar dan sa legzersis Bidze 2021, sa i sa konversasyon ki pe arive avek tou sa bann departman ek Minister, ki bann mezir ki nou kapab met an plas pou redwir kou. *Obviously* pou par egzanp pou elektrik, ou bezwen gete si ou kapab met en sistenm *PV*. Pou met en sistenm *PV* ou bezwen gete son lenfrastriktir an plas pou mete.

So sa i bann konversasyon ki zot fer avek tou sa bann Minister, dan sa detrwa semenn pou etabli sa bann *fee*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Mon annan en kestyon dan sa kot nou ete la. Minister Finans mon vwar poudir tou bann landrwa, li i fer

sorti en sirkiler tou bann lezot *MDAs* i *abide by it*, a leksepsyon Minister Finans li i pa ladan.

Mon ti ava kontan konnen akoz zot, zot pa'n koup en kou zot bann *Goods and Services*? Sa i enn.

E dezyenmman mon vwar poudir i annan en sonm konsiderab la ki'n ganny *save* akoz *Biometric passport project* swa i ganny *postpone* ankor. So mon anvî konnen ki *basically* ki stati sa proze eski nou pou fer, eski nou pa pou fer? Se sa ki mon ti anvî konnen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Yes PS.*

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair an sa ki konsern Minister Finans zis Departman Finans nou a rapel an Mars nou ti koup 8milyon dan nou Bidze *goods*. So nou ti tir preski tou *excess* ki nou ti kapab. E nou pa'n kapab la malerezman tir ankor.

E si nou pou get nou bann Bidze *Goods over the years* in plizoumwen reste stab. Nou sel *increase* lo nou Bidze tou kou i annan pou fer avek saler. Akoz nou annan *recruitment staff* e nou osi *provide service to line ministries*.

So nou'n fer tou sa ki nou'n kapab nou pou nou

redwir. Nou'n osi aplik sa bann mezir sirkiler ki nou'n *issue* lo nou. So sa pe ganny fer.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Lo sa *issue Biometric passport*, mon krwar i annan en rezondet ase for pou nou bouz dan sa direksyon. Nou bezwen moderniz nou paspor. E nou pa oule vwar nou dan en sityasyon dan lefitir kot nou pa kapab antre dan serten pei, nou pa kapab ganny en *visa* akoz nou paspor pa *up-to-date*.

So definitivman i en proze ase kritik ki nou bezwen regarde, e regarde anba lanvlop 2021 si nou kapab met li ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, Minis swa *PS* mon pou retour lo prizon mon. An vi ki i annan sa *Security Enforcement* ki'n bezwen met en adisyon ladan.

Mon ti a kontan eklersi mon, eski sa bann sekirite etranze, zot vin travay lo en Kontra ki *fixed*? Akoz vi ki ou pe demann logmantasyon pou

cater pou devalyasyon, eski zot in bezwen fer varyasyon dan zot kontra *legally*?

Dezyenman kot i konsern sa *Biometric passport* eski ou pe dir nou vi ki zot in koupe, eski Gouvernman pou *proceed* avek sa proze? Akoz i en rekomandasyon osi ki enternasyonalman pe egzize ki plis pei zot al ver sa *Biometric passport system* ki pli sekirite *provide* plis lenformasyon lo en endividi ler i pe bouze *travel*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi lo sa *issue* parey mon'n mansyonnen, mon dir pou sa *Biometric passport* i en proze ase kritik. So definitivman ler nou pe regard lanvlop 2021, nou bezwen gete ki mannyer si nou kapab *afford* pou met enn. Akoz parey ou mon'n mansyonnen, se ki nou pa le vwar nou dan en sityasyon kot demen nou pa kapab antre dan en pei, ouswa nou pa kapab ganny en *VISA* kot nou paspor pa *up to standard*. Lo sa lo ou premye kestyon *PS* i ava reponn. Mersi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi. Sa bann travayer etranze anba Departman Prizon i ganny peye an *Euro* zot. So natirelman sa *Rupee component* ki nou bezwen prezan i plis. So i pirman devalyasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon ti a kontan demann Minis ek *PS* prenon kont ki sa bann *cuts* in ganny fer dan Bidze baze lo bann pri *consumable* oubyen bann *goods* bann lezot *service* ki ganny *provided*.

Eski Minister pe anvizaze prezan an se ki konsern par egzantp *rents* ki bann Minister pe peye, an se ki konsern bann provizyon bann akizisyon par egzantp, bann lekipman parey telefonn, laptops eksetera ki pri in monte, ki mannyer zot pe anvizaze pou zot fer en serten *savings*? Par lefe ki si zot annan sa bann koupir sa lannen e bann pri i kot i ete, lannen prosenn ler pe *provide* Bidze bann pri pou'n ogmante, ki mannyer zot pe rekonsilye sa 2 keksoz, pou asire ki zot pa pe vwar sa bann *savings* ki nou pe fer dan en lannen *and then* lannen prosenn pou nou al sey al pros menm lapros nou pou

vwar poudir nou annan en *increase* dan bann keksoz ki'n nou pe *acquire*? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lo sa *issue of rent*. Ki nou'n obzerve se ki i annan bokou lazans or Minister kot zot baze, zot *rent* i ase egzorbitan. E i annan en travay ki pe ganny fer pou regarde ki mannyer nou redwir *rent* ki bann diferan Lazans Gouvernman i peye.

Mon krwar a lonterm ou okouran ki i annan sa proze *Government House* osi sipoze ede pou redwir kou *rent* pou Gouvernman. Me selman *in the short term* wi, i annan en legzersis ase konpreansiv pe ganny fer pou redwir nivo *rent* ki bann lazans i peye. Me a *long term solution* i si nou kapab fer sa *Government House*. Lo dezyenm bout ou kestyon *PS*.

MR SPEAKER

Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. I enportan ki bann Minister i rod fason pou zot *become more efficient*. Tre resaman nou'n *set-up* en

seksyon pou *asset management* dan Minister, kot nou'n fer sir bann Minister i *update* zot bann *Assets Registers*, e nou fer bann lenspeksyon lo zot par egzanp pou gete ki mannyer zot servi zot bann *asset*.

E nou vwar i annan bokou landrwa ki nou annan bokou *asset* ki ganny aste ki pa neserer. Par egzanp i annan landrwa ki nou'n vwar ou annan apepre karantenn pti *printer*, pou bann pti departman 50 dimoun.

So nou bezwen rod fason ki nou *become* en pe pli *efficient*. Dan plas annan pti *printer*, ou servi bann *heavy duty printers*, bann *all-in-one printers photocopiers*, ki ede redwir sa neserite pou ou annan sa bann ta lekipman dan biro. Lo kote telefonn osi eski nou bezwen aste bann telefonn R25mil, sa osi i bann keksoz ki bann *accounting officer* i bezwen gete zot, ki mannyer ek sa Bidze zot gannyen zot *become more efficient*, avek sa resours ki nou annan.

Akoz zot pou touzour annan sa *challenge* ki la sirtou lannen prosenn nou *issue* i pa zis ki Bidze pe koupe, me nou napa sa reveni ki pe antre ki pe fors nou *go out* pou *borrow* plis pou nou kapab si nou pou tenir *the same administration*, ki nou

annan la, natirelman nou pou bezwen *borrow* plis.

So nou pou napa swa. Natirelman nou pou bezwen *as much as possible* lannen prosen sey tenir sa kou loperasyon ki nou annan la, e bann Minister rod fason redwir lo *printing* par egzantp redwir zot bann *consumables*. Se pou kwa *even* nou ti plezir par egzantp bann *dispensers* ki ti pe ganny donnen partou, *even* kot nou Minister Finans nou ti vwar lo sak *floor* sak pti lofis i annan en *dispenser*, i vin en kou avek sa.

So nou annan en responsabilite nou menm nou, pou gete ki mannyer nou zer nou bann *asset* ek nou bann resours. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Wi ou le *follow-up*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. So prenon kont larepons ki ou'n donn nou *PS* eski Minister Finans pe anvizaze al ver en lapros pou annan en *Centralized Monitoring System* pou bann *procurement of* bann *items* par egzantp telefonn *laptops* ki nou pa i ava redwir sa sityasyon kot bann diferan antite pe lyez direktman avek en *supplier* oubyen de *supplier* oubyen *whoever* zot pe *liaise* avek.

Zis pou zot annan en nide lo bann *cost* ki pe ganny *incurred across* bann diferan *line ministries* ek bann departman. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, mersi Onorab. Ou konnen sa *issue of procurement is a big problem* ozordi dan bann Minister.

E nou bezwen rod bann fason pli ki *cost effective for government to procure*. Ou'n mansyonn *procurement of laptop*. Si sak Minister, sak lazans i al *individually* pou li negosye, *obviously* son kou pou pli o. So nou bezwen regarde eski i fer sans pou nou *go into bulk buying*? Nou konnen poudir nou *standardize* lekipman dan Gouvernman. E si nou konnen dan en lannen antye Gouvernman pou bezwen li 200 *laptop* ou al negosye *on a bulk basis*.

So sa i bann keksoz ki nou bezwen regarde ki mannyer nou moderniz nou sistenm *procurement*, ki *at the end of the day* nou pou benefisye i pa vin sakenn pti landrwa pe fer pou li e napa *standardisation* e i kree

en kantite *ineffectiveness* dan Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Richard Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Thank you Mr Speaker. Lo nou sa menm laliny ki nou pe koze, i annan en keksoz ki mon'n remarke dan sa rapor lo *total wages* lo sa laliny ki nou lo la, i konsernan sa bout kot mon vwar i bann Bidze i vin bann "*additional fund for Minister secretariat.*"

Kekfwa PS mon vwar sa en pti pe drol akoz en Prezidan apre 5an, ki pe al fini son manda ki'n ki remarke ki i bezwen fer bann lazisteman dan son Minister. Si ou ti kapab donn nou en pe plis detay lo sa bann *additional fund for Minister secretariat.* *Thank you.*

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa bann Minis sekretarya ki ou vwar la, i an rezilta ki avan ti annan 8 portfolyo, 8 Minis, la nou annan 13 portfolyo, 13 Minis. So sanmenm sa ki nou bezwen

donn sa bann nouvo Minis zot alokasyon plizoumwen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis e PS. Mr Speaker mon kestyon in deza ganny kouver, selman mon a profite pou demann Minis, vi ki mon enn mon kestyon ti pou lo *Ministry of Habitat, Lands, Infrastructure and Land Transport.*

Pou mwan demann Minis si i annan okenn konpansasyon ki ganny *disburse* pou bann zabitan Petit Paris ki'n ganny afekte avek *asphalt plant.* Akoz ennler ler ou koz ek dimoun zot dir ou entel in ganny peye en tel in gannyen, be mon pa pe vwar ki'n ganny kouver la, anba la.

E si non, kan ki konpansasyon i ganny anvizaze ganny fer, e lo ki kriter zot pou baze vi ki bann dimoun Petit Paris ti ganny donner en let panda eleksyon ki bann kriter pou ganny revwar sa sonm pou ganny revize *ok?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab, wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Ler mon'n regard *file* pou konpansasyon Petit Paris i paret mwan ti'n annan en Lagreman *for* konpansasyon ki ti'n ganny fer.

Me selman a en pwen dan trwazyenm ka lannen sa *issue* ti ganny re ouver, pou regarde si i pou ganny plis konpansasyon ouswa plis dimoun pou ganny kouver. E sa rezon ki in annan serten *delay* i paret mwan dan peyman konpansasyon. E sa i pou tonm dan laliny *contingency* anba Bidze.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Lo sa pwen? Onorab Bistoquet ale Onorab Pillay wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon ti pou al *raise* sa kestyon anba *contingency*, me lefe ki sa kestyon in ariv la i pa zis *contingency* ki ti sipoze kouver sa bann peyman, i ti sipoze annan en laliny osi ki konsern bann *compensation* bann diferan sa ki Gouvernman pe peye. Eski la safwasi

everything pou ganny met anba *contingency* pou kouver sa?

MR SPEAKER

Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Aktyelman tou bann peyman konpansasyon tou kou i ganny mete anba *contingency*. Nou pa ouver en laliny separe pou zot. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Chair, pou benefis piblik mon pe retourn ankor kot prizon konsernen sa *shortfall* par egzanp nou pe gete elektrisite i en milyon, telefonn i 0.7 milyon, delo i 1.9milyon.

Ok mon a kit sa bout *Security Enforcement*. Sa ki mon ti pe demande Minis eski nou kapab ganny en leklersisman ouswa en *figure*. Konbyen prizonnyen i ti annan sa letan pandan sa peryod? Apre konbyen *staff* an plis ki ti annan dan sa peryod?

E an plis ki sa petet si nou kapab balans li en pe letan nou get *input versus output*, eski sa sonm i konparab avek lopital ki dan menm sityasyon avek menm kantite lili ki'n ganny okipe? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, mon pou napa *data* lo popilasyon prizon. Me selman nou kapab verifye avek Departman Prizon pou *provide*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, mersi *PS*. Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Minis pourvi ki dan lepace nou'n vwar poudir ansyen Gouvernman e nou vwar li dan en batay lo bann departman, bann Minister ki pe bann *staff* pe ganny afekte avek *fungus*. E nou konnen poudir sa i *still* leka la, sirtou nou annan bann Minister parey nou konnen kot i annan kot AG's laba i annan sa problem *fungus*, kot *library*, mon ganny enformen poudir sa problem i ankor *still* la.

E osi kot *SFA* osi tou, mon krwar i annan sa problem laba ki pou lemoman pa ankor ganny rezourd e nou pa anvi vwar ankor dan en sityasyon kot demen nou vwar bann *staff* pe ganny afekte zot lasante. E ouswa zot pe vin kot Gouvernman kot zot pe demann

en konpansasyon ki sa i pran avek plizyer negosyasyon.

Apré osi mon dezyenm pwen se ki lo sa bout prizon li menm li, mon pa'n vwar ki i annan kot Departman Prizon in met sa bout, an term bann travayer ki'n ganny promosyon. Mon konnen, mon'n ganny enformen poudir se ki i annan bann travayer la, ki en pe fristre aköz zot in ganny promosyon selman an term saler pa'n ganny revwar. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern Departman Kiltir *actually* zot tou *staff* in *move out* en pe partou, aköz sa *issue fungus*, ti annan konpansasyon osi ki'n ganny peye ek sa bann *staff*.

Nou okouran ti annan en problem avek AG's *Office*, ti annan figirasyon ki ti ganny fer a serten pwen. Zot osi zot in sorti en pe *staff* sorti e zot pe *extend*.

E dan lofis mon krwar *Unity House*, i annan lofis dan *Oliaji Trade Centre*, e i dan plan Gouvernman osi pou annan sa biro *Attorney General*, Ile Du Port osi ki sipoze ganny konstri pou zot obor Lakour. So

tousala bann plan ki annan ki plizoumwèn ki pou ede ler AG's Office i sorti dan *National House* i kapab fer en *proper renovation* avek DPA. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Cosgrow. Ou mikro silvouple Onorab Roucou. Mersi.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an vi ki nou lo sa sityasyon konpansasyon ki nou ti pe koz lo konpansasyon, e ki Minis in refer en pti pe lo sa *issue Cascade asphalt plant*, eski Minis i kapab dir nou si i pou annan konsiderasyon petet pou rekonsider e osi azout bann dimoun ki petet pa ti lo lalis pa ti pe ganny konsidere? An vi ki zot pe revwar sa *file* e revwar petet *quantum* si i annan posibilite osi pou azout bann dimoun ki petet pa ti ganny konsidere oparavan? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Ma zis pran sa keston Onorab avan ki mon'n manke lo prizon *staff* promosyon, nou pa konnen

mon pa okouran si ti annan okenn *issue* avek promosyon pou prizon. Nou kapab verifeye avek Departman Prizon ki i annan ki *challenge*.

Me selman nou konnen sa bann landrwa disipliner, nou annan serten *challenge* ek zot, akoz nou pa konpran zot fason promosyon ki zot ganny fer laba. Parey lezot landrwa ki i annan en striktir pou fer promosyon ek bann lafors disipliner, nou vwar sa i vin en pe *random*. So sa i en keksoz osi ki nou bezwen aranze ki manner zot fer sa bann promosyon.

Selman nou konnen si natirelman si ou donn en *staff* en promosyon, ou bezwen donn li son larzan. Selman nou pa'n ganny okenn *request* pou saler *as is*.

An sa ki konsern konpansasyon Petit Paris, *basically* nou, nou responsab pou fer sa peyman se Departman Transpor ek AG's Office ki pe fer sa negosyasyon e nou, nou donn komikman pou donn larzan. So nou pa konnen si i annan *issue*, me nou kapab verifeye avek Departman Transpor pou gete ki *issue* ki annan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Nou napa ankor entervenman lo sa seksyon, nou a pas lo enn anba *Regulate Public Bodies*. Eskiz mon *sorry* mon krwar mon'n sot enn, *Regulatory Bodies* avan. Wi Onorab Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon vwar ki i annan logmantasyon pou Lazans Lagrikiltir R664.6mil, e sa osi i aplik pou Lazans Responsab pou Prevansyon Labi Drog. 1.8 milyon e lesplikasyon ki lo rikord la se pou Sekirite avek *Enforcement*, mon anvi konnen akoz nou annan en logmantasyon pou sekirite pou sa 2 lazans? Se akoz sa ti'n devret pe ganny prevwar dan Bidze o komansman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Non petet wi *ok* nou lo *Regulatory Bodies*, me selman nou a les Minis oubyen PS pran kestyon. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, pou APDAR i annan pou fer ek sekirite, *Medical Supplies*, ek *Board Fees*, e osi pou SAA. Natirelman ler sa bann Kontra i *renew* se sa nouvo pa *renew* ler ou re *tender* plizoumwenn sa *contract price* prezan i

natirelman *most at the time* i ganny revize. E wi se zis pe *confirm* sa ki sa bann Kontra ler sak fwa ler nou *renew* i *come out* pli ser. So nou fer provizyon *based on the existing contract* ki annan, me selman ler *the bidder* i sa ki *bid* i vin sa ki pli o. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Mondon oule klarifikasyon?

HON TERENCE MONDON

Mr Speaker en pti leklersisman. PS in dir nou ki normalman bann Kontra ler i ganny *renew*, i annan en fer provizyon pou en logmantasyon. Me ler mon get 1.8 milyon i en gro sonm pou sekirite konman en logmantasyon.

E mon ti a kontan kapab petet konpar li avek son sonm avan ek sa 1.8milyon an plis. Mersi.

MR SPEAKER

PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou ava rod *breakdown* nou ava *provide* pou APDAR. Selman parey nou konnen APDAR i annan detruwa lokasyon, North East Point, Providence li menm e osi annan bann sekirite ki akonpany sa

bann bis ki anmenn *methadone* ki ganny donnen dan bomaten.

So i annan servis osi ki ogmante avek li. Solman nou kapab donn son *breakdown* pou zot vwar. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti pe rod zis en klarifikasyon kot SQA mon vwar annan 8,2300 ki zot in demande, an plis *to cater for rental office building*, la osi mon retourn lo sa lo sa ki Minis fek dir, i bann Departman Gouvernman pou al dan *Government House*.

Me pou bann MBAs osi, kekfwa nou devret annan en landrwa pli santralize ki a koup en pe lo *cost rent*. Parski SQA ti laba kot Minister Ledikasyon, eski sa i vedir ki zot in *move* ki pa ti'n prevwar?

Epi dezyenmman pli ba lo sa latab i annan *TRNUC* ankor en milyon 59mil, *to cater for Audiovisual contract*. *IT Services* avek *rent shortfall*. En pti pe lesplikasyon eski sa *rent shortfall* i pou batiman, i pou transpor, i pou lekipman ki zot pe demann sa siplemanter? En pti lesplikasyon silvouple.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An se ki konsern SQA, SQA i bezwen *move out* akoz *fungus*. So avek bi pou *avoid* sa bann *issue* konpansasyon sanmenm sa desizyon in ganny pran pou tir sa bann *staff*. Me i annan en plan pou fer renovasyon osi *Headquarters* Minister Ledikasyon, akoz i vye i avarye e i annan sa bann *issue fungus* ki pe arive.

An sa ki konsernan *Truth and Reconciliation Commission*, li osi plizoumwen I annan sa kontra pou rikord zot bann *Sitting* ki'n ganny *outsource*.

So i annan en kontra ki pa ti dan son Bidze orizinalman sa ki nou bezwen *cater*. E lo son *rent* li i plizoumwen ti en *under budget* son *actual* Kontra pou son lokasyon ki pa ti'n ganny fer byen ki nou'n bezwen korize la avek sa siplemanter. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti anvi zis retourn ankor en pti kou lo pwen ki Onorab Mondon in fer an relasyon avek SAA, *PS*

oubyen Minis, an relasyon avek sekirite. Pou sekirite pou SAA se ki mon konpran se SAA ki li ki get en pe plizoumwenn bann bazar ki nou annan. Parey *Sir Selwyn Clarke* ki nou annan ki tonm dan distrik St Louis, i annan en pe sekirite an plis konpare avek avan sirtou pou COVID.

Mwan mon ti a kontan an relasyon avek sa mon ti a kontan dir ek Minis pou letan zot al *Cabinet*, pou zot revwar avek bann lezot Minister, parske ki arive ozordi bazar ou bezwen met mask pou antre ki i normal.

Me selman bann bazardye, avek bann peser, zot ganny pouse dan bazar pou en serten ler. Lontan bazar ti frenmen 5er, ozordi i ferm bokou pli boner. E mon mazine letan ti napa bann mezir prekasyon, mon i krwar i enportan la ozordi zot pe ganny forse pou met mas menm bann peser, so pou revwar en pe ler bazar pou sirtou pou frenmen, parske bann peser sirtou zot gannyen pouse a en serten ler, zot vann zot pwason lo peron bazar, ki mon krwar i pa izyenik letan nou pe koz lasante pou met mas, me selman apre pwason pe vann lo peron bazar.

Konmsi pou zot letan zot pe fer bann konsiltasyon

ansanm dan *Cabinet* pou revwar ki mannyer ansanm nou kapab fer tou dimoun *happy* letan nou pe koz larzan sekirite ki byen, ki mon pou vote lo la, parske sekirite i enportan.

An menm tan pou nou vwar bann dimoun ki servi sa bann fasilite, ki ganny en sekirite an menm tan pou fer sir ki tou keksoz pe mars byen. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab, pwen note. So mon ava anmenn sa devan Lotorite konsernen, e i a diskite ki mannyer pou amelyor sa sityasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an relasyon avek sa *increase* ki mon vwar dan *Health Care Agency*, an relasyon avek *COVAX facility*, \$800,000 pou *COVAX facility*.

Eski sa i relye avek pardon, *sorry* eski sa i relye avek fasilite pou vaksen an vi ki nou ti'n tann Prezidan dir dan son *speech* Leta Lanasyon ki

vaksen pou ganny donnen par en donater prive? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou keston. Zis en koreksyon sa sonm i pa \$800,000 me \$80,000. Selman zis pou eksplike, sa ki Prezidan ti mansyonnen se en donasyon 100,000 doz. E parey mon pa konnen si ou'n swiv Nouvel se ou bezwen pran 2 doz. Savedir i kouver ou 50,000 dimoun *ok*?

Me i annan en osi en linisyativ par *World Health Organisation*, ki akoz i annan en problem dan lemond kot tou bann pei risk pe *hoard* bann vaksen.

So i annan en linisyativ par *WHO* ki fer bann pei ki pli difisil pou li akse vaksen, pou ganny sa. Me selman i annan en sonm *advance* ki ou bezwen peye ki kapab kouver antye popilasyon.

MR SPEAKER

Klarifikasyon?

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker, mersi Minis pou ou lesplikasyon savedir ou pe dir nou ki poudir pou annan

serten depans par Gouvernman Sesel pou osi *purchase* en kantite vaksen ler *it become available*? Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Onorab nou bezwen met nou pare poudir i nou ganny tou vaksen ki nou bezwen. So i annan en posibilite ki *eventually* nou kapab ganny donasyon pou tou. Me selman an ka nou pa gannyen nou bezwen fer provizyon, ki nou pa dernyen dan laliny ler vaksen i vini. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mr Speaker an relasyon avek sa ki Onorab Mondon ti pe koz lo la konsernen *APDAR*, ki mon ti pe demande, eski nou ti a ganny en leklersisman dan la 4 kalite kategori travayer sirtou *drivers*, avek sekirite ki kantite ladan ki Seselwa ki kantite ki etranze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lenformasyon ki mon annan kot APDAR i annan 2 drayver ki etranze ok? Pou lemoman mon napa lenformasyon lo sekirite me selman mon kapab rode e *provide* Lasanble avek. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman be pou zis sey rod en klarifikasyon PS pou sa lo sa pwen ki fek ganny *raise* APDAR pa i annan diferan lokasyon, alors eski i bezwen ase si sekirite *across* diferan lokasyon non? I napa zis en lokasyon

Petet ou kapab *provide* nou ek sa lenformasyon. Akoz nou tou ler nou pase nou vwar poudir i annan bann dimoun pe pran *methadone* dan plizyer lokasyon, i annan plizyer aktivite kapab arive si ou pa ase sekirite, se sa bann dimoun ki pe pran *methadone*, oubyen zot menm zot sa bann dimoun pe pran *methadone* i kapab ariv serten problem menm pou *staff* APDAR.

So petet sa Minis ti kapab rod bann lenformasyon eksplik nou lo la. Mon le retourn anler kot nou ti sipoze ete lo sa pwen sa zafer *rental* la, mon vwar nou pey *rent* R823,000 dan Ibrahim

Building, eski Minis pa krwar poudir sa sonm i en pe eleve vizavi en *rent* pou *Seychelles Qualifications Authority* konbyen *staff* ki nou pe koz lo la vizavi sa *rent*?

E mon dezyenm pwen *regarding* sa \$80,000 pou COVAX, mon pa konnen si Minis pou kapab reponn. Eski Minis pe dir nou poudir nou ki sa vaksen COVID pou vin mandatwar par lefe ki nou pe peye pou nou anmennen? Konmsi petet pa ti ava meyer nou get en kou, ki arive ek bann ki pe pran sa vaksen pou lemoman ki bann *side effect* avan nou, nou bouze nou peye e apre nou pou vwar nou dan en sityasyon?

Mwan mon pe zis eksprim sa ki dimoun an deor pe dir. Akoz se sa bann konsern ki dimoun pe eksprimen. So petet si Minis ti kapab reponn lo sa size, si Gouvernman pe ale pe peye, eski en dimoun prezan pou annan en swa pou li pa pran sa vaksen oubyen vi ki nou'n peye nou pou dir nou fer li vin mandatwar? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Minis oule adres sa? Silvouple.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Sa provizyon dan Bidze i senpleman pou annan sa sonm, pou si en vaksen i vini. Wi ki nou'n mete, mwan mon pa kapab komant lo sa, sa en *issue* Lasante en Polisi Lasante.

So mon krwar kekfwa sa kestyon i a reganny adrese *at the right, ok*, mersi. Lo kote *rent*, mon krwar mon'n adres *this issue of rent* plizyer fwa kot mon'n dir ki i annan bann pri ase egzorbitan nou pei *across* bann *government entities* pou *rent*.

E nou bezwen kekfwa en pti pe pli *careful* ler nou negosye ki nou ganny *the right deal*, e nou pa zis sa ki ganny met devan nou, ler nou al rod en landrwa pou lwe nou peye, nou bezwen negosye byen. Akoz *I mean* i annan plizyer legzanp pa zis *rent* Gouvernman, *I mean* mon annan legzanp parey Anse Royale kot lopital ti'n bouze. Kot ler ou gete pa ti neserman *the right deal for government*.

So nou bezwen *be careful* ler nou al negosye bann *rent*, e a lonterm nou bezwen bouze ki mon'n mansyonn *Government House*, sa i esansyel. E osi bann ki pa ganny kouver ladan ki nou annan en mekanizm ki pou fer bann bon negosyasyon pou akomodasyon Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Prenon kont sa enn ki la vizavi *Seychelles Qualifications Authority*, eski nou kapab, vi ki nou pe al ganny Bidze ki pe vini, eski nou kapab ganny en langazman avek ou Minister ki sa enn osi, R823mil dan en *building* pou en lotorite, si i pa ava en keksoz ki nou bezwen re negosye? Oubyen si sa lotorite pa kapab *share* sa *building* avek lezot. Akoz sa *rent* i ase elve?

E mon le zis avek ou permisyon Mr Chairman, zis retourn lo en pwen. Mon vwar nou pe *cater* for en *shortfall* dan *Audiovisual contract* ek men *shortfall*, eksetera. Nou pe *cater* pou sa bann kontra. Eski in annan re negosyasyon Kontra vizavi *TRNUC* an ski konsern bann *Audiovisual contracts* oubyen bann *IT Services* ki zot okouran? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

PS wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa *issue* *rent* tou kou i monte. I tou kou nou met devan ki i difisil pou ou vremen fors en *landlord* pou li

donn ou sa pri ki ou ti ava vremen anvi. I osi i annan petet komitman lo sa bann *buildings* kekfwa in finans li atraver en *loan*. E li i bezwen rekiper son larzan ki'n pran.

So nou'n fer negosyasyon *as much* ki nou kapab, pou ganny *the best rate* pou sa bann landrwa. Parey mon'n dir i annan en *Accommodation Committee* ki get sa bann alokasyon, e i negosye avek *landlord* pou redwir zot bann *rates*.

E solman pou *SQA* i sipoze en mezir tanporer, ki ler Minister Ledikasyon son *building* i *renovate*, nou lentansyon se ki *SQA* i tourn *back into the Ministry of Education Headquarters*. Ki i ava redwir sa *rent* lo nou Bidze.

An sa ki konsern *TRNUC*, nou konnen ti annan en *issue procurement* avek sa zafer *audiovisual*. Ki nou, nou'n fer li rektifye avek *procurements*. So zot in annan langazman avek *procurement* ki manner zot sipoze rektifye sa kontra. Solman malerezman bann peryod kot zot ti napa *approval*, nou bezwen peye. An vi ki zot in *source* en kontra. Ou bezwen pey sa servis.

Solman zot, i ti'n sipoze fini negosye avek *POU* ki manner zot *take forward* sa

nouvo kontra Odyovizyèl. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Yes, Onorab Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon pou tourn lo sa laspe sekirite. Eski zot pe, vi ki parey Onorab Bistoquet in dir, mazorite sa bann sekirite se etranze ki'n ganny *GOP* pou travay isi ki pe fer sa louvraz. Eski zot pe get dan posibilite revwar en pe lo kote nou menm lo kote sekirite pei defans?

Lontan mon rapel pou eskort larzan Sosyal, ou ti war en Gard Nasyonal or *PSSW*. Eski zot pe *venture* en pe dan sa domenn, pou ki nou kapab servi solda, servi *PSSW* pou fer sa travay pou nou kapab *cut cost*? Sa i mon pwèn ki mon le demande.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern sekirite, nou konnen pou Gouvernman nou annan sa ki nou apel sa *Sensitive Security and Building Unit* anba Lapolis, ki vey bann Biro Gouvernman. Solman i selman bann biro stratezik.

Nou ti pran desizyon par egzanp bann landrwa parey SAA, an vi ki i annan par egzanp sa *Genetic Centre*. I pa neserman en lofis li. So bann landrwa koumsa nou tant pou *outsource*. I ti annan difikilte osi pou *Sensitive* kapab par egzanp ed bazar.

Ti enn bann landrwa ki ti tre *challenging*. Ki zot pa ti pe kapab donn sa servis akòz sa bann dimoun pa ti'n neserman ganny *train* pou sa bann petet kalite aksyon petet ki arive dan bazar. So sanmenm sa ki desizyon ti ganny pran pou *outsource*.

Solman *as much as possible*, tou bann lezot *building* Gouvernman i ganny zere anba sa *Sensitive Security Building* ek Departman Lapolis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Clive Roucou.

HON CLIVE ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ankor pou *Health Care Agency*. Mon war en depans plis ki 189 milyon. Alor mon ti a kontan demann *PS at least* en *breakdown* par egzanp pou *drugs* ki mon war 23.5milyon. *Lab supply* plis ki 22milyon. E lezot ki tonm anba sa bann

kategori. *At least* donn nou en *breakdown* pou nou war akòz i annan sa kantite.

Oubyen si *PS* i kapab dir nou si zis son bann *Budget shortfall* anba *Health Care Agency* ti zis en lendikasyon of en *poor management practice* ki ti pe arive o paravan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Pou *Health Care Agency* bokou son bann *cost* atraver *vaccine, drugs* i annan pou fer avek osi devalyasyon Roupri. Ki'n afekte en pe son bann *procurement*. Me solman *at the same time* nou annan sa *challenge* tou le lannen avek *procurement* sa bann *items*, ki monte *despite* bann Bidze inisyal. Tou le lannen nou vin avek *supplementary* pou sa bann resours koumsa.

So nou pa vreman annan si ou kapab dir, en konfirmasyon ki problem. Akòz tou bann diskisyon ki nou fer avek *Health Care Agency*, i dir ou petet bann maladi ki pe kontinyelman arive. Bann *cost* deor pou tret pasyan i kontinyen monte.

E solman nou konnen nou osi nou annan en *challenge* an

traver zesyon bann *items* laba. Pou *avoid* pli ou mwen bann *items* ki ganny *expire*. Nou osi konnen nou annan en *challenge* osi an vi ki nou *size* pei. Ki nou ganny serten difikilte in *procurement of* sa bann *items* koumsa.

Anvi ki pa tou *supplier* ki vreman enterese pou *supply* bann pti, pti *quality*. Bann pti, pti *quantity of items* pou nou. So sa i bann keksoz ki dan nou dezavantaz.

Me solman nou ankor pe kontiny sa diskisyon avek Minister Lasante. Ki mannyer nou asire ki *as much as possible* nou kapab zer en pe nou Bidze sa bann *items* en pe pli byen.

Solman parey mon'n dir, sa bann *issue* ki bann maladi. Sirtou bann maladi kronik ki *on the rise* isi. Nou pe war osi nou bann *overseas medical treatment bill* osi pe kontinyen monte. Ou annan plis pasyan osi ki pe al deor pou trete.

So bann lannen ki vini sa en keksoz ki nou'n war en risk lo Bidze. I pou kontinyelman monte. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mon ti a zis kontan met a latansyon sa R40

milyon lo *Hemodialysis*. Akoz mon ti a met devan sa pwen se ki pou mon sa kontra i ase, ler mon'n regard son kou. I ase alarman pou mon. Parey mon'n mansyonnen boner, sa i en kontra ki kout \$200 par pasyan, par sesyon.

E en *rough calculation* dapre kantite dimoun ki pe swiv sa tretman, i kapab kout Gouvernman R150milyon dan en lannen. E ou pe koz ou en preski 15poursan ou *budget Health*. E sanmenm sa ki mon'n mansyonnen ki sa Kontra i pa neserman soutenab pou Bidze pei.

E i bezwen annan en travay ki ganny fer, pou regarde ki mannyer nou adres sa *issue*. Sa i en *issue* ase alarman pou mwan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou napa ankor enterven an lo sa seksyon. Nou a bouz anba. *Public Bodies, Goods and Services*. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mr Chair, mon oule konn en detay la. Letan mon pe get par egzanz kot *APDAR*, prezan mon pe war sa bann *shortfall*. Mon anv i ki Minister Finans i dir ek nou si zanmen i ariv bann lenstans kot inisyalman letan

bann *MDAs* pe negosye avek zot. E ki zot inisyalman zot pa donn sa bann *agencies* larzan ki zot merite a sa moman.

Prezan kot zot fors bann *MDAs* fer *variance* anndan. Sorti lo en sonm al lo lot. E ki apre zot, zot bezwen korize. So mon anvi konpran, konmsi pou nou konnen byen koman Lasanble si i annan sa bann lerer par fwa ki arive.

Zis par egzanp letan mon pe get pou *Board Fees*. Mon pou war i drol ki en antite i konnen li konbyen *Board Members* i annan, konbyen mwan. Akoz prezan ki i vin *claim* en larzan la? Si lerer pe ariv laba, ouswa si inisyalman zot demande, be kot Finans ki pa donner. E ki aprezan la nou pe war sa bann koreksyon pe bezwen ganny fer. Mon anvi konpran sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou osi annan serten lerer wi, ki arive ennler ler nou fer Bidze. Si pe fer kalkilasyon, petet par egzanp sa i enn.

Dezyenmman osi, enn nou kontrent *as* Minister Finans, nou annan en, tou kou nou dir, en *relatively* gro

ladministrasyon. E nou *bottom line* tou kou se pou fer en sirplis a en serten sonm. E nou war nou ennler kwense pou kapab *meet* tou sa bann demann ki vini, ki la.

So i annan bann desizyon ase drastik ki ganny pran ennler, pou fors bann Minister pou aziste zot menm lo sa lokasyon ki nou donn zot. Avek lentansyon ki zot kapab fer bann *savings* dan bann vot ki vini, pou zot kapab *cater* serten depans. Solman pa tou kou ki arive. I annan bann Minister ki kapab reazir, aziste. Me i annan petet son kou loperasyon *as is*, i napa swa.

Ler nou fer *Mid-Year Review* zot *still come back* to nou, e dir zot pa'n kapab. So i en pe difisil ennler pou vreman kapab satisfere tou demann Minister ler ou annan en *budget constrain*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

De pti *follow-up* lo touzour sa *headings* ki nou lo la. Lo *Goods and Services* ankor mon war bann *earmarked budget cut*. So mon anvi demann avek *PS*, si i annan? Ouswa si i dan refleksyon, pou ki i annan en

clear Policy lo sa zafer *Goods and Services*?

Kot par egzantp menm si bann Minister, bann MDAs diferan groser. Be solman i annan en *Policy* ki gid zot lo bann *spending*. Bann keksoz koumsa dan *Goods and Services*.

E dezyenmman, en keksoz ki mon anvi enport zot latansyon, sa zafer *Security and Enforcement*, nou realize poudir aprezan i annan en lasosyasyon ki regroup bann Lakonpanyen Sekirite. E la i annan en danze pou Gouvernman, aköz *cartel* pou devlope dan sekirite.

Sa bann boug i koz ek kanmarad zot. E prezan se sa ki tou le an zot pri i kontinyelman monte. I dir, mon ti ganny tan laba lannen pase sepaman kwa, zot aranze, zot koze antre zot. E mwan mon krwar poudir Gouvernman i bezwen, aköz li ki *the biggest client*.

I pa bezwen fer pri kontrol li. Solman li i bezwen annan en *assessment* ki konnen poudir pou sa servis *this is the bottom line*. E sa pli o ki mon pe ale. Si ou pa oule prezan ou demerd ou. Be solman mon krwar poudir nou annan sa danze ki si nou les ale, sa bann Lakonpanyen Sekirite i annan

risk ki zot devlop koman en *cartel* dan nou pei. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Absoliman mon dakor ek ou, i annan en risk reel sirtou ler ou annan en *cartel* ki kapab devlope. Aköz zot *collude* lo *prices*.

So lanmenm ler kot nou bezwen re get nou sistenm *Procurement* ki, nou pa pou kapab san poursan anpes li. Me selman kot ou kapab *mitigate the possibility of cartel behavior* pe *drive up prices*. So mon absoliman dakor ek ou.

Lo lot bout ou kestyon mon a les PS reponn. Mersi.

MR SPEAKER

Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Lo *goods and services, at some point* nou ti pe fer rekomandasyon pou nou annan sa ki nou apel en *Central Procurement Unit*. Ki kapab pli ou mwen *take charge of* tou *procurement* bann *items* ki bann Minister i bezwen. Bann *consumable items*, bann keksoz ki tou Minister i bezwen. Papye, *toners, whatnot*.

Me i ankor pli ou mwen *pending*. Me solman osi ler ou annan en *CPU* osi, i annan en risk. Akoz la prezan ou bezwen komans *store* bann *items*. Annan en *store*. *Recruit* dimoun pou kapab fer sa loperasyon.

E pli *worse* ankor, ou kapab pe met an plas risk pou annan *mismanagement* ler ou pe fer en *Central Procurement Unit*. So nou bezwen *careful* ler nou remet sa devan, si nou war i pou neserman marse. Si nou pa ferm en kote, prezan nou ouver en lot landrwa kot ou ganny *store*, prezan nou donn bal ladan. So i en balans ki manner nou fer li.

Solman pou lemoman *the procurement process* i sipoze sa fason ki nou ed bann Minister pou zer zot bann *procurement*. I annan diferan *threshold*. E sa bann *threshold* pli ou mwen ki pa neserman bezwen laprouvasyon *procurement*, li sa landrwa ki *open*. E petet napa sipervizyon lo la *as such*. Akoz i ouver.

Me selman *the same time*, nou bezwen osi pa kapab anmar lanmen bann Minister pou li *operate*. Akoz ler ou fer *procurement* i annan en bon dele letan osi ki al ladan pou kapab donn bann sans bann biznes pou kapab *bid* pou sa bann *item*.

So i ki manner nou balans sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, pou swiv lo laliny sa kestyon, i annan sa *size Asset Registers and Asset Management*. Eski Minister Finans i satisfè poudir, sirtou nou pe koz la *MDAs*. Nou pa pe koz bann lezot *statutory bodies*, mon pe koz plito *MDAs*.

Eski sa bann *MDAs* i annan en *effective Asset Management System*? Ki i ava fer ki a tou moman Minister i kapab pran en *snapshot* kwa ki pe ganny *procured*. E i ava ede *manage* sa depans ki nou fer dan *Goods and Services*. Sa i enn.

E dezyenman, akoz ki Minister Finans pa propoz amann seksyon 34 of *Public Finance Management Act*. Donn en pe plis pouwar zot *Government Audit Committee*, pou li antre fer bann *periodical audits*. I a zis *act like* koman en *advisory capacity* to the *Minister*. Me i kapab ale fer bann *periodical audits* dan bann keksoz ki pe pase *across* bann Minister e bann departman.

Akoz si nou azout tou sa bann koupir dan *Goods and Services*, bann *earmarked* koupir. Ki probableman nou pa ti'n bezwen bidzete *in the first place*. I *account to en savings* konsiderab ki Gouvernman i kapab pe fer. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Petet pou klarifye lo bann *budget cuts* ki nou'n fer lo *Goods and Services*, sa i bann mezir ki nou'n met an plas pou restrikte *spending*. I pa neserman bann *savings* ki zot in fer sa bann Minister.

Nou ki'n met an plas avek sa sityasyon *COVID* pou ser en pe depans Gouvernman. Nou'n koup en pe lo bann *common items*. Lo bann *stationeries*, lo bann *consumables*, lo bann lekipman. Nou'n fors Minister pou *stay as is*. So sa i en mezir ki nou'n fer.

An sa ki konsern *Asset Management*, i napa sa gran lentere par bann Minister, pou vreman zer zot *asset* byen. *The Asset Registers*, pa tou ki *up-to-date*. Ki nou'n fer resaman, nou'n bezwen *set up* en *Asset Management Unit* dan Minister Finans. Me solman i ganny zere

par zis 2 *staff*, 2 *staff* pa ase pou get san antite ki nou annan lo Gouvernman.

So, detrwa lannen pase ki nou ti fer. Nou ti fer bann, plizoumwenn bann sispansyon lo *spending* avek bann Minister ki pa zot *Asset Register* annord. La kot nou *freeze* zot Bidze pou zot bann *minor capital items*, zot napa drwa aste ni *capital items until* zot met zot *Asset Register* annord.

E sa ou ganny bokou konplent sorti kot bann Minister. I dir i paraliz zot. E la kot i ganny bokou lentervansyon osi ki vini pou larg Bidze.

Lo konsern *Government Audit Committee*, i pa vreman son rol pou li ale al odite. Nou annan nou *The Internal Audit Division* dan Minister Finans, ki li son manda pli ou mwenn i sipoze ale al fer bann lenspeksyon dan bann Minister.

Enn pou li get bann risk ki annan avek looperasyon. E apre fer en *operating audits*, pou get son bann zesyon ki mannyer i pe depans son bann larzan.

Solman nou malerezman nou annan en *challenge*. Nou napa ase *internal auditors*. *Even if* nou *recruit*, nou pa gannyen lo marse. Lannen pase nou ti komanse nou ti rod 2

expat pou vini pou ed nou avek nou bann travay ki nou annan. E stratezi sete pou *recruit at least two expat* tou le lannen. Me malerezman avek sityasyon COVID sa lannen, nou'n bezwen abandonn sa plan.

Nou annan osi en seksyon ki nou'n kree apepre 5an pase. ki apel *Public Accounts Management*, ki plizoumwen li i la pou met an plas bann *operating procedures* dan bann Minister. Ki mannyer zot sipoze *operate*.

Me malerezman nou ganny bann *delay*. Akoz sak frod ki arive dan en lannen, tou nou bann *internal audit plan* i ganny abandonnen. Tou nou resours i ale pou *investigate* sa bann frod ki annan.

E ler nou gete *on average*, ou annan ou 1 a 2 *major frauds* ki ganny arive dan Gouvernman tou le lannen. E la i fini paraliz nou. So pou nou kapab amelyor sa bann keksoz. Nou bezwen double kantite dimoun ki nou annan dan *internal audit*. Nou annan en 15enn la. E sa 15enn i pa ase. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, baze lo sa ki *PS* pe dir nou. I kler ki zot pou rankontre difikilte avek zot bann, etabli bann *internal accountability mechanisms*. Ou *Government Audit Committee* i sipoze pe fer serten sa bann rol ki ou pe dir. Be i annan en *overlap* ki egziste ant sa ki *Public Account Management* pe fer, avek sa ki *Government Audit Committee* pe fer.

Si ou ti *streamline* ou striktir, ti ava fer li pli fasil pou annan enn ki pe regard frod, e enn ki pe regard *accountability* dan *Management* bann resours. Asir bann *Asset Register*, akoz ou pe *rely* lo Oditer Zeneral pou donn ou donn ou en *snapshot externally*. Ki ler sa i vini apre, lanmenm ler kot nou vwar ki'n servi *roaming* pou sepa konbyen larzan, kot i konsern telefonn.

So, these are some of the issues ki *internally* nou devret komans pe *tackle*. E mon krwar petet amann sa Lalwa, *then* i ava donn zot en pe plis provizyon legal pou dil avek.

E mon dernyen pwen i konsern sa, ankor enn fwa lo sa pwen *rent* la. La mon war *NISTI* pe *rent* pou R747mil. Si ou ti kapab donn nou en pti pe detay lo sa enn *rent* ki *NISTI* pe *rent* silvouple?

E apre zis reponn mon keston lo *whether* zot pou amann sa *Public Finance Management*, oubyen zot pou fer sorti regilasyon ki ava fer li pli fasil pou zot *insure internal consistency* dan *management* bann finans Gouvernman? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Yes PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern *Government Audit Committee*, ler nou ti kree li, lentansyon sete bokou fwa ofer odit, me napa son *follow-up*. So bi *Government Audit Committee* sete pli ou mwen sa lenstitisyon ki *follow up* bann *audit recommendation* oubyen bann *audit findings*, swa Oditer Zeneral. Swa *Internal Audit Division*.

So li i pran tou sa bann rapor ki vin kot li *from* Oditer Zeneral oubyen *Internal Audit Division*, i al kot sa bann Minister i gete ki zot in fer. Ki mezir zot in fer pou pran konsiderasyon sa bann rekomandasyon ki'n ganny donnen. Oubyen fikse bann defayans ki zot annan.

Zot rol i pa enn pou odite. Akoz si nou donn li sa rol la, savedir la nou pou *duplicate the*

role of Internal Audit Division. Akoz *Internal Audit Division* ki ale pou gete, e osi manda Oditer Zeneral, si bann Minister pe *operate* dapre zesyon finans piblik, dapre regilasyon. Oubyen dapre *accounting manual* ki nou annan an loperasyon.

Public Accounts Management li, sa seksyon li, i responsab pou met an plas bann SOPs. Akoz ler ou annan *accounting manual* apre ou annan ou *Financial Regulations*, sa i globalman ki manner ou sipoze zer ou bann finans. Me sa lenstitisyon i diferan dan son loperasyon.

Loperasyon Minister Lasante i pou diferan avek loperasyon par egzanp kot Biro Standar Sesel. Oubyen bann ki pli gro parey bann Departman Tourism. Zot tou zot annan diferan *requirement*. So nou bezwen prezan met an plas bann striktir kot sa bann Minister ki manner zot sipoze zer sa Bidze ki zot gannyen. So sa bann rol i en pe diferan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Adelaide. Minis i le adrese wi. Minis *Please*.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Lo kestyon lo *NISTI*. Si mon a donn en pe detay lo la. Se zot e *rent* kot *La Fontaine Holiday Apartments*. I en sonm R150mil par mwan. Pou apepre 780 met kare. Annefe *The Minister* ki sa portfolyo *NISTI* i tonm anba, in anmenn sa devan mon latansyon. E i annan en travay ki i pe fer pou regard sa *issue*. E anmenn *NISTI* dan en akomodasyon ki ase pli abordab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Chair. Minis swa *PS* en pti keksoz en pe senp. Ler mon pe get tou sa bann *amount*, ler nou pe *add up* lo son total. Konmsi mon war *figure* pa pe tonm parey. Konmsi i annan enn ki manke. Eski i en fot ouswa i-? Ou pe konpran ki mon pe dir ou?

Par egzanp kot nou pe dir sa bann *Public Bodies* la. Ler nou pou *add* tou sa bann *figures* lo kote *Approved Supplementary*. La mon pe gete i annan 4 sif la en. I annan 747.63, 664.61, 42,471.86, 3,084.54 apre ler ou *add* li, mon war son total pa pe tonm parey. Eski-?

Akoz menm apre lo *Grand Total* osi mon war i mank, mon war sif pa pe *add up*. Mersi.

MR SPEAKER

Minis mon a les ou sey adres sa. Oubyen *PS*. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Si mon kapab klarifye Mr Chair. Savedir anba *Public Bodies* sa 747, 664, 42.4 milyon e 3 milyon. Nou ganny 46.96 milyon. Petet si Onorab ti kapab dir nou ki *figure* i gannyen? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab petet ou ki'n fer en fot non?

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mr Speaker, petet mon papye ki pa bon. Akoz mon pe gete, ler mon pe gete be *ok* si nou pran sa bann dernyen *figure*. Nou pran 3, nou pran 1, i fer 4. 4 ek 6 i fer 10. 10 ek 4 i fer 14, savedir i bezwen annan 4. Be la mon war i annan 3. 64. Akoz menm lo total mon pe gete i mank en diferans.

MR SPEAKER

Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. *Anyway*, sa i annan pou fer avek son *decimal*

point e rounding off. Natirelman si nou tir sa *decimal point*, nou donn li son *full fledged figure*, i pou sanze. Akoz in *round-off to .63*. Si ou donn li son *full* limero i pou sanze natirelman li. Mersi.

MR SPEAKER

Ok Onorab? Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis vi ki ou'n koz bokou lo bann *internal auditors*. Par lefe ki zot ki vey zesyon larzan Gouvernman dan diferan *MDAs*, Minister, bann diferan departman. Me i annan serten konsern ki plizyer bann *internal auditors* in met devan mwan.

Plizyer, *more than once*. In *fact*, la i annan zot ki pe kominik avek mwan la. Zot dir koumsa ki dan lepase menm si zot in met devan plizyer bann ka, bann konsern lo *mismanagement of public funds*, zot pa'n ganny ekoute. E an plis zot dir poudir menm *within* bann *internal auditors*, annefe i annan en *principal auditors*. I annan serten labi ki pe arive kot i konsern osi.

Kekfwa Minis i kapab konfirm sa avek mwan. Kot *roaming* en *principal auditor* in ariv apepre R200 ekek mil. Nou fek war osi en *CEO*

resaman lo *roaming* telefonn in ariv pres R100mil.

Alor si nou anvi war bon zesyon larzan piblik. Eski i pa osi enportan ki bann *auditors* sirtou bann zenn ki fek antre, Zot ganny sa respe, zot ganny sa sipor ki zot bezwen. E ki osi, akoz ti annan osi konsern poudir zot santi poudir bann *staff* pli ansyen pa pe donn zot sa loportinite pou zot bouze. Pou zot devlope.

I pe ankouraz bann zenn *auditors* pou reste dan sa profesyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi, sa i menm *feedback* ki mon'n gannyen. Poudir ki bann oditer zot in, bann oditer in dir mwan poudir zot idantifye bann defayans, bann *issues*. E menm i annan bann rapor ki'n ganny prepare, me selman zot pa war aksyon.

So sa i en keksoz ki nou bezwen sanze. Akoz *even* mwan si mon ti en oditer mon pe fer mon louvraz, me mon pa pe war ki benefis i pe anmennen. Mon pou demoralize, e mon pa pou kontinyen dan sa laliny. Mon pou *like*, 'be les li parey i ete'.

Mon krwar sa *issue of* odit, i en *issue* ase enportan. E mon'n mansyonnen dernyen fwa ki nou napa ase resours in *terms of* lodit ki nou bezwen fer. E, *at* Minister Finans nou bezwen *beef-up* sa Seksyon Odit. Ki nou kapab delivre lo sa manda.

Me, *the issue* of kontrol, *the first line of defense* toultan mon dir, *it happens* dan sa bann lazans, dan sa bann *ministries*. E si zot, zot pe met sa kontrol lo sa premye *line of defense*, i redwir risk *of* bann frod *or* bann *practice* ki pa anliny avek bann ki Gouvernman i mete.

So i annan 2 eleman. Nou *at* Minister Finans nou bezwen *enhance* nou Departman Odit, donn zot sa resours. E osi parey ou'n dir ler zot anmenn keksoz devan, nou bezwen *act* lo la, ki zot pa demoralize.

Me dezyenm bout se bann *line ministries* osi i bezwen, sa kontrol i komans ek zot. So sa i en keksoz ki mon pou toultan *emphasize* lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Minis dir mwan, lo boner ou'n dir nou

poudir se ki zot pe revwar en pti pe bann pti departman ki annan pou fer avek *Social Protection*. Ki mon mazine zot pe fer *investigation* pou gete ki mannyer bann larzan in ganny depanse.

E parey ou konnen poudir se ki bann letan eleksyon, i annan bokou bann larzan ki in mal ganny servi. Sirtou dan mon distrik kot Corgate Estate parey nou ti war, Onorab Loze ti pe partaz larzan Corgate Estate.

(laughter)

Eski nou pou al - nou pou al en pe ...

(laughter)

HON MICHEL ROUCOU

Minis eski.....

(laughter)

MR SPEAKER

Onorab Michel Roucou ou pe ekout mwan? Mon krwar ou'n fer en alokasyon kont en lot Manm la, ki napa - ou pa kapab anmenn zistifikasyon la. I reste en alegasyon. Mon'n fer remark dan lepase, ki ler ou komans nonm en Manm, evidaman i

anmenn en diskisyon, en largiman *across the table*.

So, mon pe demann bann Manm pou evite fer li. E mon konnen Onorab Loze pou le met son mo an defans si i bezwen. Selman mon ti a dir Onorab Michel Roucou kontinyen avek ou kestyon si ou'n fini. Si ou pa ankor fini, san referans avek Manm lot kote. En pti moman Onorab Loze.

Ale fini ek ou kestyon.

HON MICHEL ROUCOU

Wi Mr Speaker, mon ti pe gete avek Minis si se ki dan zot *investigation*, si pou annan en rapor ki zot pou anmenn kot Lasanble pou nou konnen, en pti pe ki mannyer bann larzan in ganny depanse dan sa bann letan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis atann en pti moman silvouple. Onorab Loze mon konnen ou pou le adres sa komanter. Mon permet ou, wi.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti a kontan kategorikman *deny* sa mansonz ki Dezonorab Roucou in fer. E swa i *substantiate* sa lalang ki in koze dan Lasanble Nasyonal ozordi. Swa i *retract* son mansonz.

Akoz mwan mon pa konnen ki larzan Bidze ki Dezonorab Roucou in vwar mwan pe partaze. Petet dan korbiyar ki li i ti pe savoye. Mersi Mr Speaker.

(*laughter*)

MR SPEAKER

Onorab Roucou, mon ti a kontan ou *retract* sa alegasyon silvouple. Akoz napa. Yes.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon *retract*. Selman nou zabitan Mont Fleuri nou konnen poudir sa ti pe arive. Mersi.

MR SPEAKER

Ok ou'n *retract*. Mersi. Minis toudmenm Onorab Roucou in poz en kestyon. Si ou pa ti kapab adrese. Mersi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou kestyon. Parey mon'n mansyonnen o paravan, kot *ASP* i annan en odit pe fer lo sa frod ki'n arive. Me osi lentansyon se pou *expand* the *scope of* sa odit, pou regard si i annan plizyer lezot labi *at ASP*.

Me diskisyon preliminar ki mon'n fer avek Minis responsab pou kot Sosyal. Se ki pou lemoman kot *ASP* i en landrwa

ki ase, si mon kapab servi sa mo, i en pe an dezord. *Ok?* Napa bann kontrol an plas. E i annan tro bokou bann diferan *Scheme*, diferan *duplication at ASP*. E ler ou get en lanvironnman kot napa sa kontrol nesaser, i fer fasil pou annan labi.

So pou lemoman sa ki mon kapab mansyonnen. Me *as* odit i ganny fer, ou a ganny plis lenformasyon. Zis mon ava azoute ki i annan osi en nouvo *CEO* ki'n ganny met an plas pou sey anmenn en pe lord dan *ASP* tou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou napa ankor enterven an lo sa seksyon. Alor a se pwen nou a pran en poz. E nou rebran 2er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Mersi bokou. Nou a kontinyen avek bann kestyon dan Staz Komite selman permet mwan en pti komantr. Mon war en kantite kestyon ki leve oubyen komantr, lo ki Minis pou fer dan tel kas si i pe konsider isi, si i pe konsider laba.

Si ou permet mwan i byen ki Minis i donn leklersisman lo tou size. Me annou silvouple sey reste lo leksplikasyon lo Bidze Siplemantr e nou a

ganny loportinite en lot ler pou kestyonn Minis pou lezot keksoz.

Nou a pas lo sa pti seksyon lo *Goods and Services* anba, okenn kestyon lo sa seksyon. Wi Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Chairman. Bonn apre midi tou dimoun a lekout. Mr Chairman mon ti a kontan en leklersisman lo *cleaning services*. Mon war en sonm 5 471milyon pe demande pou ganny aprouve siplemantr. Sa i *shortfall under Cleaners salaries*.

Klarifikasyon ki mon ti a lontan; eski sa i enkli bann *cleaning agencies*, oubyen zot pe koze lo Korperativ? Parske mon konnen i annan serten lakonpanyen ki'n sanze e i annan travayer ki ti pe esper zot konpansasyon avek lakonpanyen ki'n ale ki pa ankor ganny peye. E i annan ka ki devan lanplwa, en pti pe leklersisman silvouple Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr chair. Sa *shortfall* i pirman pou *Cleaners Corporative*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. En *follow-up*.

MR SPEAKER

Wi Onorab Esparon, si oule en leklersisman.

HON REGINA ESPARON

En pti leklersisman, mersi Mr Chairman. Lo *salaries* eski sa i nouvo lanplwa ki'n ganny kouver anba la, oubyen bann *URS* ki'n ganny plase dan bann landrwa anba Korperativ? En pti pe plis elaborasyon silvouple.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. I pirman son *existing workforce* ki annan sa *shortfall*. Akoz li osi i annan en *issue* avek son alokasyon Bidze ki nou'n fors li pou *tighten*. E i annan bokou demann par bann Minister par egzanp pou *provide* adisyonnèl *support cleaners* ennler.

Oubyen bann *overtime* ki ganny fer ki nou pa'n vreman donn bann alokasyon ek bann *Cleaners Corporative*. E osi ler i annan *cleaners* ki al lo konze i annan serten landrwa i ganny serten disripsyon, akoz napa

ase cleaners ki *basically available* pou *provide* servis avan ki *staff* par egzanp i vin travay bomaten.

So i annan letan ki zot pa bezwen rod *casual*. Oubyen zot bezwen pey *overtime staff* apre ler pou zot kapab *clean* bann biro ki ler travayer i vin travay lannmen bomaten sa bann biro i prop. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet, eski ou ankor lo lalis?

HON ROSIE BISTOQUET

Wi. Mersi Mr Chair zis pour adisyonnen avek ki Onorab Esparon in komanse. Konbyen travayer *fulltime* ki sa Korperativ i annan ki in tonm anba sa *deficit* la?

Apre konbyen ki *part time* ki'n ganny kouver anba sa Lazans silvouple? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Mon napa sonm egzakt son *payroll number Cleaners Corporative* selman *last count was* apepre over 500 *cleaners*, apepre 530 ki osi kouver bann *cleaners* anba Minister Lasante. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Napa lot keस्थ्यon lo sa seksyon? Nou a pas lo seksyon swivan, nou'n ariv lo *Capital Projects*. Ok nou a komans avek bann *ministries and departments*. Onorab Deshiela Bastienne.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Mr Chair. Bonn apre midi Minis, e bonn apre midi tou Manm prezan. Mr Chair mon pe obzerve ki la anba *Capital Project* Minister pou Lenfrastriktir ek Labita pe demann nou pou aprouv en Bidze Siplemanter 9, 96.1milyon.

E mon pe osi obzerve Mr Chair ki dan sa 96.1milyon i annan 68milyon depans pou *condominium* Perseverance. Si mon byen rapel, sa bann *condominium* ti en proze *Pension Fund*. Mon keस्थ्यon Mr Chair, eski Gouvernman in aste sa proze avek *Pension Fund* pour sa 68.5milyon ki mon pe vwar la?

Mon pe osi obzerve 23.7milyon pou Batiman *Independent House Annex*. Eski sa ki mon pe demande eski sa ki pe demande adisyonnelman pou *rent Independence House Annex* sa? Mon ti a kontan

Minis oubyen *PS* eklersi mwan lo sa 2 pwen silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Pou *condominium* Perseverance, wi i ti ganny fer par *Pension Fund*. E Gouvernman nou ava rapel pou Bidze 2020 ti annan lentansyon *issue* en *bond* 200milyon atraver *PMC*, pou nou kapab aste sa bann propriyete e fer bann lezot proze finansman pou *HFC*.

Malerezman sa *bond* ler nou ti *launch* li, nou ti ganny zis R12milyon *subscription* dan sa 200milyon. So nou ti bezwen deside pou nou kapab pran larzan, *from*, Bidze pou nou kapab aste sa propriyete avek le bi ki nou asire ki bann *first time owners*, plizoumwenn ki ganny sa sans. E partikilyerman bann *graduates* ki ganny s bann apartman.

Akoz si ti al lo *market* ek *Pension Fund*, sete *anyone* ki ti pou annan larzan *basically* ki ti pour kapab *afford* sa. Dezyenmman anba sa *Independence House Annex*, sa i sa *lease* ki nou pe peye avek *GICC* pour sa *building* ki i ti fer renovasyon.

E rezon ki nou'n retourn li lo Bidze, sete avan nou ti annan lentansyon met li anba nou *loan*. Me selman anvi ki pou fer monte nou *loan to GDP* ki ti deza 101poursan. Nou'n deside retourn li koman en *recurrent expenditure* e servi li anba *capital budget basically*. Mersi.

MR SPEAKER

En leklersisman Onorab?

HON DESHEILA BASTIENNE

Wi Mr Speaker mon annan en leklersisman. Sa bann *condominium* mon'n aprann ki son striktir, son fason fer i annan bokou bann *graduates*, oubyen bann dimoun ki ti'n met zot komann pou aste prezan in retire.

I bezwen annan en defo oubyen son pri, ki mon ti aprann ti 1.2milyon ti pe vann ek son grander i pa, bokou sa bann dimoun pa pe dakor avek. Zot in retir zot aplikasyon. Me ler mon pe gete si Gouvernman in aste li p[ou] 68.5milyon e sa bann dimoun zot menm zot, zot pe komans dezapwente avek son striktir.

Mon pe mazine akoz sa larzan plito investir Dan *social housing* ki i ankor annan pa mal demann dan Perseverance? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Natirelman, *anyway* Minister Later, Labita petet pou annan petet plis lenformasyon ki mwan. Me solman natirelman ler bann dimoun ki met zot laplikasyon pou leter ek lakaz zot ganny ofer propriyete.

Savedir bann dimoun ki'n *basically* ti lo lalis priyorite, zot in ganny ofer sa propriyete. I toutafe normal pour en dimoun *turn down* en keksoz si i pa santi i son, i *meet* son satisfaksyon.

E la natirelman prezan Minister i bezwen *go back* lo son lalis, pou refer bann dimoun ki ankor lo lalis ki pe atann en lakaz e zot ava fer zot desizyon si zot anvi pran sa propriyete.

So i toutafe normal. Akoz tou dimoun i annan son lekspektasyon lo kantite lakaz i anvi oubyen non. E dan sa bann propriyete i annan bann 2 lasanm ki pe vann e i annan bann 1 lasanm ki pe lwe osi, avek serten bann plizoumwenn bann travayer dan Gouvernman ki sorti lo bann zil pros.

Akoz ti annan serten kontrent avek sa bann travayer pou zot travay Mahe, ki

lasistans pe donn zot. So plizoumwèn sa i leksplikasyon ki mon annan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi. Minis ouswa *PS* lo kote *Police Department* i annan sa *Foreign Grant* la ki pou alokasyon pou konstriksyon nouvo kordgard.

Si ou kapab don nou en leksplikasyon, an vi ki i annan sa koupir e an vi ki i annan sa konponan *Foreign Grant*.

Si in deza annan en negosyasyon an vi retar avek Gouvernman *L'Inde* osi pou sa konponan finansyel, an vi ki zot rin deza siny en *MOU* lo sa, so ki mannyer sa pou marse pou kapab enplimant li a lavenir? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab poi ou kestyon. Sa *Grant* pou *the new Police Headquarters* i ankor la, i an *Grant offered by the Government of India*. Me i paret mon le nesese pa'n ganny fer lo nou kote pour bouz devan ek sa proze.

Me selman mon fek ganny en diskisyon avek *Minister for Internal Affairs* e ansanm avek *Foreign Affairs* nou pe *reinitiate* e lekspektasyon i sa proze pou komanse lannen prosen. Mersi.

MR SPEAKER

Leklersisman. Wi Onorab.

HON EGBERT AGLAE

Minis mersi pou ou larepons. Minis eski zot pe pran kont osi, vi ki i paret mwan sa larzan pa ankor antre dan kof li. Sa *foreign component* la. An vi ki sityasyon *COVID*, devalyasyon, to lesanz, eski zot pe pran kont tousala? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mannyer *Grant* i marse i pa antre dan kof Gouvernman li, zot finans sa proze lo zot menm. *So, in view* ki sa proze li menm son konponan, son kou *foreign exchange*.

Sa *Grant* li menm i an *foreign exchange*. So son konponan *foreign exchange* pa monte li, so be selman ler pou annan preparasyon pou sa proze tousala i a bezwen ganny met dan sa analiz ki ganny fer lo kou sa proze.

Be selman son konponan *foreign currency* sa proze, pa ganny enpakte aköz sa *Grant* pe vin in *foreign currency* li menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Mon annan 2 kestyon lo sa *headings* ki nou lo la. Dabor i annan sa sonm Departman Defans. 4.3milyon pou *upgrading of Ile Du Swet facility*, mon pe panse krwar ki sa i annan keksoz pou fer avek Sant Izolasyon COVID.

Ki sa ki mwan mon'n aprann lenformasyon ki dan domenn piblik IDC ouswa GICC ti *involve* pou swa *renovate*. So eksplik nou ki mannyer prezan sa in ariv, sa sonm in ariv kot Defans? Pou en pe lenformasyon.

E dezyenmman pwen ki Onorab Bastienne in souleve pour sa 68.5milyon ki'n aste *condominium* avek. Parski mon anvi konpran ki mannyer sa bann keksoz i marse dan Gouvernman.

An 2017 Fon Pansyon in fer lanons, ki i pou al fer *condominium* pou li elarzi son *investment* portfolyo pou asire ki *investment* son bann Manm i *secure*. E *real estate* i en bon

landrwa pou zot investir. Apre la nou tande 2020 dan diskour Leta Lanasyon Prezidan Faure, ki Gouvernman pou aste sa bann *condominium*.

So mon anvi konnen ki mannyer sa i marse? Lekel ki pran sa ban desizyon? Parske pou mwan ler mon regarde i pa'n fer en diferans dan stok lakaz ki nou annan lo nivo Nasyonal.

I zis konmsi Fon Pansyon in tir son fardo, i anvoy lo Gouvernman kan li ki ti merit pe, li ki'n deside 2017 pou li fer *condominium*. Li fer son demars, swa pou vann, swa pou lwe, pa met sa fardo lo *tax payers* Seselwa!

So mon anvi konpran lo dezyenm pwen ki mannyer sa bann zafer i deside lo Gouvernman, e lekел ki pran sa bann desizyon?

Parski nou vwar ki dan fon pansyon ou ganny bann dimoun ki lo zot bann *Board* swa Lenvestisman swa zot enplike zot osi dan Gouvernman. Mon war i annan en konfli lentere ant Fon Pansyon ek Gouvernman, ki trakas mwan. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Yes, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern Ile Du Swet. Avek devlopman COVID-19 sete Minister Lasante ki ti fer demann ki i bezwen bann sant adisyonnèl pou kapab si i annan okenn *outbreak* avek COVID-19.

Bon, nou bann fasilite i *available* swa karantenn, swa izolasyon. Pou met bann dimoun ladan e anvi ti napa bann fasilite, plizoumwèn ti ganny deside ansanm avek Berjaya par egzanp pour servi Ile Du Swet pou plizoumwèn ogmant kapasite.

E se pour sa rezon ki Bidze in ganny donner anba Departman La Defans, ki sa bann *asset* i apartyen a li pou renouvle sa bann lenfrastriktir e met a dispozisyon Minister lasante *in the event* zot bezwen servi.

E *so far* zot servi Ile Du Swet, si Berjaya i *basically* plen, e statistik ki nou annan zot in met apepre 60 dimoun ladan, pandan sa bann peryod letan ki sa renovasyon in konplet e sa in ed zot en pe.

An sa ki konsern *Pension Fund*, parey ou'n dir natirelman wi, sa osi i nou Polisi. Akoz nou'n gannyen demann dan lepase, pou bann *private sector* ki vini ek zot ban proze *flat* ki

zot met a Gouvernman pou aste pour *basically* redistribue.

E nou, nou pa neserman dakor avek sa, pou aste *private property* pour re *allocate*. Akoz parey ou'n dir i pa fer okenn kontribisyon dan stok lakaz. Me leksepsyon ti ganny pran avek *Pension Fund* an vi parey pou konnen bokou fwa parey ou konnen, Gouvernman in servi *Pension Fund* pour fer bann proze ki in aste oubyen in pey son *market price*.

Akoz *Pension Fund* li i bezwen a lafen dizour, asire ki i pe kapab ganny en *return* lo son *investment*. Ki i pa pe *subsidize* naryen lo la akoz i sipoze al lo sa *members fund*.

So se pour kwa nou ti deside aste sa propriyete dan en sityasyon eksepsyonnel e ki ti ede pou *sort of* asiste bann *graduates* ki ti lo lalis, ki i ti annan demann. An vi ki apard bann poze 24/24/24 ki ti annan ti napa okenn proze ki ti pe target bann *graduates* ki ti pe vini. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mon krwar Onorab ou'n lev en pwen ase valab. Ki mon osi ler mon'n war

tranzaksyon, mon oule konpran akoz ki *Pension Fund* ki'n fer apre pou al ek Gouvernman kan Gouvernman limen li i annan *through MLUH* en manda pou konstrir?

Me mon krwar nou bezwen, e sa i en diskisyon ki pou bezwen ganny fer avek Minister pour *land use* se ki, ki manda sak Lazans?

Mwan mon pwennvi personnel, mon pa krwar poudir ki i manda *Pension Fund* pou fer lakaz, pou vann ek Gouvernman. Gouvernman i annan en fonksyon pou sa. E si resours finansyer i la, mon *allocate* li *to the right* fonksyon dan Gouvernman pou delivre lo sa manda.

E akoz ler ou annan sa bann kalite laranzman kot ou mansyonnen i annan *potential for conflict of interest*. Si tou dimoun pe fer sa ki i devret pe fer, sa *conflict of interest* i redwir *ok*. So sa i en keksoz ki mon krwar nou bezwen asize regarde ki si nou konnen nou pou bezwen fer lakaz pour *graduate* e manda i ganny donner with the *right antity* e i fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Avek ou permisyon. Minis swivan kestyon ki Onorab Bastienne in demande, dan sa 96milyon nou vwar en 10milyon ki'n al dan en *project* anba en *Grant financing*.

Ex-Desaubin, *ex-ION* e Khashoggi. Mon pe zis demande si sa i en nouvo proze, ouswa si i en proze ki ti annan en serten amannman pou fer. Ouswa si sa poze 24/24/24 ki Gouvernman ti pe inisye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Parey son *right up* i donner, i en *Grant financing*. E natirelman i annan pou fer avek azisteman avek sa proze, e osi avek devalyasyon Roupi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker letan mon ti pe get pou Minister Labita, ti annan bann kestyon *re-roofing* pour bann *Housing Estates*.

I annan in komanse e i annan parey Karyol Anse Aux Pins ki li in ganny kite pe koule, e nou ti'n deza ganny dir ti napa

ase larzan. Prezan mon pa vwar li la sa bann proze *re-roofing*.

Me mon pe *wonder* parske parey sa enn Karyol Anse Aux Pins i aktyelman en lirazans li. *Thank you* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Mon pou napa *status* sa bann proze *as is* la, me selman nou kapab note pou donn Lasanble *along* ek zot bann lenformasyon ki zot in demande. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pe refer avek larzan ki ti'n ganny donneren pou *Minister of Environment Energy and Climate Change*. E Beau Vallon nou ti'n fer en *request* pou fer en miray, pou anpes erozyon ki ti'n arive avek vann nor lannen pase.

Nou ti'n ganny promet poudir sa poze ti pou ganny fer, me la mon war i annan en larzan ki'n ganny tire. Me selman mon pa ankor war miray in ganny fer Beau Vallon.

Mon ti a kontan konnen pour kwa sa larzan, sa 1.06milyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi, *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa 1milyon i son *net* akoz i annan en 8milyon, 8.6milyon ki pe ganny donneren. Apre i pe fer en rediksyon 7.6milyon pou bann proze ki pa pou materyalize. Natirelman an vi ki nou pe al Desanm la, i pa pou servi.

So dan sa 8milyon i annan sa 2.7milyon pour Anse Kerlan. Ti annan sa ka lerozyon, e apre i annan 3 milyon pou bann proze ki ti plizoumwen relye avek *filling* ki *outstanding*, bann proze dezas. E ladiferans i sa 2.3 ki i annan diferan lezot proze plizoumwen proteksyon bann lenfrastruktir kont lerozyon.

So mon pa pou konn spesifikman ler ou pou demann Beau Vallon, nou kapab gete ek Minister Lanvironnman e donn zot apre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Bonn apre midi Minis avek *PS*. Minis mon

pa konnen si sa i en pratik ki pou kontinyen dan lavenir.

Ler mon pe refer ankor avek sa *heading Ministry of Habitat and Infrastructures*, letan mon pe regard sa konponan *Grant* la, zot nonm detrwa proze. Me solman zot donn en *lump sum* ki fer ki pou *oversight*, e latransparans nou pa konnen vreman konbyen ki sa k sa bann proze larzan in ganny depanse.

So mwan mon anvi konnen si, aköz mon vwar sa en pti pe dan bann lezot landrwa, ki ou trouv in annan serten bann diferan proze. Me i donn en *lump sum*, me nou koman Lasanble nou pa ganny ase detay pou vwar poudir par egzantp la ou pe koz 10.ekek milyon.

I nonm detrwa proze ki enkli *ex-ION* Grand Anse Mahe, par egzantp si mwan mon ti a kontan konnen poudir be *ok* be Grand Anse Mahe, konbyen ou'n depanse? So mon pa konnen si sa i pou en pratik ki pou kontinyen oubyen nou pou sanz fason fer.

Akoz mon vwar poudir sa bann sif zot pa donn nou ase detay, e rol Parlman se pou fer *oversight*. E nou pe koz lo latransparans, e mon krwar i enportan ki dan lavenir nou sanz en pti pe sa pratik.

Mersi bokou aköz i donn ou en pti pe serten dout parfwa, si vreman sa kantite larzan in ganny depanse vizavi sa bann spesifik proze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi en pwen valid. Nou a fer le neserer ki ler i annan sa bann *lump sum* ki'n *bulk up* nou a *disaggregate* li into bann *individual project*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Mon kestyon ti lo sa 8milyon pou *Ministry of Environment*. PS in dir nou poudir Desanm in arive alors sa bann proze *basically* pa pe ganny materyalize. E Anse La Blague Praslin li osi i ti dan sa bann, ti annan *commitment* pou osi aranz laba aköz lerozyon.

Kestyon, se eski prezan san Bidze 2021, vi ki sa pa pe kapab ganny fer dan 2020, eski i pou dan Bidze 2021 pou sa bann proze kapab ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mon konnen poudir sa *issue of lerozyon lakot i enn ase grav, e kritik pou adrese. So within lanvlop Bidze 2021, ler nou fer sa diskisyon avek Minister relevan pou Climate Change. Mon krwar ki sa request pou vin kot zot e nou, nou fer a diskisyon in terms of ki mannyer nou priyoritiz bann depans.*

Ki nou kapab adres *within* konstrent finansyer ki annan, ki nou kapab adres bann *issue* akoz i *obvious* pou tou dimoun ki *coastal erosion is a major issue* en. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Chairman. Bonn apre midi Minis. Mon kestyon i retourn ankor lo Minis lo kote Abita. Ler mon war sa 23.7milyon kote sa bout "*Payment of lease Independent House Annex.*"

Mon ti a voudre si ou *PS* i kapab eksplik ankor en pti pe pli byen, akoz mon en pe konfize lo la sa 23.7milyon, i pe kouver pou en serten kantite mwan? Oubyen laranzman ki'n ganny fer, oubyen si ou ti kapab

dir ou par mwan konbyen pe peye sa batiman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS.*

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou ti annan en omisyon dan Bidze 2020 inisyal sa peyman *lease*. Ler nou ti vin avek amannman Bidze 2020 an Mars, nou pa ti ankor met li dan son *appropriation*. Akoz lentansyon sete pou met li dan nou anba *Debt*.

Savedir nou ti *service* li koman en *loan*, dan plas en *outright payment* dan nou *Goods and Services*. Selman nou'n war apre *from* Mars ki nou stok, det ler nou *GDP* osi pe tonbe. E in sorti apepre 57poursan ki ti sipoze lo prozeksyon 2020 pou ariv 101poursan.

Se pour kwa prezan nou'n deside pou remet sa repeyman sa *Independence House Annex* dan Bidze Minister Labita pou li kontinyen servis li *as en lease payment. Instead of a servicing of a loan* ti i pou al anba *debt repayment*.

So, in komans avek en omisyon *from* Bidze 2020 li. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Vidot.

HON ANDREY VIDOT

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. Tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. *PS* eski i posib pou fer nou Lasanble ganny lalis petet bann proze ki ek referans avek *savings*. Petet bann proze ki pa'n kapab fer parey Onorab Gill in dir, pou *Ministry of Environment, Energy and Climate Change*, pou nou konn bann distrik, *at least* priyorite bann proze ki sa Minister pa'n kapab enplimante.

Akoz i annan distrik, parey mon get Roche Caiman nou annan landrwa kot lanmar, i annan serten lerozyon kot bann miray pe grennen e i annan lakaz pe komans *crack*. So, i enportan ki nou konnen lekel sa bann proze ki priyorite pou asire ki letan Minister, pou revwar zot Bidze pou fer sa bann proze nou a konnen lekel ki priyorite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Note, nou ava *provide*. *Thank you*.

MR SPEAKER

Mersi, nou'n ariv lafen entervenans pou sa seksyon. Onorab Pillay ou le, ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, de pti kestyon byen vit. Anba sa provizyon pou sa provizyon pou sa *Climate change adaptation* la ki nou annan sa bann koupir pou Minister Lanvironnman. Eski Minis i kapab dir nou si Departman Lanvironnman limen li in angaz zot pou vwar.

Par egzanp la avek sezon lapli ki'n vini, i annan bann distrik ki'n ganny afekte en kantite, nou'n vwar resaman Point Larue in ganny lenpak lo li. E Cascade nou annan bann fanmir ki reste obor lakot. Bann lafanmir Paulin, Lesperance, Larue oubyen Gappy. Apre nou'n vwar lakaz lafanmir Matatiken kot delo in antre ladan antye.

So, eski in annan bann proze spesifik, ki nou konnen Desanm pe vini me ki bezwen annan serten latansyon. E ki mon konnen *MNA Cascade* osi pou *raise sa issue*, ki bezwen ganny *dealt* avek. Eski ou Minister pe met serten lanfaz lo vwar sa bann priyorite ?

And then mon dernyen pti pwen, *very briefly*, ler mon pe

get sa bann *Grant*. I annan ki al pou serten Minister ki mon en pe enkyet zot kapasite pou zot kapab delivre. Eski ou Minister pe propoz regard modalite ki mannyer sa bann *Grant* pou ganny delivre ?

Par egzanp mon vwar 23 milyon anba Minister Lafanmir. 20 milyon anba Kiltir. Akoz zisteman, se sa ki fer ki apre nou annan serten retar lo enplimantasyon *Grants*. Zis petet *very briefly* ou kapab adres sa. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi lo sa *issue* par egzanp Point Larue, dan sa rezyon la i annan en diskisyon ki Minis pour kot *MLUH* ki nou'n fer, e *along the lines of* ki mannyer nou kapab deblok sa delo ki fer *flooding* la. So, i en *issue* ki mon konnen sa Minister pe regard ladan. Kekfwa zot ava annan plis detay lo teknikalite ki zot pe fer. Me selman zot ti'n apros nou pou *possible financing* e mon krwar lo la i kritik, akoz i en danze pou dimoun dan larezyon e tou dimoun ki pas dan sa landrwa.

So, me selman mon krwar Minister kot *MLUH* i kapab donn plis detay. Me selman i

annan serten diskisyon ki'n arive lo la. *Ok*, parey mon dir ti a pli bon Minister kot *MLUH* i get sa akoz i bann *issue* lenfrastruktir. Me nou Minister Finans nou konnen poudir sa i bann *issues* ase kritik. So, nou a gete ki mannyer *financing* i marse.

Lo kote *Grants*, bann proze. Mon krwar i annan en defayans dan sa landrwa. E nou vwar bokou proze pa ganny fer e menm nou ganny *Grants*, nou pa kapab *make use of those Grants* akoz nou pa repare pou nou *make use of it, in terms of* bann proze. Mon krwar i annan en nesesite pou gete, sirtou lo kote lenfrastruktir ki mannyer nou kapab *coordinate* sa bann *Grants*. E *up to the point* ki ou prepar pou sa proze, ou fer sa proze, *monitoring, project management of it*. I annan en louvraz ase konpreansiv ki devret ganny fer lo sa *issue*. Akoz i annan en gran defayans la pour lemoman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou annan *Regulatory Bodies* avek *Public Bodies*. Tou lede i sanble ase, napa bokou *item* ladan. Nou a pas lo la. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman, ler mon pe get ou *public bodies* Minis. Mon vwar 900mil, *fund to cater for expected shortfall under the construction of Anse Royale Fire Station*. Ou pran tou lede ansanm?

MR SPEAKER

Wi *regulatory bodies* ek *public bodies*.

HON PHILIP MONTHY

Apre mon vwar preski 3 milyon pou *expansion of Elderly Homes*. Ok, mon kestyon i eski nou pa pe revwar en repetisyon *Music Stadium* avek sa 2 proze ki mon pe vwar la. Kot i komans lo en sonm ba e apre gradyelman i monte. Mon ti a voudre en leksplikasyon Minis. Mersi.

MR SPEAKER

Meri. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Prey mon'n mansyonnen i annan en defayans ase konsernan ler i ariv lo *project implementation*. Mazorite proze i annan *overruns* e dan sa 1 mwan ki mon'n la, mon'n sey konpran akoz sa. E i paret mwan i en *issue* ki annan plizyer *aspect to it*. From kot sa

proze i *originate*, the tender i ganny fer e *the approval for sa tender e monitoring of the project*. So, i annan en defayans *across the board* lo proze.

E sanmenm sa ki mon anvi fer en travay ase konpreansiv lo *Government Procurement*. Mon pran li ansanm ek *Government Procurement* pou regard ler en proze i ganny soumet, se ki tou keksoz in ganny mete ladan, ok? Ki i pa apre ou dir be i annan *additional cost* ki vin avek, i annan isi, pa ti dan sa kou.

Ki ler proze i ganny prepare, nou bezwen konnen si nou pe fer en *Fire and Rescue Services*, nou bezwen konmkwa ki a dan *Fire and Rescues Services*. Pa apre pli tar, *12 months down the line*, be sa pa ti'n ganny mete, sa pa ti'n ganny mete prezan i vin *additional cost*.

Senmen sa mon dir i annan en defayans ase alarman, kot sa proze i ganny prepare, *all the way to the approval and monitoring and implementation of this projects*. E mon krwar nou bezwen ganny bann *project managers* ki kapab *manage* sa proze. Lo kote *project management* i annan en gro defayans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre Minis avek ou delegasyon. Bonn apre midi tou ban Manm Onorab, tou dimoun ki pe swiv. Mr Chair, mon kestyon i vin *alongside* sa *Fire Station* Anse Royale menm. Mon ti a kontan Minis petet i donn nou en leksplikasyon sa R900mil. Akoz larzan in ganny bidzete aparaman. Sepa konbyen milyon ti'n ganny bidzete pou kapab fini sa stasyon petet *by* lannen prosenn.

So, sa R900mil ki mon vwar zot pe donner, zot in aprouve la, eski i pou fini li antye oubyen i ankor annan en bout larzan. Sa i zis pou *cater* pou sa *shortfall* la sa lannen ki pete zot ti pe mazin pa fini bann travay ki ti'n *plan* pou fer sa lannen. Or si sa 900mil i pou konplet travay antye ki annan pou fer lo sa stasyon e ki i ava apre lannen prosenn.

Dezyenmman, *National Council for the Elderly*, R2.9 milyon, in dir ki annan bann *expansions* dan bann *elderly homes projects* ki pe fer. Mon rapel dan dernyen diskisyon Bidze, Anse Royal ti en *home* ki ti sipoze benefisyè avek serten *expansion of* serten travay ki ti

pou'n ganny fer laba. So, mon ti a kontan konnen petet kote sa bann *expansion* dan bann *homes* ki ankor *ongoing*, ki bor ki pe ganny fer sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS. Minis. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Pou *the Fire and Rescue Service*, sa 900mil i pou konplet sa proze konpletman. Sa i lenformasyon ki mon annan.

Lo kote *the Council for the Elderly*, PS i dir mwan i a rod sa lenformasyon i a *provide*. I napa ek li pour lemoman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Woodcock, ou ti'n lev lanmen ou.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis mon kestyon i kot i konsern *IEA*, *Industrial Estate Authority*. Ti annan en *issue* lo komansman, *well* lafen 2019 ler nou ti pe debat lo Bidze pou sa Lotorite pou 2020. Si mon pa tronpe ti annan en *freeze* lo sa sonm mon krwar 5milyon, akoz ti annan en *sort of ultimatum* ki ti ganny donner avek *IEA* pou kolekte bann *arrears* lo bann

lease. Akoz ti annan en *issue* avek koleksyon bann *lease* an labar *IEA*. Koleksyon bann *lease* ki bokou bann i drwa *IEA*. I en zoli sonm larzan e la mon vwar sa sonm ankor in retournen. Mon pa konnen si sa larzan ki'n ganny *unfreeze* ouswa i en nouvo Bidze.

An menm tan depas pou met bann lenfrastruktir an plas Ile Eve i pou kout plis ki R30 milyon ekek. E akoz retar pou met an plas sa bann lenfrastruktir parey bann *utilities*, delo ek elektrisite, drenaz ek lezot semen ankor, i pe fer ki i annan apepre 40 bout later ki nou pa pe kapab debloke pou *allocate* avek bann biznes, akoz retar dan devlopman enkli sa bann pti Bidze ki nou pe gannnen, 5 milyon. Olye ki nou pe ganny en sonm ase signifikan pou nou kapab fini sa bann, sa proze enn fwa pour tou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa alokasyon ki nou pe mete pou Ile Eve, i zis pou li kapab fini sa bann depans ki i annan pou 2020. Nou'n fer en langazman avek *IEA* ki nou pe donn li en pe plis priyorite pou sa bann proze. I

annan lezot *zone* osi tou ki lo Mahe ki bezwen donn li finansman. Savedir Bidze 2021 prezan pou bezwen annan kontinyasyon sa bann proze ki i kontinyen. Mersi.

MR SPEAKER

Leklersisman, wi.

HON WAVEL WOODCOCK

Wi, sa bout kot i konsern sa ki desizyon ki Lasanble ti'n pran *at one point*, kot nou ti pe rod. Akoz ti annan en kantite larzan ki *IEA* pa ti pe kolekte. I annan bokou bann biznes ki pa pe pey zot *lease* e i ti en sonm ase o, ki pa'n zanmen gannnen anmase. Alors kekfwa Minis osi i kapab donn en pe detay lo lafason pou zot re anmas sa bann larzan. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mon krwar ankor mon a servi sa mo, i annan en dezord kot *record keeping*. Kot *IEA*. E ti annan en desizyon *Cabinet* annefe ki ti sispann bann transfer later, ziska ler sa dezord i ganny met annord. Akoz pour lemoman ledikasyon ki mon'n gannnen se ki pa kler lekel ki annan *lease*, konbyen

lease i ete, lekel ki pe peye. *Ok.*

So, i annan, anba Minis relevan, Minis Vidot ki pe fer sa louvraz pou sey met en lord kot *IEA* e *until* rikord i ganny met annord, i pou difisil pou konpran egzakteman lekel ki pe peye, lekel ki pa pe peye. Me selman i en sityasyon ase dezord kot sa *agency*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Kestyon i lo *IEA*. Zis pou fer Lasanble konpran, *IEA* i annan plis ki 20an lenfrastruktir pa ankore ganny fer laba e bann dimoun, bann biznesmenn, bann zenn antreprenner ki ti a kontan lans dan zot biznes, zot ankore pe espere tou sa letan. E mon'n tann *PS* dir ki pou annan serten priyorite lo bann *industrial estate*. Me selman mon ti a kontan ou pran sa an kont, ki pou Eve Island i annan 20an depi ler bann dimoun pe esper pou zot kapab antre, bann ki tou zot keksoz i annord. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis sa pa bezwen repons, non. Nou a kontinyen. Wi, ale si oule adres.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Non, zis en koreksyon lo sa kestyon ki ou'n demande *regarding* 900mil. Sa 900mil pou *Fire Station* i zis pou 2020. I annan en sonm *additional* pou 2021. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon ti a kontan demann Minis. Letan nou pe get lo *heads public bodies* nou vwar *Agency for Prevention of Drug Abuse and Rehabilitation*, i annan 1.5 milyon e sa kategori ki dir sa. Leksplikasyon ki donnen *Fund of 1.5 million required to cater for shortfall under the renovation of ex-CID Budget*. Mon oule zis demann Minis si sa *shortfall* ki annan la i pa en keksoz ki pou ganny repete?

E si finalman avek sa 1.5 milyon, sa renovasyon pou ganny konplete, pou ki sa landrwa i a kapab ganny servi pou sa *purpose* ki i pe ganny *earmarked*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An global bann problemn oubyen bann *additional fund* ki pe demande

anba *Capital Project*, nou pou touzour annan an vi fason ki plizoumwenn son zesyon pe ganny fer. Akoz la, *basically* dan Bidze nou pe donn zis en provizyon. Tou sa bann proze ler nou met dan Bidze, nou annan zis en *internal estimate* ki sa Minister i *provide* nou baze lo nesese fer sa proze. Si i nesese i fer son bann *drawing*, son bann *costing*. I annan son *internal estimate*.

From there apre, sa bann proze i *go out*, i ganny *tender*. So, bokou fwa prezan ou pou annan en diferans natirelman ant *the tender* avek son *internal estimate*. Akoz sa *internal estimate* i donn ou *at least* en lendikasyon konbyen sa proze i sipoze koute. I pa definir *or set in stone*.

Si par kont bann proze ti'n fini *tender* apre i vin demann nou Bidze, *then* ti pou en pe pli kler, ou ti pou met sa sonm ki'n ganny *tender* dan Bidze. So, nou pou annan sa defayans tou kou.

E dan zesyon *Capital Project* i annan sa *leeway* ladan tou kou pou fer *adjustment*. I en son konponan sa, *from* son staz konsepsyon ziska son staz *service delivery*. I annan en staz ki nou apel sa *adjustment*. Kot la ou gete si i annan bann defayans par egzanp lo sa proze

ki'n ganny vwar. Si ou teren i difisil, si i annan serten sanzman ki ou pe fer, ki bezwen aziste.

Mon pe donn leskiz pou bann proze ki arive enn ler ki pa nesese man ganny byen *cost* oubyen i al *overrun* dapre son lentansyon. Me selman i annan bann lenstans koumsa.

E lo sa ka ki nou annan la pou *CID*, sa i sa demann ki'n ganny demann ek nou, ki nou pe *cater*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, ale Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Zis en pti klarifikasyon. Mwan mon pe demann *PS* oubyen Minis pou dir nou si sa 1.5 ki pe ganny demande la, i pou konplet sa bann renovasyon ki'n ganny dir. E apre mon ti a kontan demann *PS*, definitivman Minis i ava la. Bann *internal estimates* ti ganny fer. Eski i ganny fer par bann dimoun ki annan sa konpetans pou zot fer sa? Akoz si nou annan en enzenyer, mon mazin tou enzenyer pou apepre lo menm laliny. Kekfwa i annan en R2 diferans, R10 diferans.

Pa nou fer *estimates*, apre letan i al kot deor i vin bokou, bokou pli o ki nou pa kapab

oubyen nou bezwen vwar nou pe retourn ankor kot Lasanble pou demann larzan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi, sa sonm 1.5 i sipoze pou konplet proze.

Lo sa *issue of* evalyasyon. *Again*, mon *go back* poudir i annan en defayans, e ki ou vwar i annan sityasyon kot kekfwa *estimates* inisyal ki ganny fer i *way bellow* en lot *estimate*. I annan en gran dekalaz dan estimasyon ki ganny fer. E sa i *raise* plizyer kestyon aköz i annan sa bann dekalaz. Mon krwar nou bezwen met an plas en mekaniz e la kot mon'n mansyonn kekfwa i annan en *need* pou en *Infrastructural Departman* lo Komite ki *monitor* tousala.

e ou bezwen regarde ki mannyer ou kapab ganny bann enzenyer *or* bann QS ki ase obzektif, endepandan ki pou zot evalye sa bann kou proze. Aköz i annan en gran dekalaz *between* sa ki ganny *estimate* e apre *the real cost of the project*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Vidot.

HON ANDREY VIDOT

Mersi Mr Chair. Minis letan ou'n dir poudir zot pe al adres en pti pe sa bann defayans ki annan referans ek bann proze ki sa, ou ariv kontinyen repet aköz sa problem pa fini baze lo Bidze ki'n gannyen. Petet mon ti ava sizere ki osi regar en pti pe bann kontrakter, ki parfwa zot angaz zot dan bokou proze, me apre zot annan serten *delivery*. Zot pa alaoter.

E nou vwar zot kontinyelman petet pe ganny ankor proze. Ti ava byen ki letan zot vwar i annan sa bann defayans i annan en travay ki ganny fer dan sa laliny pou asire ki pa toultan ki ou vwar poudir sa kontrakter menm i kontinyen benefisye menm, si i pa pe delivre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Note lo sa pwen. Nou a met li an konsiderasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mr Speaker, mon kestyon i lo lot *item*, i pa lo sa. I lo *Social Programs*.

MR SPEAKER

Ok, nou a kontinyen. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Minis ouswa PS, lo size APDAR, mon anv ganny en leklersisman ;- kot i konsern sa *Drug Rehabilitation Project* ki en pe lannen i annan en pe larzan ki pe ganny mete toulezan. Si mon pa tronpe mon krwar 2019 ti annan en sonm apepre 10milyon. Mon ti a kontan konnen akoz i ti sipoze osi mars ansanm avek sa *Youth Home Village* ki ti pou fer Cap Ternay tou lede, me apre in annan bann sanzman.

E baze lo sa i annan osi en konponan *Foreign Grant* ki atase ek sa proze. Premyerman eski sa larzan i ankor la li. Sa *Foreign Grant*, kondisyon i ankor la. Mon krwar apepre \$4 milyon *or something*. Si i ankor la e osi eski zot pe mazin fer serten revizyon an term bidzeter pou sa proze, an vi ki proze inisyal ki ti pou ganny fer Cap Ternay prezan pe bouz laba Montanny Posée laba. Eski zot pe revwar sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Yes, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa 2 proze i annan *still* lentansyon fer. Selman parey nou'n vwar i ganny finanse par en *Grant* e sipoze avek *UAE Government*. Me selman i pa'n materyalize dan 2020, nou natirelman bezwen tir li. E lentansyon Gouvernman se pou *still carry on* avek sa 2 proze. Savedir nou pou *still* met li dan Bidze 2021.

Selman enn nou *challenge* avek sa bann *Grant project*. Idealman si nou ti annan sa kontra oubyen sa lagreman ki ti'n ganny sinyen ti pou fasilite nou. Akoz nou ti kapab montre sa *agreement* e dir vwar la, defini. Me selman bokou fwa i bann diskisyon ki ganny fer ant bann *Head of State* e apre bann diskisyon i bezwen kontinyen.

So sanmenm sa ou vwar pou bokou lannen nou mete, nou tire, nou mete, nou tire. So posibleman ziska ler nou ganny sa lagreman nou pou met li ankor dan Bidze 2021. Selman nou ava atann pou nou vwar si i materyalize. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON EGBERT AGLAE

Mersi *PS*. *PS* sa ki mwan mon anvi konnen la, vi ki in annan bann sanzman lokasyon osi, vi ki teren pa pou parey sa 2 landrwa. Baze lo plan enzenyer, plan arsitek parey ti pe ganny dir pou été, eski pou annan sanzman? Akoz i pou annan son kou adisyonnèl osi, e petet Minis Finans ou pou bezwen fer en *review* osi baze lo sa. Eski zot pe etal tousala ater pou vwar avan ki zot al laba avek Gouvernman *UAE* pou al re demann ankor, pou re negosye oubyen pre *activate* sa *MOU* li menm? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. *I suppose* zis Minister Labita ek Lakaz ki pou kapab reponn sa kestyon. Nou ava *query* ek li e nou ava *provide* larepons. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Chair. Mwan mon pou tourn ankor en pti kou lo sa *Council. National Council for the Elderly*. Sa preski 3 milyon ki'n ganny depanse. *And* mon ti pe regarde avek Minis, ki

manner sa kontra in ganny, kontra in ganny fer pou konstriksiyon. Apre mon lot konsern se ki mon konnen, nou konnen vi ki annan en *Social Program* anba *PMC* pou *housing loans for the elderlies*. *PMC* ouswa *HFC*.

Akoz anba *Council for the Elderly* zot in ganny sa manda la, pou fer sa proze. Eski sa i pa pe kree en *duplication* ki fer li difisil pour *monitor*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. *As much* ki mon konnen, sa bann *Elderly Home* i sa bann ki Gouvernman i *provide* bann dimoun aze avek. So i annan fasilite ki bann dimoun ki napa landrwa i gannyen e zot fer en pti kontribisyon tou le mwan *towards* zot *utilities*. E pou nou, sa aktyelman i pli transparan konpare avek bann proze ki ganny fer dan bann distrik, pou zis en lakaz pou en dimoun *elderly*.

Akoz ou konnen demen ler en dimoun i *pass away, at least* en lot dimoun i kapab vini. E bann lezot proze ki annan avek *vulnerable home repair*. Sa i spesifikman tous tou dimoun ki swadizan i sipoze ganny *means*

test avek ASP pou get zot abilite, pou kapab pran en *loan* oubyen leta zot bann lakaz si zot bezwen lasistans. So i en pe diferan. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab, si oule eklersi.

HON ROSIE BISTOQUET

Mon annan 2 kestyon siplemanter lo sa ki mon'n ganny larepons. Konbyen distrik ki'n benefisyé atraver sa bann proze? Konbyen dimoun dan sak distrik in benefisyé? E apre konbyen sonm in depase pou sak sa bann lakaz? Mersi.

MR SPEAKER

Bokou detay. PS ou'n nobou sezi sa.

PS DAMIEN THESEE

Wi, mon pe pran li i anvi konn. Onorab ou pe demande konbyen sa bann *Elderly Homes* i annan. Si ou kapab spesifye, spesifikman.

HON ROSIE BISTOQUET

Konbyen distrik ki'n benefisyé anba sa proze? *Well* distrik. Apre konbyen dimoun endividyel apre pou sa *Elderly Homes*. Apre konbyen sonm pou sak sa bann diferan distrik, ki'n arive dan sa bann distrik. Mersi.

PS DAMIEN THESEE

Mr Speaker, si mon kapab klarifye. So, nou pe koz sa bann *Elderly Home* ki Gouvernman i fer. Sa bann *Regional Homes* la. Akoz i pa nouvo sa. Mon kapab donn ou bann nouvo ki pou ganny fer la.

HON ROSIE BISTOQUET

Eskiz mwan, akoz Point Larue mon pa'n vwar naryen ki'n ganny fer. Sanmenm sa mon pe demande. Mersi.

MR SPEAKER

Ok. PS adres li lo Point Larue silvouple.

PS DAMIEN THESEE

Si mon kapab presize Mr Speaker. Mon krwar nou bezwen en pe presizyon la, pou nou konnen si nou pe koz lo sa bann *Elderly Homes* ki anba *the Council for the Elderly* oubyen si nou pe koz anba sa bann *Vulnerable Home Repair? Elderly Home*, ok.

So i deza annan en serten stok lakaz avek sa bann *Elderly Homes*. So nou ti donn en Bidze adisyonnèl pou repare e osi bann landrwa ki ti neser ler pou fer bann nouvo *units*. So mon'n konpran ou, pou demande pou *provide* non sa

bann distrik e kantite nouvo *units* ki'n ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Savedir ou ava donn li sa bann detay apre *PS*. Mersi. *Ok*, Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Minis mon kestyon i kot i konsern *DBS Small Business Support Fund*. I annan en sonm R30milyon. Zis pou mwan ganny en klarifikasyon. Akoz ti annan bann *Seed Capital* ki ti pe ganny donnen. Sirtou la ti'n akseler pandan letan eleksyon. Kot menm bann dimoun ki pa ti bann antreprenner ti pe ganny sa larzan, e i ti *amount up to* menm R100mil ekek. Alors mon kestyon i si i annan en *monitoring* ouswa en *audit* ki'n ganny fer avek sa bann larzan ki'n ganny *allocate* pou bann *micro and small enterprises*, si sa larzan in ganny servi dan en fason ki byen.

(Interruption)

MR SPEAKER

Trankil silvouple. Ale, kontinyen. Trankil silvouple. Efektivman Onorab Woodcock in pas lo en lot seksyon. Kontinyen. Ou'n fini?

HON WAVEL WOODCOCK

Mr Speaker, mon kapab kontinyen menm si mon'n al lo la -

MR SPEAKER

Kontinyen ek ou kestyon wi.

HON WAVEL WOODCOCK

Well, si Minis i kapab donn nou en pti pe detay lo si en *audit* in ganny fer pou sa 30 ekek milyon. Si vreman sa larzan in al pou bann *micro and small enterprises*. Si vreman bann *entrepreneur* ki'n benefisyavek larzan. Ouswa i annan serten labi, ouswa sa larzan pa'n vreman ariv e ganny zere dan lafason ki i sipoze ganny zere. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa fasilite *Small Business Financing Supports Fund* i pe ganny zere *by DBS*. Sa i en ekstenksyon sa fasilite ki Labank Santral pe donnen. Pou bann *large and small businesses*. Son diferans sete bann *micro businesses* ti pe ganny difikilte pou al ek bann Labank Komersyal pou ganny lasistans *loan*, an vi ki bann Labank Komersyal pou demann ou en *collateral*. E bokou sa

bann pti biznes i plizoumwenn annan zot prop propriyete ki an risk, pou zot met en garanti. Se pou kwa ki Gouvernman an konsiltasyon avek sektè prive, nou ti fer diskisyon avek *SCCI* e osi avek Labank Santral. Ki son diferan sa fasilite i kouverselman bann biznes avek en *annual turnover below 2* milyon.

So, i annan en komite ki *vet* laplikasyon e anba *DBS* ou bezwen kapab demontre ki ou kapab re pey sa *loan*. So, *DBS* pe *still* servi bann mezir laplikasyon, ki asire ki sa larzan *at least* i kapab ganny peye menm si i napa okenn garanti avek. So nou pa pou kapab fer en odit la akòz i annan en *moratorium* lan lo sa bann *loan* ki'n ganny donnen.

Savedir si *loan* in donnen mete Septanm 2020, se nek Septanm 2021 ki sa bann *first repayment* pou ganny fer. E la ler sa bann *repayment period* i komans arive la, se la ki nou pou kapab konnen kantite dimoun ki pa pe *come forward* pou komans fer zot *repayment* e zot annan 3an pou zot kapab fini re pey sa *loan*. Savedir 4an an total.

Savedir *from 2022 onwards* ki nou kapab donn en bilan kote in arive avek repeyman sa bann *loan*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Arissol eski ou le retourn deryer, akòz nou'n ariv anba lo *Social Program* la. Ok. Wi, *sorry*. Minis i oule azout keksoz lo la. Mersi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Onorab, osi pou *DBS*, *DBS* i tonm anba *regulatory ambit* Labank Santral li. So Labank Santral ler i fer son sipervizyon bann *Financial Institutions*, mon mazine li osi i pou reget sa *Scheme*. Akòz kekfwà i annan diferan *Scheme* e pou regarde si *DBS* in enplimant sa *scheme* dapre *the terms and condition* ki'n ganny met an plas. So, mon mazine i ava en legzersis ki pou arive a longer ditan. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ankor enn fwa tou dimoun. Mr Speaker, mon ti a kontan zisteman retournen ankor en pti kou lo sanmenm sa pwen ki Onorab Woodcock in demande, anba *Social Program DBS*. Mon pe demann avek Minis, si i posib pou nou koman Lasanble parey *PS* in dir, kekfwà pa neserman konn

bann detay. Me selman *at least* pou nou ganny en lalis bann dimoun ki'n ganny asiste anba sa *Small Business Support Fund*. Pou nou konnen lekel.

Ou konnen, parfwa parski i annan plizyer dimoun in ganny promet i pou ganny asiste, e parfwa larzan, Sandy in ganny dir i pou gannyen, me apre larzan ekivalan Sandy i la dan Bidze, in ganny donnen, me selman Sandy pa'n gannyen. Mon krwar i enportan. Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon i an relasyon avek *SETS*. 21 milyon *operation cost of the new company*. Taler zot ti dir avek nou poudir Korperativ pe demann 50milyon, i annan anviron 5milyon. 5 milyon. Li i annan anviron 500 ekek travayer, pe la pou sa enn pou *SETS* la, konbyen travayer i annan li? I pe demann. Li i annan anviron 21milyon. Konbyen travayer i annan li pou *operation accost of the new company*. Silvouple, mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Anba *SETS* i annan 516 dimoun anba li e li

nou ava rapel *SETS* son manda sete plizoumwèn *absorb* bann dimoun ki'n ganny fer *redundant* e i pe pey zot sa saler ki zot ti pe gannyen avan. S, sa i plizoumwèn en provizyon ki'n ganny fer. I ti pe demann pli bokou ki sa. Selman nou'n restrikte li baze lo son *intake* ki nou'n vwar e si i pa fini servi sa, natirelman i pa depanse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, savedir *SETS* i pa son *operating cost*. I son saler ki i pe pey dimoun? Akoz letan in met *operating cost*, nou, nou pe krwar son loperasyon ki pe kout sa kantite larzan.

Mon lot kestyon se letan nou pe get *Youth Entrepreneurship Scheme* i annan en R900mil logmantasyon. Mon ti a kontan konnen ki kantite dimoun an plis ki pe gannyen e kan sa bann logmantasyon in arive. Si zis letan kanpany eleksyon, pou nou fer sir. E letan nou pe get sa 25poursan *HFC/PMC* nou konpran. *I mean*, nou vwar sa. I annan 10, 557milyon pou *HFC* apre i annan 4 milyon pou *PMC*. Ki kantite dimoun anba

la ki pe vreman benefisye?
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Wi Onorab. Sa *SETS* i enkli son kou loperasyon e osi sa bann *allowance* ki pe ganny donner a sa bann dimoun anba li. Nou ava *provide* sa bann lalis proze ki'n ganny aprouve anba *YES Scheme* osi. E anba *HFC*, sa 25 poursan *Relief Scheme*, i annan 5,028 dimoun. Sanmenm ki ariv R10.5milyon. E anba *PMC* nou annan 872 dimoun. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henrie. Ou le kalifikasyon? Wi ale. Onorab Andre, wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon pe sey konpran *SETS*. En dimoun i sorti dan landrwa travay, *SETS* i donn li son saler. Akoz ou pa ti peye anba *FA4JR*, sa lakonpanyen ti a kontinyen servis a dimoun pou sa travay? Konmsi nou pa pe zwe avek larzan piblik, konmsi ki par ler piblik menm pa pe konpare kote son larzan pe ale? Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lo sa *issue of SETS*, nou pe regarde tousala. Mon pa krwar nou kapab get *FA4JR*, *SETS*, *GOP*, lanplwa an izolasyon. Nou bezwen get tou sa leman ansanm. E pou mwan e dan *next few days* nou pe al komans en konsiltasyon avek sekter prive e tou lezot *stakeholders*. Me selman ki nou bezwen realize se ki, eski i fer en sans pou pey en dimoun anba *FA4JR*, ki pa pe prodiktiv. I pe asize la, napa louveraz? Me lo lot kote i annan louveraz prodiktiv ki sa dimoun i kapab bouz ladan.

So nou bezwen get ki mannyer nou kapab ankouraz dimoun pou bouz dan sekter prodiktiv, *away from* sekter ki zis Gouvernman i bezwen pey en saler. So sanmenm sa ki mon dir i enportan pou get *FA4JR*, *SETS*, *issue of GOP*, *issue of Unemployment Benefits*, tousala ansanm.

E lo kote *SETS*, mon pwennvi lo la se ou konnen annandler nou vwar en problem, nou kontan kree keksoz. Kree striktir pou *solve* en problem. Ki ler mwan mon regarde, striktir ti egziste li. Ou ti annan *reskilling* anba

Departman Lanplwa. Me selman ou kree en lot striktir, i vin ek en *operational cost* e annan de ler sa bann striktir si ou pa vey li i vin permanan tou li. I rete la *forever*.

So, sa reform ki nou pe fer i *look at the issue of SETS, FA4JR*, tousala ansanm e sa konsiltasyon pou komanse byento avek sekter prive, tou bann lezot *stakeholder*, me i *along the lines of* sa ki mon pe mansyonnen la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Dan *Social Programs of Government*, mon vwar i annan 5 ou 6 *headings* ki a mon avi i relye tre pres, si pa direk avek eleksyon ki nou'n fek pas ladan. Menm par egzanp pansyon, menm si ti anonse dan en Diskour *State of the Nation*, apre ti pou dir pou pran lefe apartir Zen. I ti'n bann desizyon ki ti'n byen kalkile sa. E sa Diskour SONA kot sa bann prononsman in ganny fer in vin zis apre en Bidze, nou, nou ti'n aprouve. Sa bann rediksyon dan *loan 25* poursan pou *HFC*, 25poursan pou *PMC* i fer nou rapel eleksyon Prezidansyel 2001, letan ti annan en menm

zafer ki ti arive avek bann lakaz Roche Caiman.

So, i tre kalkile pou sa ladministrasyon aste. Mon repete, aste eleksyon. Prenon an kont ki apre i kit en fardo lo *taxpayers* ki nou ozordi nou pe bezwen al pas en Bidze Siplemanter. So mon kestyon, mon anvi demann panel, se ki letan sa bann desizyon i ganny pran, eski politisyen zis i met presyon lo nou?

Mon pe demann zot sa akoz mon pa anvi demen mon vwar sa bann zafer i kontinyen dan Sesel. Kot bann teknisyen i kapab eksplik zot byen ki son konsekans. Si pei i kapab soutenir sa bann zafer. Ki fardo zot kite lo nou e ki alor pou nou kapab tonm dakor poudir wi, vremen i fer en sans ki nou pran sa bann desizyon.

Mon anvi konnen konmsi ki mannyer sa bann desizyon i ki ganny pran, e lekel ki fors lanmen lekel? Pou ki ozordi in ariv devan, lo en papye devan nou. Mersi bokou Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis. Wi.

MINISTER NAADIR HASSEN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon'n deza en teknisyen, *so previously* mon ti en teknisyen. E i annan de

fason ki desizyon i ganny pran. I annan desizyon ki ganny pran ki ou fer analiz, ou met devan e i kapab ganny met akote ouswa i kapab ganny aksepte. I annan sirkonstans kot desizyon i ganny pran par lao teknisyen, e teknisyen li ler desizyon in ganny pran i bezwen zis *cost it. How much it is going to cost. So, lo sa issue partikilye at that time mon pa ti part of the decision-making process. Mon pa ti konnen. Me selman mon pou donn ou from leksperyans ki mannyer keksoz i kapab marse. Ok.*

Ler mwan mon regard bann mezir ki'n ganny pran, ti annan en nesesite pou pran serten mezir pou ed dimoun ki pli vilnerab. Me mon krwar mon'n mansyonnen oparavan ki se ki, mwan mon krwar ki bann mezir ti devret pli *targeted. Ok, e la ou vwar bann mezir ki ase broad.*

So whether en dimoun ti bezwen sa lasistans ou non, in ganny asiste. Kekfwa i ti kapab *survive without the assistance.* Me mannyer sa bann mezir in ganny pran i *broad* e son total lanvlop pou li, *obviously* i pli o, ki si ou ti'n pandan en sistenm ki ti pli *targeted* dan ou lasistans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, ler mon get sa bann mezir ki'n ganny entrodwir, tou sa bann mezir in benefisyen mon bann frer ek mon bann ser Seselwa. Mon vwar poudir *SETS* ti ganny kree pou ed bann dimoun ki'n ganny fer *redundant*, en pti pe diferan avek *FA4JR*. Akoz *FA4JR* ti pe regard *Wage Grant*. Sak Gouvernman pou vin ek son priyorite. Fotespere ler Onorab in koz avan mwan, nou ava *monitor* li pandan sa 4an ki vini e nou ava vwar si ler li osi son Gouvernman i propoz en koupir *loan* i pa ava vot an faver. Nou ava gete, nou ava vwar nou.

MR SPEAKER

Onorab *Leader* Lopoziyon. Annou al lo sa Bidze silvouple. La nou pe antre dan en *polemic*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon vini Mr Speaker. Pa per ou, mon pe vini mwan.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok ou, zis *relax* ou. *Ok*, mon premye kestyon i konsern sa *Special pensions payment*.

Nou'n vwar en *shortfall to cater for the R500 for people who are not receiving any pensions*. Eski an relasyon avek bann pansyon e la mon pe koz tou dimoun ki'n travay, bann ki'n travay *pre* 1977, 1976 dan *PWD* eksetera. Bann ki'n travay apre. Eski Minister finans i dan en pozisyon poudir nou si nou'n fini rezourd tou bann *anomaly* pansyon ki ti egziste?

Akoz i annan plizyer dimoun ki'n travay e ki mon'n rankontre detrwa zot ki pe dir mwan zot santi poudir pansyon ki zot pe gannyen pa neserman *fair*. La mon pe koz ou bann dimoun ki'n travay dan Gouvernman menm letan nou ti annakor en Koloni Britanik. Sa i mon premye kestyon.

E si sa pe zis adres serten mankman ki ti annan dan pansyon resaman. An sa ki konsern sa 2 *Scheme HFC* avek *PMC*. Sa larzan Gouvernman pe pey avek *HFC* si mon konpran oubyen *HFC* pou al pey avek labank. *Either way* pou annan en keksoz ki pou arive. Eski sa sonm pe reste plizoumwon parey, oubyen zot pe prevwar en rediksyon ler lannen pe vini, zot pou revwar serten konponan. Zis pou nou kapab ganny en nide ki kantite ki pou kontinyen mete anba sa program.

E prezan an relasyon avek sa *Wages Grant COVID 19*, ki sa pli gro sonm 183milyon la, Minis ou'n koz ek nou lo bann reazisteman ki zot pe fer *regarding* sa *Wage Grant*. Sa i pou kouver nou ziska Desanm 2020. Savedir sa larzan ki pou al ganny depanse ankor *going forward*. Ler ou dir nou i annan bann azisteman, eski ou annan okenn keksoz ki ou kapab *share* ek Lasanble, lo ki bann azisteman zot pe anvizaze fer vizavi *Wage Grant*. Akoz ou koz pous sa bann dimoun ver bann landrwa prodiktiv.

So ki bann azisteman ki ou pou fer zis pou nou reasir tou Seselwa la deor ki petet i dan en pozisyon ki i pa pe ganny en saler, ki ti pe ganny en sipor, ki i pou annan en sipor ziska lafen Desanm 2020. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSEN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lo kote *the Wage Grant* wi, sa komitman in ganny fer ziska lafen Desanm. So pou napa sanzman dan *FA4JR up to the end of the year*. So bann sanzman pou aplikab komansman Zanvyé. E osi la, nou realize poudir ki *between*

the time nou fer en lanons e Zanvye i en peryod ki ase *short* e nou pa kapab kree *uncertainty* parmi biznes, parmi travayer ki ou annan en sanzman signifikan *over a short period of time*.

So *any* sanzman i pou *fazed* e *basically from* ou lasistans pou komansman lannen e dousman ou *phased down* ou lasistans. E sa osi i a marye byen avek nou lekspektasyon ki avek en vaksen ki pe *rollout*, lekonomi a komans bouze e *as* lekonomi i bouze, lasistans osi i a redwir. So, tousala pe ganny prenon an konsiderasyon. Me selman pou 2020 napa naryen ki pe sanse. Sanzman pou pran lefe le 01 Zanvye.

Me selman *bear in mind* ki i pa pou *significant enough*, ki i kree serten *disruption* e pou donn dimoun letan pou aziste. Sa ki bezwen rod nouvo lanplwa, nou annan en sistenm ansanm avek Biro Minister Lanplwa, kot ASP. Ki tou sa bann lebra Gouvernman i pare pou *step in* pou fer sir ki tou dimoun i annan en lasyet manze lo zot latab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. PS ou annan en keksoz pou azoute.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern *Special Pension* sa *shortfall* i plizoumwèn pou sa R500pansyon ki ti pe ganny donnen pou bann dimoun ki pa ti pe ganny okenn benefis. E plizoumwèn avek lanons *minimom pension* ki'n vin R3,000 la, i fer ki tou dimoun prezan pe ganny kouver avek en pansyon. E osi avek en sonm *minimom* ki at least i kapab *allow* zot plizoumwèn pou vin en pe pli konfortab ler ou azout avek zot peyman *social security contributions*. Ki avan sa bann sonm ti varye e *from Zanvye to Zen* ti R1,000 e apre from Zen an montan in ganny monte pou R3,000. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Georges, ou'n pare.

HON BERNARD GEORGES

Yes, Mr Speaker. Annefe mon ti pe antisipe Mr Speaker. Mon kestyon i pou en pe pli tar. Eskiz mwan mon ava demande taler. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Besikman Onorab Gervais Henrie in kouver en pti git sa ki mon ti pe

al koz lo la. Parkont zis en pti remark anpasan. Sa ki enportan note la dan sa bann program, benefis se ki in ganny fer zis apre ki Lasanble in ganny dizourd e zis avan eleksyon. E Minis avek ou permisyon, sirtou sa *reduction of 24 percent* lo kote *PMC*, eski *PMC* avan ler ki i donn sa rediksyon, eski in annan en odit, en regar pou regarde eski vremen sa bann dimoun vremen zot pa kapab peye, ouswa tou dimoun in ganny enkli ladan, *across the board*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mon *understanding* se ki i en mezir *across the board* ki'n ganny pran. Napa okenn *assessment* lo get bann diferan endividi separeman, lekel ki bezwen lasistans. Mon *understanding* se *it was across the board* desizyon ki'n ganny pran e-. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Kestyon pou *PS* petet vi ki *PS* in la letan sa

bann mezir ti pe ganny pran e Minis pa ti ankor vini. *PS* eski sa bann mezir, a leksepsyon petet laliny nimer 1 ek nimer 2, konsernan pansyon, eski sa bann mezir ti ganny pran an mazine, an relasyon avek lefe ki *COVID* in annan lo bann lafanmir vilnerab Sesel?

E dezyenm eski i annan bann prosedir ki ganny met an plas, par egzanp mon asire, Minis in koz lo *oversight Central Bank*, lo *DBS*. Eski i annan bann mezir or bann kriter ki ganny met an plas par egzanp *Business Support Fund*, *Wage Grant COVID*, *SETS* eksetera, avan en dimoun i nobou akse lasistans avek sa bann diferan *Scheme*. Akoz lenpresyon ki nou pe gannyen, keksoz zis i ganny donner me napa bann kriter ki vin avek.

So, *PS* eksplik nou en pti pe ki mannyer i ete silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. An sa ki konsern sa bann sibvansyon 25 poursan lo *loan ek rent*, sa i swivan konsiltasyon ki Gouvernman ti annan e bann *sort of feedback* ki ti pe *come out* avek lapopilasyon. Zis parey ti

annan *the same* avek bann Sekter Biznes. E dan tou Polisi ki ou fer ou annan ou 2 opsyon. Swa ou *apply* en Polisi ki kouver tou dimoun, oubyen parey Minis in dir en Polisi ki target serten spesifik. E dan sa ka spesifik in donn tou bann *tenants HFC* ek *PMC*.

An sa ki konsern bann lezot *Scheme*. Nou annan *SETS*, Nou annan *SBSF*, nou annan *the Wage Grant*. Tousala i annan son bann kriter e sa bann kriter mon krwar in deza ganny pibliye. I *available* a tou dimoun. Lekel ki merit ganny anba la oubyen non. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mwan mon anvi demann Minis. Mon pe get mon vwar sa ta *Scheme* la ki pe donn larzan pou ti biznes. Mon vwar *Youth Enterprise Scheme*, *DBS* i annan en *Support Fund*, *ESA* osi mon vwar lo televizyon tou lazournen pe fer en nespes zafer sorti *SENPA*, in vin *ESA*, pe - pti biznes menm. Minis eski tou sa bann *Scheme* la. Eksplik mwan en pe mannyer i fonksyonnen zot. Eski ou pa panse ti ava annan enn. Ouswa i *ok* pou annan tousala.

Epi Minis, sa bann lezot *Scheme* avan ki larzan in ale, avan ki nou pe donn lezot larzan ankor parey *YES Scheme*. Eski in antre sa bann larzan? I annan dimoun in pran pou aste *fiberglass*, selman ni en lelis i napa ozordi! I annan in pran pou fer biznes netwayaz, ni en balye i napa!

Sa bann larzan in antre, *FBFA*, avan mon vwar sa ta lezot *Scheme* ankor, donn mwan en kontrandi lo ki pe arive. Si vreman larzan in antre e sa bann *Scheme* osi si ou santi i fezab pou annan tou sa ta. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon krwar mon'n deza pronons mon lekor lo sa *issue of* kantite striktir ki annan dan Gouvernman. E mon'n vwar plizyer striktir, plizyer *Scheme* e sa i anmenn plizyer problem osi. E pli ou annan plis striktir, ou annan plis kou *operational*. E pou ou *monitor* tousala i vin a en kou, e pli ou annan plis sa bann diferan *Scheme* ki ou'n mansyonnen kot *ASP*, i annan sa bann lezot *Scheme loan*. So, i kree en difikilte pou *monitor*

tousala. E ler ou ganny sa difikilte pou *monitor*, lanmen ler i kree loportinite pou labi arive.

So, mon krwar *moving forward*, nou bezwen gete ki manner nou *streamline* tousala, ki nou annan en striktir ki ase *lean* e nou *avoided duplication* dan bann diferan *Scheme* ki egziste. Akoz sansan si ou pa fer sa, toultan i pou vin difisil pou ou *monitor* tousala. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, en leklersisman.

HON NORBERT LOIZEAU

Wi en pti leklersisman. Lo kote sa bann *Scheme* avan la ki ti annan en ta problem ek *SBFA*, *YES Scheme*, lo kote anmase. Zot in reisi kapab anmase sa bann larzan ki'n donneren la? Mon krwar in transfer anba *DBS*. Eski in anmase sa?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou annan en repons, oubyen *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Si nou pran ka *SBFA*, nou tou nou konnen san nou al *into* detay *challenge* ki nou ti annan ek *SBFA* ki'n ganny met anba *DBS*. I pa'n kapab prodwi son rapor li, *DBS*. An vi ki i ankor *still* pe *build the*

database. Parey nou konnen *the database* pa konplet, *file* pa konplet, so nou bezwen donn li en peryod letan pou li re *build* sa bann *client files*, pou li kapab annan en *database of* kliyan. So i pe apros tou bann kliyan pou *basically* met zot kont azour. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Nou a pas lo lot. Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Chair. Lo sa 183 milyon Minis oubyen *PS*. Ki nou pe koze, ki pe ede pey saler ziska lafen desanm. Mon ti a kontan konnen si sa 183 milyon, kan in komanse pou peyman dan sa Bidze Siplemanter? Eski i zis pou mwan Desanm, oubyen plizyer mwan *involve* ladan. Mon ti a kontan ganny en pti pe detay ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab, sa 183milyon i pou kouver Novanm ek Desanm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Minister an plizyer repriz depi ki ou'n vin la mon tann ou pe koz bokou lo *targeted subsidies*. Premye fwa ki mwan mon ti tann sa se an 2008, tar 2007 komansman 2008 e *back then* ti en keksoz ki Onorab Afif, Vis-Prezidan Afif ozordi i ti *peddle* vreman bokou.

Mon kestyon pou ou, nou pei in vin fas a en kriz an Mars si mon pa tronpe, sa lannen 2008. E depi Mars ziska ozordi nou'n dan milye en *evolving*, en *fast evolving crisis* e ti annan - *Now*, eski ou rekonnèt poudir ti annan nesesite pou asiste sa ki pli vilnerab dan nou pei?

E vizavi sa nesesite, eski ou krwar ti annan *the luxury of time* pou vreman asize *sort the wheat from the chaff*, pou gete lekel ki nou pou targete pou asiste, ouswa si nou asiste tou dimoun ki nou santi i bezwen ganny asiste dan nou pei.

Akoz bann ensinyasyon ki nou pe tande la, se ki larzan in gaspiye. Letan ou nonm pey saler dimoun ki'n perdi travay, zot koz gaspiyaz. Ou nonm asiste *rental*, ou tann gaspiyaz. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi, mon krwar ti annan en nesesite pou asiste bann ki pli vilnerab. E *by virtue* mon pe dir pli vilnerab, i *mean* ki mon lopinyon se ki lasistans ti devret *targeted*, akoz si ou pa pe *focus* lo pli vilnerab ou pe donn *across the board subsidies*, ou pa pe *targeted* lo *welfare*. E i annan plizyer legzanp kot *welfare* pa *targeted*, i *broad*. Mon a donn ou en legzanp.

Kekfwa i pa *relate* direkteman lo sa *issue COVID*. Me annou pran sa legzanp *Child Care*. Ozordi tou dimoun, *irrespective of ou income* ou ganny lasistans *Child Care*. So, en dimoun ki annan saler *basic 5800* otomatikman *Child Care* i ganny peye. En dimoun ki lo saler R100mil, *Child Care* i ganny peye. E pou mwan sa i pa fer en sans.

E sanmenm sa ki mon *focus* se *targeted assistance*. Ok? Akoz si ou pa fer li *targeted*, ou lanvlop i vin pli o. Ou pe enzekte plis Roupri dan sistenm. Presyon lo *exchange rate* i ogmante e ler ou balanse ou'n fer en pe plis dimal ki ou ti'n kapab *avoid*. So mwan mon lopinyon ankor se ki wi ti annan en nesesite pou lasistans, me en lasistans ki pli *targeted* e i ti ava kree mwens bann

unintended consequences ki nou kapab pe obzerve. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, letan nou pe koz lo bann lasistans sirtou kot *housing* la en, eski ou Minister in fer okenn analiz lo dizon lo *band saler* ki'n pli ganny afekte avek *COVID*? E eski ou Minister li osi i annan lenformasyon lo diferans ant lekel bann group ki'n, *gender* ki'n ganny afekte plis. Si plis bann madanm oubyen bann msye.

E eski osi ou'n fer, ou Minister in pran an kont osi lakantite bann Manman tousel ki annan, ki zot osi dizon bann dimoun ki ti pe travay dan lotelri. Ki zot, zot ti pe ganny zot, menm si zot ti pe ganny zot en saler, me selman zot osi zot ti ganny bann lezot *allowances* ki ti al avek *and* letan *COVID* in vini sa in koupe vreman.

Eski ou annan en *set* ouswa bann analiz ki zot in deza fer lo pwennvi sa bann keksoz koumsa? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Larepons i senp lo sa kestyon. Vi ki bann lasistans ti *across the board*, sa lanaliz pa'n zanmen ganny fer, i pa'n ganny fer akoz senpleman ti en *across the board* lasistans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Ok*, avek sa nou'n ariv lo lalis entervenman pou sa seksyon. Mon krwar nou a pran en poz la e nou a rebran 4er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Subventions to *Public Enterprises*. Okenn entervansyon? Onorab Mondon wi.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ler mon get, lasistans 31.8milyon pou *IDC*, mon anvi konnen lo ki baz *IDC* i kalifye, par koman en lakonpanyen ki fer profi. E ki kategori travayer *IDC* ki pe ganny sa lasistans? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Lekel *PS*?

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. *IDC* enkli tou sa bann lezot parastatal zot bann *request* ti ganny evalye par *PEMC Public Enterprise Monitoring Commission*. E pou *IDC* i zis bann travayer. Par egzanp nou konnen i annan bann travayer lo bann zil ki zot bann fonksyon i *relate* avek *tourism*.

So, an vi ki i pa ti pe ganny okenn vizite sa bann peryod letan, natirelman son *bottom line* ti ganny afekte, me i pa enkli *subvention* pou *GICC* akoz *GICC* li i *construction-related*, so nou pa'n donn li lasistans pou *GICC*.

So i pirman bann *staff* administrativ oubyen bann *staff* ki relye avek *tourism*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair taler Onorab Romain ti'n demann Minis, kan ki sa Bidze Siplemanter pe pran lefe? E nou ti ganny dir Novanm/Desanm.

Me selman letan nou pe get kot i annan *subvention* la nou pe vwar ki, mon ava zis donn en legzanp. Parey nou pe get kot *IDC* li menm i met *Wage Assistance April to December*.

Lot Guy Morel *Institute* i met *April to December*.

(*Interruption*)

MR SPEAKER

Eskiz mwan, en pti moman. Minis eski ou kapab eklersi sa komanter, si Bidze i ganny, i pran lefe pou Novanm/Desanm? Wi? wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou annan de keksoz la.

MR SPEAKER

Wi Onorab, esper en pti moman les nou ava les *PS* eklersi sa.

PS DAMIEN THESEE

Nou annan de keksoz la. Nou annan sa *Wage Assistance* la ki nou ava rapel ti annan sa 1.2, e dan sa 1.2 ti annan en sonm ki ti ganny tire pou *Air Seychelles* ladan. Savedir apepre 1.09 bilyon ti pou *wage assistance*.

So nou bezwen redonn li sa R183milyon, pou re *top-up* sa larzan. Akoz inisyelman sa *wage assistance* sete zis pou trwa mwan. Nou ava rapel ler nou ti vini nou ti demann 1.2 akoz *payroll private sector* ti apepre 400milyon.

Me apre *extend* dan *facility* to Desanm. E *on average* si nou get depans

anba, dan *wage assistance* i apepre, i varye dan 180 milyon par mwan oubyen apepre in desann dan 160 milyon par mwan.

So, laplipar sa 183 i pou kouver Desann solman pou annan serten *shortfall* osi dan Novann. Mersi.

Me parkont sa bann ki pe donner pou *Subvention to Public Enterprise*, li nou pa ti vremen donn larzan. Nou ti ekspekte, nou pa ti ekspekte an Mars ki sa bann antrepriz pou ganny afekte sa kantite.

Akoz ankor nou *assumption* dan Bidze lamannman, sete nou pou ganny afekte trwa mwan, petet sis mwan maksimonm. Me nou'n war ki bokou nou bezwen ale ziske Desann, i annan parkont i sorti lo la. Par egzanp Nasyon, *NISA* sa i sorti lo la tre boner, even *L'Union Estate* i sorti lo la tre boner. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Andre. Eski ou annan lot keston lo la?

HON CLIFFORD ANDRE

Non, annefe in reponn sa ki mon ti pe al demande. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi bokou. Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon ti oule en pti leksplikasyon lo *Seychelles Fishing Authority*, ki i annan en montan 16 milyon pou *fuel, tax, arrears*.

Pandan sa letan *COVID* nou konnen in annan en diminasyon dan aktivite lapes, e o kontrer la mon war en logmantasyon dan larzan pou donn *fuel subsidies*, eski Minis i kapab eksplik nou ki'n koz sa sitan sa *hike in fuel subsidies*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair aktyelman sa i pa *subvention* pou *SFA*, nou ava rapel sa in sorti lo Bidze i pe prezan *operate* lo li menm. Sa i *as a result of* odit ki ti ganny fer, ki vwar ki ler *SFA* ti ankor lo Bidze, sa bann *fuel* ki i ti pe pran avek *SEYPEC* sete Gouvernman ki sipoze a pey sa bann *tax* lo la.

Akoz i ganny vann *tax free* avek *fisherman*. So nou ti vwar ti annan sa larzan an aryeraz ki sipoze ganny peye. So sanmenm sa ki nou pe kouver sa bann aryeraz *taxes* ki dapre sa odit ki'n ganny fer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman mon ti anvi ki *PS* i eklersi piblik Seselwa la deor avek sa Lasanble.

Ex Minister of Finance ki dir si i fer keksoz mal dimoun pou mayos li, ouswa i pou *exit*. Ki piblik, ki mon krwar Seselwa in reponn sa lapel.

(laughter)

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker, mon anvi ganny eklersi aköz letan *ex Minister* ti vin isi, si mon byen rapel. Koriz mwan si mon mal i ti dir sa 1.2 bilyon, ki'n prezant devan Lasanble ler i konsernan saler i ti dir sa osi in ganny konsidere pou *extend* ziska Desanm.

So disi letan Lasanble ti aprouv sa 1.2 bilyon, Lasanble i ganny dizourd, kwa egzaktaman ki'n arive? Aköz mon santi poudir i annan serten keksoz i pa tro kler, ouswa lesplikasyon pa'n ganny byen donner, ki fer ou krwar ki poudir i annan serten mangouy ki'n arive.

So, mon ti ava kontan ganny en pti leklersisman lo la

aköz i pa paret en pti byen sa bann leksplikasyon, ozordi la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n dir, nou ti vin avek sa R1.2 bilyon ki ti osi annan pou kouver larzan pou *Air Seychelles* ladan. Ti apepre R109 milyon dan sa 1.2.

E ler nou ti vini nou *assumption* sa letan, sete nou ti ekspekte sityasyon pour *basically* annan restriksyon pou trwa mwan.

Solman nou'n met pou sa 1.2 milyon a lekspektasyon ki petet i ava *extend to* 6 mwan. E nou ti pe ekspekte recovery nou pou komans *kick start* dan Septanm ki natirelman *from* Oktob, Novanm, Desanm nou bann larive touris son trazektwar sipoze komans monte.

Me parey nou'n war i pa leka ditou pou komans monte, i preske menm sityasyon avek depi ler nou'n ouver pei an Out, ki an *average* nou pe ganny nou 2000 viziter par mwan.

So si nou get par egzanz depans ki ganny fer anba *FA4GR*, an Avril nou'n pey nou R166milyon. An May

182milyon, an Zen 175milyon Zilyet 135milyon, Out 114milyon savedir *on average* nou pe depans apepre 125milyon lo la.

So, ler nou pran tousala e baze lo dernyen *payroll* sanmenm sa ki nou pe war nou bezwen sa 180milyon ankor pou nou kapab *re top up*, pou nou kapab pey sa bann peyman i annan pou fer pou Desanm. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, ale Onorab. Wi.

HON WAVEN WILLIAM

Be, *PS* si sa i leka mon pe demann mon anvi demande akoz ki avan Lasanble i dizourd nou ti pe demann lenformasyon lo trwa mwan, bann *expenses* in ganny fer anba *FA4GR*, ki Minis avek son lekip ti vwar li difisil pou donn nou, menm si nou ti demann pou en mwan, pa ti fasil pou gannnen ziska ler Lasanble i dizourd. So eski sa bann lenformasyon ti *available* ouswa non? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Ziska la nou ankor *still* pe konplet rapor. Akoz petet ki nou pa pe apresye

sete ler nou ti annan sa sityasyon, nou ti napa en *set up* ki ti'n ganny met an plas pou kapab zer *FA4GR*.

E apre laplikasyon in *basically overpower* nou. So nou pa ti dan en pozisyon pou nou donn en rapor, parey ti pe ganny demande pou nou kapab donner. Ki kantite laplikasyon i annan, ki kantite travayer dapre sak lakonpanyen oubyen bann *self-employed* ki pe donner, ziska prezan rapor in sipoze preske konplete pou nou soumet avan lafen lannen.

Si tou keksoz i mars dapre plan. So nou pa ti dan en pozisyon *back then* pou nou donn sa rapor. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Mon kestyon i lo anba *Subvention to Public Enterprise* i konsern *Air Seychelles*.

E dan *remarks* la mon vwar *Etihad Agreement* 36.7 milyon e mwan mon pe zis anvi konnen avek *panel*, poudir ki, kan ki bann lotorite konsern pou annan en konversasyon fran, avek piblik Seselwa lo sitasyon *Air Seychelles*.

Akoz menm mwan si mon'n sey *keep up* mon lekor

up-to-date avek bann devlopman, me i en pe *depressing* pou mwan. E mon le konnen la letan nou pe koze ziska ki tan? Ziska ki tan nou pou peye? Ki mannyer nou'n ariv dan sa sityasyon? Kwa ki reste ankor pou nou peye?

E si i posib, sa ki pli enportan, si i posib pou nou kontinyen dan fason ki keksoz i ete? Mon konnen poudir nou annan en *Management Agreement* avek *Etihad* par egzanp, ki inisyalman ti sinyen an 2012 ki fer ki si ti 5an, vedit 2017 koumsa in *renew* i ava ale ziska kan, 2021, 2022.

So, kan ki nou pou annan en konversasyon fran pou ki pep Seselwa *taxpayers* i konpran sityasyon kot nou ladan e pou li konnen si nou pou kapab kontinyen dan fason ki nou ete? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, mersi Onorab pou ou kestyon. *The issue of Air Seychelles*, i ase kompleks. *At one point total det Air Seychelles* ti'n ariv \$146 milyon ki apepre R3.2 bilyon.

So i annan bann negosyasyon ki'n ganny fer e i annan de konponan sa det. I

annan en det avek *Etihad* menm, ek en det avek bann *bond holders*.

So det ek *Etihad* in ganny negosye pou le moman i \$15.7 milyon *outstanding* e i annan en lot bout det *bond holders* ki apepre ki 72milyon. So an total ou annan ou en det apepre \$86/87milyon pou *Air Seychelles*.

So, mon krwar sa bann sif i ase efreyan lo li menm e i pa en sif ki nou kapab soutenir dan Bidze. So, pou le moman i annan bann negosyasyon ki pe arive pour ki mannyer nou kapab *deal* avek sa *issue* det.

Me selman i en *issue* ki ase kompleks. Mersi.

MR SPEAKER

Se tou Minis, Mersi. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Lo menm laliny, kestyon ki Onorab Henrie in demande. Dan sa *Etihad Agreement* \$36.7 milyon ki tonm anviron *ok let's say exchange rate* i R20. R734milyon, sa Lagreman avek *Etihad Airways*.

Mon anvi zis ganny en pe detay, konmsi ki kalite Lagreman ki zot in fer? E si i en Lagreman ki vremen nou pe benefisye ouswa, eski nou ganny nou en *fair deal*?

E ki fason ki nou pe pey, ki nou pe mannyer ou dir sa, *meet the term of* sa Lagreman avek *Etihad Airways* e si nou pe kapab *sustain* sa? Mersi.

MR SPEAKER

Wi PS, oubyen Minis. Sa ki pare. Sa ki pare.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. I paret mwan bann det ki'n ganny akimile lo kote akoz parey mon'n dir i annan de kote sa det. I annan *bond holders* apre i annan *Etihad* li menm. Bann det *Etihad* i paret i mwan i bann servis ki *Etihad* in *provide Air Seychelles over the years*, me selman *Air Seychelles* pa'n pey *Etihad* pou sa bann servis.

Lo kestyon, si i soutenab mon krwar sa bann sif, zot war zot menm ki ase efreyan so larepons i kler, i bann *figures* ki nou Bidze pa pe kapab abzorb. Mersi.

MR SPEAKER

Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, mon le zis fer en koreksyon e avek en klarifikasyon. Nou pe vin demann zis R22.3milyon.

A dernyen moman nou'n retire sa R36.7 milyon ki nou'n met dan *narratives*. Nou pa'n amann sa *narratives* e nou pe zis demann sa, *basically shortfall* ki nou bezwen pou donn lasistans *Air Seychelles* saler tou le mwan.

Li osi pe ale ziska Desanm e osi nou ti annan sa vye Lagreman ki nou ti donn li en *quarterly disbursement* tou le mwan parey bann mezir avan, ki *exchange rate variation* in monte, sanmenm sa ki pe fer sa R22milyon. Nou pou *come back* avek sa *issue Etihad Agreement* dan Bidze 2021. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman sa bann *PEs according to PEMC* i annan en *consolidated position of around R12billion*, valer be zot bann *expenses* ek zot bann det i osi *very high*.

Ki Minister pe fer avek *PEMC* pou kapab redwir serten bann kou ki sa bann *PEs incur?* Baze lo lenformasyon ki nou'n gannyen ki *FPAC* ti gannyen avek *PEMC*, pozisyon konsolide sa bann *PEMC* ler pou pran zot ansanm i *around R12bilyon*.

E ler ou regard zot bann *expenses, lion share of ladan i Air Seychelles* byensir *in terms of bann depans* ki annan pou fer. Me ki Minister pe fer pou li regard en pti pe sa bann *PEs* pou *streamline* en pe zot bann depans.

E dan sa laliny par egzanz an sa ki konsern *SPTC*, nou konnen poudir Gouvernman i *subsidize* kou, kou bis pou tou dimoun. Eski Gouvernman pou al dan en lapros pou li aret *subsidize* kou bis? Pou ki Gouvernman i aret *absorb* sa *cost*? Akoz nou pe regard *operational shortfall* R9milyon, pou le moman.

In regards to Air Seychelles eski i annan bann i annan en legzersis ki'n fer pou vwar si *Air Seychelles* pe aktivman fer en *cost cutting exercise internally*?

Pou li kapab redwir bann kou, par egzanz lo sa bann *software* e mon konnen i annan sa *e-ticketing software cyber* ki zot servi ki i annan bann *License Agreements* ki zot oule sanze, pou zot pran en lot.

So eski i annan bann keksoz ki zot pe fer pou zot kapab redwir bann *cost within* bann lorganizasyon?

And then mon note ki *IDC* pe demann *wage assistance*, me in fek donn en avyon pou

nanryen, me pa reponn sa enn Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. *As it is*, nou realize ki bann *SOEs* dan sa sityasyon ki nou ladan, zot annan en risk tre gro risk lo Bidze.

Anvi premyerman bann ki depan lo tourizm par egzanz nou annan *Marine Park Authority*, ki li son loperasyon plizoumwèn in *standstill as it is* la. Ou annan *IDC to certain extend*, ou annan *L'Union Estate* e larestan par egzanz *SCAA* si nou get kantmenm i pa la.

Lannen prosenn li osi anvii ki i pa pou ganny *the same sort of passenger service fees* i osi i pou an serten, annan serten de stres nou kapab dir.

So pou le moman *PEMC* pe travay ek zot sa bann *SOEs* pe soumet zot Bidze lannen prosenn avek *PEMC*. Ki *PEMC* i kapab servi zot analiz nesaser, e la ler nou vwar nou ava war *extent*, si mon kapab met li sa term problemm. Nou pou bezwen annan desizyon ki nou ganny fer avek sa bann *SOEs*.

Tou bann mezir ki'n ganny anonse pou bann Minister osi

the same measures had been extended avek PEMC, avek bann SOEs. PEMC in issue sirkiler ek sa bann SOEs pou zot osi, kot i neserer, kot bann pos pa kle zot pa *recruit*.

Pou zot revwar bann mezir *cost cutting*, ki zot kapab met an plas. Me solman bokou sa bann SOEs zot kou loperasyon e zot bann *workforce* i *quite high*. Savedir pou bezwen annan serten, travay ki pou bezwen ganny fer ki pe deside ki manner, ki *extend* Gouvernman i kontinyen soutenir sa ban SOEs.

E pou lannen 2020 natirelman bokou *dividends expectation* ki sipoze annan avek sa bann SOEs pa pou materyalize. Nou'n fini tire dan Bidze ki pou kapab *allow* sa bann SOEs plizoumwenn pou soutyen sa ki zot annan la.

So, sa travay i *ongoing* e nou pou kapab *get back* avek dan Bidze 2021, ki stratezi Gouvernman pou fer avek sa bann SOEs.

MR SPEAKER

Wi, Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman, *PS* ou'n nonm *dividend expectation*, eski Gouvernman pe al etabli en

Dividend Policy oubyen en regilasyon an sa ki konsern *dividends*?

Kot par egzant bann SOEs nou ava ganny Lasanble Nasyonal i ava kapab ganny *oversight* lo ki *dividend* bann SOEs i ava pe pey Gouvernman. Par egzant la enn *which comes to mind*, mon konnen i pa'n ganny mansyonnen la se SEYPEC.

Konbyen diferan lakonpanyen SEYPEC i annan? E *how* ki SEYPEC i kapab ed nou kontribye dan sityasyon ekonomik ki nou ladan, aköz nou konnen par egzant, bann *tankers* zot menm zot form en konpanyen dan li menm, ouswa sak *tanker* i en konpanyen manner mon pe ganny eksplike.

So pou nou kapab ganny klarite, dan bann *assets* ki Leta i annan e ki manner sa bann *assets* i kapab kontribye pou ed avek sa *shortfall* ki nou annan dan Bidze? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. *Cabinet* in *approve* en *Ownership Policy* e en *Dividend Policy* ki pou diriz loperasyon bann SOEs. So sa i sipoze donn

plis klarite, plis *objectivité* ki mannyer *the issue of ownership* dan bann *SOEs* i marse.

E ki mannyer *dividends* i ganny dan en fason pli transparan. So sa mon mazine i ava ed *both* Gouvernman e Lezislatif osi pou fer sa *oversight*.

Lo kote *SEYPEC*, wi nou *understanding* i annan diferan striktir anba *SEYPEC*. Me *again it goes back to the Ownership Policy* ki Gouvernman i met an plas ki ankor mon ava servi sa mo met en pe lord dan ki mannyer keksoz i ete. E sa i ava anmenn tousala dan lankadremman ki transparan, ki ava fer son *oversight* pli fasil. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Terence Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker *Air Seychelles* i en size ki pe trakas tou dimoun, la kantite travayer ki annan, e ki kantite ki Seselwa a sa pwen pe peye pou sey soutenir sa *airline*.

Eski Minis i kapab dir nou si Gouvernman pe eksplor sa posibilite pou *liquidate Air Seychelles* e rekonmans a en nouvo *airline*, retir en pe sa

liability ki annan lo *airline* si ou rekonmans en nouvo *company*.

Avek nouvo travayer, avek nouvo kondisyon, eksetera. E sa i en opsyon ki kapab ganny fer, eski Gouvernman a sa pwen pe mazin sa koman en opsyon?

Parey pe arive dan lemond tou sa bann gran, gran *airline* ozordi parey *Lufthansa*, *Air Canada* bann *airline* ki pe *run* byen, me selman si Gouvernman pa *bailout*, plizyer bilyon *US Dolar* sa bann *airline* pou bezwen e bann *expert* in prevwar ki by *June* lannen prosenn, kantite sa bann *airlines* pou, al dan *financial difficulties* zot pou bezwen, zot bezwen fermen.

Nou kot nou ete ozordi i bezwen pran en desizyon osi vit. Mon krwar i enportan Gouvernman i pran en desizyon vit, aköz pli nou trennen, pli i annan en kou ki pep Seselwa pou bezwen kontinyen peye. Mon ti ava kontan ganny en pti pe pwennvi Minis lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Ki mon kapab dir pou le moman se ki i annan en diskisyon avek bann *relevant*

parties, pou regarde ki mannyer nou kapab redwir sa det osi regarde ki model *Air Seychelles* ki i soutenab dan lonterm.

Pou le moman mon pa kapab dir plis ki sa akoz i annan bann diskisyon, bann negosyasyon ki pe arive lo la. *Me at the right time, Government* i ava vini i ava met sa *issue* devan lepep. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon napa ankor entervenans lo sa seksyon nou ava pas anba. *Benefits Program of Lazans Proteksyon Sosyal*. Wi, nou ava komans avek Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pe regard la anba *head, Home Carers Scheme*. Pe demande pou aprouv en sonm 10,845milyon e dan *column* i mete *the amount is to cater for the expected shortfall based on current payroll*.

Savedir napa nouvo lanplwa ki'n ganny, napa nouvo *carers* ki'n ganny anploye pandan sa letan la.

Mon ti ava zis kontan en leksplikasyon ki mannyer larzan *carer* in ganny depanse, e akoz nou pe demann sa sonm 10milyon *additional anba* sa Bidze Siplemanter? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi, *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, ler nou ti fer Bidze *Home Carer*, ti ganny fer lo en *assumption* ki i annan 3675 *carer* e la si nou get *payroll* Novanm i annan 3924 *carer* ki konpri *full time* ek *part time*.

Savedir *from Zanvye* kot nou ti annan apepre 2955 *full time carer* e 690 *part time carer* an Novanm nou annan nou 3209 *full time* e 715 *part time carer* ki'n ogmante. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Chair. Mr Chair baze lo larepons ki *PS* in donn mwan i vedir ki ant Zilyet avek Novanm in annan nouvo *carer* ki'n ganny mete dan sistenm.

E parski letan nou ti komanse ou menm ou'n dir 2955 *Janvier* e *along the line* letan nou'n desann ou'n progrese e la nou'n end up avek 3675 *carer*.

Ki mwan ki sa bann nouvo *carer* in antre? Parse letan mon pe regarde si nou'n komans avek 2955 *Zanvye* e nou'n end up la Novanm avek 3675, i vedir

ki in annan lanplwa pou nouvo *homecare*.

E mwan mon mazine poudir sa in baze avek sa kanpany eleksyon, sa in ganny servi koman en zouti pou fer kanpany eleksyon, kot nou'n zis enzekte nouvo dimoun dan-. I pa enportan si nou'n gannyen.

Nou'n gannyen wi, me selman nou bezwen gete kote zot in fer manmoun. E sa in ganny enzekte dan sistenm. Swa zot bann fantonm, ki pa pe ki sak fwa i bann fantonm ki la dan sistenm ki pa egziste dan realite, swa i bann dimoun ki'n ganny mete dan sistenm pou rezon kanpany. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. PS oubyen Minis.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Annefe *from Zanvye to Fevriye*, Mars an desandan, nou *notice* i annan sa *increase in carer*, so in komanse *from Zanvye to Fevriye* an desandan Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Chair. I paret mwan i annan sa en pe difikilte pou nou kapab konpran konbyen *home carer*. Mon *still* ankor lo sa zafer *home carer* ki madam Onorab in leve.

Be an tou letan mon regarde parey PS in dir ti annan 2955 depi Zanvye. Desanm, Novanm in ariv 3675. Alor ler nou kalkil sa i fer 720 *carer* an plis. So, sa 720 *within a very short period* ki selman la i pa'n, napa *new employment* kote i sorti.

Be selman mon pou donn zot en pti pe mon legzanp Pointe Larue mon ti, nou ti pas ladan pandan letan eleksyon, ki mon krwar in pas ladan. Ti annan bann aktivis lo kote ki ti anmenn bann vye dimoun, swadizan bann *home carers* zot pa ti *full time* zot, zot zis anploye sa zour. E sak zot ti ganny demande pou anmenn 2.

E dan sa de, mon annan laprev en, mon annan form ki mon'n anmase, ki nou'n anmase. Dan sa de ki zot anmennen zot ti ganny zot R5000 sakenn. Apre bann resipyan zot, zot ti al fer zot bann *canvassing* resipyan ti ganny R500.

E sa ki nou ti obzerve pandan sa letan, se ki bann la ti pe larger ek kanmarad pou anmennen be selman zot ti

bezwen anmenn zis de, pa plis ki sa. Menm ti annan kliyan ki ti tonm sek anndan zot ti bezwen *RED CROSS* ti vin tire.

(laughter)

MR SPEAKER

Ok, Onorab les Minis ouswa PS adres ou kestyon prezan. Mersi.

HON ROSIE BISTOQUET

Kestyon se ki mwan ki mon pe demande, se ki nou bezwen Minis ek ou delegasyon dir nou vreman kote sa larzan in ale? Lekel sa bann dimoun ki'n ganny peye? Donn nou en lalis. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Lekel ki ava reponn PS, oubyen Minis. PS ok ale.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Zis pou met son statistik an zwe. Mon'n dir i annan 2955 *full time carer* e 690 *part time*. Ki fer li 3645 *carer* an tou an Zanvyé, e an Novanm la i 3924 ki fer en logmantasyon 279 *carer from Zanvyé to Novanm*.

E son bann *increase* i gradyel pandan bann mwan. E nou ava rod *payroll carer* e nou

ava soumet avek Lasanble Nasyonal.

Selman nou Minister Finans sa ki mon konnen i annan en *Board* ki gete lekel bann dimoun ki *entitle* avek en *carer* e apre sa ASP i sipoze fer serten *means testing* pou gete lekel ki *eligible* ganny en *carer* peye par Leta.

Nou konnen osi petet nou'n dir i bezwen annan en revi lo sa Polisi. Parske sa Polisi i get zis ou *immediate household*, i pa gete ou bann fanmir otour ou. So i pou bezwen en *Policy discussion* ki nou gete ki mannyer nou revwar zesyon *carer*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair ler nou pe get lo sa *heads* nou war *Subvention to Public Enterprise*.

Mon ti ava kontan demann, *sorry*. Nou pe koz *Benefits of Approved Program of ASP*.

Anba URS i annan en, i pe demann apepre R40milyon, mon ti ava kontan konnen kan ki'n annan sa *increase* dan *recruitment of* dimoun anba URS?

E lekel ki'n rekomann URS akoz kot nou Anse aux Pins,

kandida ti refer avek bann departman anba *URS* e ki manner mon'n ganny fer konpran osi. Napa dokiman pou peyman *URS*, so ki manner sa bann keksoz in marse?

Akoz si nou tou nou ti kapab refer dimoun pou *URS*, definitivman nou ti pou'n ganny plis dan eleksyon. Me selman zot ki ti pe kapab refer e zot ti zis al kot *ASP*, *debout* dan en laliny Zedi, dernyen Zedi lafen dimwan, e ganny peye napa okenn dokiman.

Ni zot siny okenn dokiman, ni okenn *slip* donn zot pou dir ou'n ganny peye tan larzan. So ki manner vreman, vreman i marse? Akoz sa larzan ki'n depanse, R40milyon se larzan pep Seselwa sa. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou prosedir ki nou konnen lanplwa i kapab donn Minister Lanplwa i kapab donn zot plis detay lo la. Se ki ou bezwen al kot Departman Lanplwa pou anrezistre.

Avek sityasyon *COVID* sa *rate* ki ti pe ganny donner ti ogmante pou lasistans. Ti annan en *rate* apepre R8000

pou bann profesyonnel e semi-profesyonnel.

E en *rate* apepre R6000 a R7000 pou bann *semi-skilled* oubyen *non skilled worker*. E sa ti ganny *basically* met an plas avek sityasyon *COVID*. Avek bann dimoun ki pa ti pe kapab neserman kapab ganny en lanplwa. I annan bokou par egzanp *returning graduates* ki lo sa *Scheme*.

So, sa ki nou *aware* prosedir *is* ou bezwen al kot Minister Lanplwa e otomatikman ou kalifye pou *URS*, ganny en lanplwa pa ganny en lanplwa ou ganny met lo *waiting list*. E *ASP* li zis i fer sa peyman baze lo laprouvasyon Departman Lanplwa. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. *I think* la kot i annan en problem ki, otomatikman ou ti ganny mete lo *URS*. E reform nou pe gete se en dimoun i bezwen pe aktivman rod en lanplwa.

So, kot Departman Lanplwa sipoze met en dimoun ki *unemployed* dan en louvraz. E si i pa kapab ganny en louvraz la i annan en dele letan, ki i al lo en program pou met

dan en louvraz. Me ki nou'n war sa lannen se ki otomatikman ou ti pe al lo program.

E dernyen *figure* ki mon annan se ki i annan apepre 8700 dimoun lo *URS*. E sa i bann reform ki nou bezwen, nou bezwen get ladan ase *urgent*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon kestyon natirelman i konsern lefe ki nou fek annan en eleksyon sa lannen, e nou konnen ki Gouvernman ki fek sorti O Pouvwar i fer sak fwa ki annan en eleksyon.

Alor dan sa konteks mon ti ava kontan Minis ek *PS* si zot ti kapab ed mwan avek de keksoz. E mon realize ki zot pa pou kapab fer li egzaktman, me donn nou en lendikasyon.

Premyerman anba sa *head Benefits and Approved Program of ASP*, konbyen eski zot krwar ki sa depans in arive dan peryod ant disolisyon Lasanble komansman Out ek eleksyon a lafen Oktob? Ki son poursantaz ki sa *head in increase* pandan sa peryod letan *generally*?

E dezyenmman eksplik mwan, Minis ki si sa anfet

eksplik nou "*expected shortfall based on current payroll*" akoz mon pa konpran ki mannyer dan en sistenm Bidze ou kapab annan e si ou konn *current payroll*, ki mannyer ou kapab annan en *expected shortfall*? Lo en kote.

E dezyenmman, eski i annan en lendikasyon, ki relevans sa depans i annan pandan sa peryod *against* menm peryod 2019? E, eski 2020 ti pli o oubyen pli ba ki 2019? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. *Figures* ki mon annan se ki, i annan en logmantasyon *incremental over the months* en.

Mon ava donn ou en legzanp. So pou Zilyet annou pran Zilyet ti 5.9milyon, Septanm in ogmant 8.3milyon, Oktob in ogmant 10.3milyon, Novanm in *increase* 11.4 milyon.

So, nou war en *figure* ki annefe ler nou get komansman lannen Zanvye i ti 1.7milyon so in kontinyelman, annefe i ti desann 1.2 an Fevriye. Apre in tenir ase stab 1.2 ziska Me, Zen 2.5, Zilyet 3.7, Out 5.9,

Septanm 8.3, Oktob 10.3,
Novanm 11.4. Mersi.

MR SPEAKER

Ou kestyon in ganny reponn oubyen?

HON BERNARD GEORGES

Mr Chair, plis ki mon ti pe ekspekte. Me i annan de lezot konponan e sa se balans ant sa lannen ek lannen pase.

Me mon krwar ki larepons i kler. Nou konnen, nou kapab lir ant bann lalis ki Minis in donn nou egzaktaman ki larepons i ete. Mersi.

MR SPEAKER

So nou ava kontinyen wi. Eskiz mwan, Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair *Benefits and Approved Program of ASP*, depi ler nou ti lo sa kote latib laba, i sagrin nou en kantite sa bann sif. Pa ki nou pa krwar dan *Social Safety Net* non konpran tre byen aköz nou viv dan kominote e nou war.

Me solman nou konpran poudir pe anmenn en lemorazi finansyel lo nou pti pei. Alor premye remark mon le fer. Met en *challenge* devan FPAC, pou zot depouy byen sa bann sif en fer rapor avek Lasanble. Sa i mon premye rekomandasyon.

Dezyenm pwen ki mon oule fer *Vulnerable Home Repair Scheme*. Mon ti ava envit *panel* pou fer neseler pou soumet en rapor lo sa *Scheme* avek Lasanble Nasyonal, parske, mwan koman en Manm elekte mon napa lenformasyon mwan. Kote ki pe fer dan mon distrik me probableman i annan solman.

I annan in peye manke pa'n menm fer ouswa i annan ki'n fer, be eski sa larzan i vo ki'n peye. So pou nou kapab fer nou travay *oversight* tou lede kote latib e pou ede anpes en pe sa lemorazi finansyel.

Lot pwen Mr Speaker i konsern *SPTC Travel Concession*. E mon'n al fer en vire lo *website ASP*, i konfirman poudir sa i konsern bann zanfan primer, segonder pos-segonder, dimoun aze avek bann dimoun avek dezabilite.

E ankor zot servi bann kart ki mon krwar i ti ava neseler fer en lodit dan sa *Scheme* la pou vwar vreman si *its value for money*. Sa i mon trwazyenm pwen.

E katriyenm e dernyen pwen i konsern ASP li menm mon pe get son *website*. ASP Mr Chair, alors en zour i ti annan en *website* kot ou ti kapab ale mwan, par mwan ou ti war son bann depans. Mwan

par mwan i ti en *PDF document* e ou ti kapab fer konparezon.

E en pe letan pase nou ti, letan mon ti koman en zournalis mon ti ekir en lartik lo *Memorial Fund* la. Zafer larme ki zot pey larzan koudeta e zis apre sa *website* ti ganny *pull down*.

Akoz *this is where we got the information from*. Be la ozordi mon pe get lo zot *website there is nothing* e pou latransparans, rann kont mon krwar i ti pou byen ki *go back to how it was*. Akoz menm bann endividi dan sosyete i kapab kit en lizye lo ki pe pase dan ASP, pou kler en tors e kriy lasasen vizavi sa lemorazi finansyel ki pe annan.

Me pli enportan mon demann mon lekor ki son *Board of Directors* pe fer. Ki son Chairman i SS Mrs Marie Pierre Lloyd. Be *Board of Directors* pa war sa ki pe arive zis sa sonm pe *mushroomed*? E zot pa kriy lasasen? Be i responsabilite lekel sa? Zot ki merit pe fer sa travay e met a latansyon lotorite konsernen, poudir pe annan en *issue* e ki mannyer zot pou *tackle*.

So, mon pe envit *panel* pou get tou sa bann zafer, son *internal audit* osi tou, pour ki mwan mon ava dir li koumsa pa pou al rezourd problemm met en

netwayaz, blok tou sa bann lemorazi finansyel, parski nou fatigue diskit menm zafer lannen ale, lannen vini.

Depi ler nou'n retourn dan Lasanble, sizyenm Lasanble, poudir i annan tro bokou lemorazi finansyel ki pe arive an gran parti nou pei akoz ASP! Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab zis avan mon al *go back to* en statistik ki *Leader of Government Business* in demande. 2019 total *URS cost* ti 15.9 total, 2020 i en pti pe par lao 66milyon. So ...

Lo kote *Home Carer Scheme* ou ti le en pe lenformasyon so, nou ava fer le neserer avek ASP ek Minister Lanplwa pou *provide* sa bann lenformasyon.

Note lo kote *the SPTC Travel Concession* odit. Parey mon'n mansyonnen, tou sa bann *Scheme dan ASP* nou bezwen regete son rasyonnal, son rezondet e *whether it's value for money*, si napa *duplication*.

So, nou pa pe al get zis *the SPTC travel one, two* mon krwar i annan apepre 30 diferan *Scheme* ki ler ou konpar ek en pei parey *L'Angleterre* i annan apepre 15 diferan *Scheme* benefis. So nou bezwen gete ki manner nou pou rationalize sa.

Lo kote *website* mon absoliman agree avek ou. Pou kree latransparans, met tou *figures* ki i ava donn en lendikasyon ki pe arive. So mon ava koz avek ASP, ki sa i ganny fer.

E lo kote gouvrenans *this is exactly* sa louvraz pe ganny fer la. Se ki manner nou kapab *enhance*, gouvrenans ASP, ki travay dan en fason obzektif baze lo en manda ki'n gannyen, so sa nou ava *improve* son gouvrenans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Minis mon konnen bokou milyon pe ganny depanse anba *Benefits Approved Program* anba ASP.

Minis eski ou kapab dir nou aköz bann diferan det, ki nou ariv lo sa nivo ozordi, mon krwar poudir bann ki ti la sizyenm Lasanble, ti annan sa

issue 40poursan lapovrete ki bokou nou ti kriy leloz lo la.

E Gouvrenman, zot ti fors Gouvrenman pou pran desizyon, e bann desizyon sete pou anmenn bann lasistans nesaser. Eski Minis baze lo sa bann program la, parey Onorab Henrie in fer resorti dan son lentervansyon atraver ou Mr Speaker.

Eski ou kapab vin avek en lalis, byen detaye, par distrik. Mon konnen pou en pe travay pou zot fer, me ki ler Bidze i ava vini lannen prosen, pou kapab konnen larealite sa bann benefis kot in ale, si vre i annan larzan ki'n ganny disparet.

E nou ti ava kontan li par distrik, ki manner nou ava konnen osi vi ki annan i dir i pa konnen ki pase.

E la si i annan louvraz pou FPAC fer, i ava antre i ava fer. En manner ki nou konnen pou si larzan ti pe ganny servi byen. Eski sa i posibil Minis? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mon ava regard avek ASP ki zot ava fer sa louvraz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Mon oule retourn lo *Unemployment Relief Scheme* Minis. Par lefe ki ou'n dir ki i annan, nou konpran rasyonel, par lefe ki ou'n dir i annan 8600 dimoun ki lo sa program.

Kestyon se ki eski sa 8600 i 8600 ki aktiv? E ant sinerzi, oubyen ant Minister Lanplwa avek Departman ASP, ki kantite resipyan ki li Departman Lanplwa i anvoy kot ASP pou fer peyman?

E from *payroll* ASP final, ki kantite total dimoun, oubyen resipyan ki lo sa *payroll*? Epi eski i annan lezot antite baze lo lenformasyon ki ou annan ki pe ganny peye anba *URS*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Sa bann kestyon spesifik se Departman Lanplwa ek ASP menm ki pou annan, so mon'n not sa bann *queries* mon ava pas ek zot, pou *compile* sa bann lenformasyon e *submit* avek Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Mr Chair petet avan mon demann Minis mon kestyon. Mon oule zis dir ki mon tir mon sapo avek sa group travayer *Air Seychelles* ki zot pe fer en sakrifis kot zot in pran en *salary cut* 45 or 50poursan lo zot saler.

Mon kestyon i Minis eski ou kapab dir nou en *carer* ki travay *half day* avek enn ki travay *full day* ki zot saler silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. PS wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pa pou rapel egzaktaman sa sonm spesifik. Me nou ava rode nou ava donner. Me selman i diferan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mwan mon pe koz lo sa *heading Vulnerable Repair Scheme*. Mon en pe konsernen lo la. Vi ki i 24,500 milyon e, pou mwan mon dir mon konsernan aköz zis letan ki mon'n al *lunch*, mon'n al fer en vizit dan mon distrik.

E i annan bokou sa bann lakaz ki mon menm mwan mon idantifye dan mon distrik, ki mon konnen i bezwen lasistans.

Me nou koman en nouvo Gouvernman, ek en nouvo fason fer, ki nou anvi anmenn sa vre latransparans, e tous vreman bann dimoun ki dan bezwen, mon pe zis, en bout mon kestyon in ganny demande par Onorab Henrie, me petet lo kote Minister Finans zot ki donn larzan, lo sa bann proze parey.

Petet i annan en fason pli byen pou zot kapab *monitor*, pou fer sir ki sa larzan i ariv kot sa bann dimoun ki vreman bezwen. E petet swa en odit or mon pa konnen dan ki fason ki zot kapab fer li, mon konnen petet i en pe bokou travay pou zot.

E an menm tan aköz ler mon pe gete son rezon ki zot in demann sa *extra 24,500 milyon i dir ou shortfall to cater for ongoing project*.

E petet en fot osi se bann kontrakter ler zot *bid* pou zot ganny sa kontra. Zot *bid* li ba apre finalman, zot war poudir i ou konnen i pa sa vreman. Sa ki sa dimoun i oule or petet zot war petet zot pa kapab konplet sa louveraz.

So mon kestyon se ki vreman i demande en lodit, e en

sistenm *monitoring* pou fer sir petet ki sa bann dimoun i ganny touse. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Wi Minis, Mersi Onorab.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, Mersi Onorab. Diskisyon ki mon'n fer avek Minis kot Sosyal ek Lanplwa se ki i annan serten konsern lo sa *Scheme Vulnerable Home Repair*.

E i pe fer en travay pou regarde egzakteman ki mannyer sa pe, marse, ki sa bann *issues* e mon mazin sa i en kestyon ki ti ava pli apropiye pou ganny lenformasyon pli detaye, ler zot ava diskrit avek Minis Francourt.

Akoz *the Scheme* li menm se finans li i *provide the financing, the Scheme is managed by ASP*. Ok, e lo ou lot kestyon *regarding the bann bid*. Wi, lo plizyer proze ki nou pe war *the procurement process* i annan en tandans ki bann *bid* i vin ba e apre i annan bann *additional cost* ki vini apre.

So sa i en tandans ki nou'n obzerve. Me selman lo *the Vulnerable Homes* sa Minis i ava donn en pe plis lenformasyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Minis Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman i paret ler nou pe get sa *heads*, la ki sa *head* antye la in ganny *design* pou en eleksyon. E lefe nou ki ti dan Gouvernman ki'n aparaman *incur* tou sa bann depans. Nou ti'n devret ganny eleksyon, si nou ti'n depans sa kantite. So petet mon ava demann Minis koman en premye kestyon si i konn afilyasyon politik tou sa bann dimoun ki'n ganny bann benefis anba, sa bann diferan *Scheme* ki la, akoz i paret poudir nou'n bezwen pe siport zis en group dimoun anba sa *Scheme*.

E mon ti ava kontan fer kler ki pandan sa 6 mwan ki pe vini la, oubyen trwa mwan ki pou vini. I bon kontinyen blanm nou pou tou keksoz zot, be ler pou arive ler pou zot komans fer nou ava gete.

Nou ava gete lekel ki zot pou blanmen, ler zot pou bezwen fer. Mon tann Onorab Henrie pe demann mwan kestyon mon *welcome* lefe ki'n demann mwan koman Chair *FPAC* pou regard sa bann depans.

E mon kontan Onorab Henrie i koz lo latransparans, mon ti ava kontan osi, ler i koz lo latransparans koman *Chair Standing Order Committee* i ava les mon *PNQ* trankil.

Akoz sa osi i ede pou anmenn latransparans lo travay Lasanble. Parey in dir ler ti ekrir sa lartik ki'n ekrir. Zot tou zot in koze ler zot in demann zot kestyon, prezan mon trou mon ava koz en kou avan ki mon demann mon kestyon.

So, zot kapab ankoler si zot oule. Tou piblik Seselwa in ekoute so, mon tour demann mon bann kestyon. So premyerman.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, poz ou kestyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti krwar i annan en dimoun in koze lot kote ki'n demann kestyon. Napa personn.

MR SPEAKER

Wi, poz ou kestyon e annou pa tro fer bokou letour avan nou ariv lo kestyon. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be pou mwan sa mon problem. Mon problem se ki

ou, ou les tou dimoun fer tou kantite letour ki zot oule lot kote,

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

... apre ler i ariv lo mon kote. Mr Speaker mon krwar nou'n etabli en rapor travay nou de. Si *next* time ou deside pou koup mon *micro* apre ki lezot Manm in ganny drwa fer tou zot leloz, mon krwar nou pou annan, nou pou annan en problem.

So, mon ava demann mon kestyon Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman Mr Speaker, Minis e mon ti ava kontan ou pa konservativ avek lenformasyon ki ou annan akoz i paret pou serten kestyon ou annan lenformasyon, pou serten ou napa lenformasyon.

Premyerman kestyon ki mon anvi demann ou anba *Disability Benefits* konbyen dimoun ki pe ganny Benefis Dezabilite?

Konbyen dimoun ti pe gannyen? E konbyen *average* peyman ki nou pe fer anba Benefis Dezabilite? Akoz Benefis Dezabilite i bezwen

ganny aprouve par en *Board* ki sipoze enkli bann dokter lo la.

E ki ni mwan, ni person lo sa kote latab pa asiz lo sa *Board*. Sa i mon premye kestyon.

Dezyenm kestyon an sa ki konsern *Home Carers Scheme*. Mwan mon'n rankontre plizyer dimoun ki'n menm vin vwar mwan zot in ganny difikilte pou zot ganny aksepte koman *carer* pou en dimoun ki evidaman pa kapab *cater* pou son lekor.

So, mon pe vwar li en pti pe drol, ki ler mon pe ganny dir poudir mon bann dimoun, mwan parti, oubyen mon Gouvernman i annan dimoun ki nou pran nou anmenn zot ganny *carer*.

So, eksplik mwan ki mannyer sa sistenm i marse, e si Minister Finans zot pou fer en lodit dan sa sistenm, oubyen si Minister Finans pa kapab mwan koman *FPAC* mon ava regard sa sistenm ki mannyer i marse. Pou nou vwar si vreman i pe mars alaoter ki i sipoze pe marse.

An sa ki konsern *Unemployment Relief Scheme* eski ou kapab dir nou konbyen dimoun ki ti annan an 2019 lo *Unemployment Relief Scheme*?

E konbyen dimoun 2020 i annan apre *COVID* lo *Unemployment Relief Scheme* e

konbyen saler sa bann dimoun pe gannyen lo sa *Scheme*?

An sa ki konsern *Vulnerable Repair Scheme*, eski ou kapab dir nou Lasanble si ou Minister i annan plan fer serten reprioritizasyon bann proze ki tonm anba sa *Scheme*?

Akoz i annan plizyer lakour dan bann distrik, ki bezwen serten led anba sa *Scheme*. Me ki pa ankor kapab ganny akse ek sa *Scheme* aköz swa i annan vizit ki pa ankor ganny fer ouswa i annan bann travay ki pa ankor komanse.

E finalman mon dernyen kestyon lo sa *Social Safety Net*, Mr Chairman mon ti ava kontan demann Minis, mwan mon krwar si Lasanble i dakor annou dir tre senp.

Annou pas en Lalwa, annou amann sa Lalwa vizavi *Social Safety Net* e annou met *quantum* lo *Social Safety Net* en *ceiling* ki pa devret depase.

Annou met en *ceiling* ki pa devret depase zot ava aret koz lo Gouvernman fer labi, e nou ava konnen poudir klerman prezan depans i reste *within* sa *ceiling*. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, Mersi Onorab. Lo kote *URS*, mon napa nimerò me selman ki mon annan devan mwan se bann sif *amount* total ki mon ti'n mansyonnen avan 2019, 15.9 e 2020 66milyon.

Lo kote *Disability Benefits* ki kantite dimoun ki ti pou benefisyè.

An Zanvye ti 1695,
Fevriye 1701,
Mars 1757,
Avril 1773,
Me 1833,
Zen 1839,
Zilyet 1903,
Out 1904,
Septanm 1930,
Oktob 1608,

Novanm 1912. So in *increase from* 1695 an Zanvye pou 1912 an Novanm.

So, lo *Home Carer Scheme* mon krwar mon'n mansyonnen ki i annan en louvraz pe ganny fer. Mon mazine *FPAC* i annan pouwar pou fer son prop travay, me lo kote *ASP* i annan en louvraz ki pe ganny fer.

I lo kote *sorry*, *Social Safety Net* ki ti ou kestyon mon pa'n *capture* sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Minis, Mersi Mr Chairman. *Minister* petet pou mwan *impress upon you* lenportans pou mwan ganny sa *figure* pou *URS*. Si nou pe dir

poudir 2019 nou ti depans R15milyon pou URS.

E 2020 nou pe depans ou'n sir 60milyon, 66milyon e ler Onorab Zialor in demann sa kestyon mon konnen in demann sa kestyon vizavi lezot antite ki pe ganny peye *under URS*.

Se pour sa rezon ki enportan pou Lasanble kapab ganny sa sif e pou nou kapab etabli en *average* ki nou pe depanse dan URS. Akoz sa sonm ki dan sa *Supplementary Budget* i pa zis sonm ki pou, ki'n fini ganny depanse, i son ki pou anmenn sa depans ziska Desanm.

So, i annan en bout depans ki pa ankor fini ganny fer. So se pou sa rezon ki ti ava, ti ava enportan ki nou ti annan sa *figure* pou nou konpare. Ki kantite dimoun ki'n antre lo URS depi 2019 ziska 2020 e *whether or not* i *viable* pou nou kit sa bann dimoun lo URS oubyen zisteman parey ou dir met zot dan bann Sekter pli prodiktiv lekonomi dan plas depan lo sistenm URS.

Sa i mon premye pwen. An sa ki konsern *Social Safety Net*, nou varye input dan *Social Safety Net*. Nou varye li, nou varye li baze lo *Budget assumption* ki nou fer. Akoz *then* nou pa pran, nou pa *bite*

the bullet e dir *ok* annou met en *figure*, *this is our figure for Social Safety Net* sa lannen.

Nou pa kapab depas li nou pa kapab sa. *And then* i ava ed nou pou nou annan sa *targeted subsidy*. *So why aren't we*, akoz ki ou pe dir nou pe koz *targeted subsidy* sa i pa en lapros ki nou pe pran? Sa ti mon kestyon. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair, Mersi Onorab. Lo kote URS *salary* mon krwar i annan de grad en. Lo kote saler i annan bann *with qualification* ki zot ganny 8550, e bann *with no qualification* i ganny 7056 *ok*. Lo kote *numbers* sa lenformasyon mon napa, me selman mon ava regarde avek *ASP to provide the numbers*.

Lo kote *Policy Welfare* mon mazine mon pa sa Minis apropiye pou koz lo *Policy Welfare*, so wi Minister Finans i ganny i get *financing* en louvraz ki ganny fer an kolaborasyon avek Minister kot Sosyal. So mon krwar sa i en kestyon apropiye pou Minis ki ansarz pou Sosyal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi mon annan ankò 6 dimoun ki'n lev lanmen pou poz keston. Mon krwar nou pou bezwen ale ziska en pe tar eski i neser nou pran en *break* oubyen nou zis kontinyen? Nou kontinyen? Mersi. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker, mersi. Lo parey nou tou nou konnen depi nou pe fer diskisyon lo sa pti seksyon ki la parey in ganny dir sa seksyon Minis i labitid toulta letan nou get Bidze. I seksyon eleksyon sa, i sa bout ki nou apel li seksyon eleksyon.

Parske se la kot i annan parey nou servi sa, se la kot en bal i ganny donnen. Mwan mon anvi vin lo *URS* ou konnen *URS* i en keksoz ki nou bezwen mwan mon anvi ki Gouvernman i evalye byen sa program *URS* parske i annan kantite labi dan *URS*. I annan plizyer dimoun in ganny mete *URS* pe zis *clock* son kart bomaten epi pandan lazournen i disparet.

Nou pa vwar li, dan tou distrik i annan sa. Mon krwar i enportan pou Gouvernman get *URS*. I annan dimoun ki serye i ava kontinyen soulaz selman i annan en pe osi ki pe zwe.

Mon krwar i pou enportan pou Gouvernman evalye parske pou sa sonm ki nou pe donnen

i pou enportan pou annan en swivi ek sa program *URS*.

Me letan nou lo la, taler Onorab Aglae in demann en keston enportan letan nou ti dan Lopoziyon, toulta nou ti get lot kote parske Gouvernman e nou ki'n met profesyon lo Gouvernman pou ki Gouvernman i fer sir ki i annan en *safety net* pou anmas tou bann dimoun.

Be i annan en keksoz ki mon anvi demann avek Minis, pour met devan Gouvernman, Prezidan, avan ti annan en *CEO* ki ti la *CEO* in ganny tire, nou annan enn nouvo la.

Be ki Gouvernman pe fer? Napa okenn investigasyon? Napa en evalyasyon ki pe fer, pou donn nou en kontrandi pou ki Lepep Seselwa konnen. Si dan mon distrik i annan en dimoun i kapab kondannen pou en rezim bannann, oubyen pou en lanir. Be nou bezwen gete parske nou pe koz, nou bezwen konnen.

Parski la zis letan nou azout tou sa bann sif ki la i tonm anviron 148milyon. Konmsi pou enportan pou Gouvernman dir avek Lepep Seselwa oubyen ki'n arive, eski tou bann dimoun i zis ganny sorti, transfer, sakenn i ale i napa swivi lo la? Konmsi i enportan pou nou balans byen,

pou nou konnen ki pe arive dan nou pei. Akoz nou pe koz larzan Lepep Seselwa.

E letan mon pe koz benefis Mr Speaker an relasyon avek bann, Benefis Dezabilite, ou konnen i annan en kantite dimoun dan distrik ki parfwa letan i fer son aplikasyon Minis sa osi i enportan pou nou gete letan nou pe vot lo sa *head*.

I annan plizyer dimoun medikalman i pa gannyen asiste, me parfwa i annan en kantite dimoun pe ganny asiste. I annan menm dimoun ki ganny *phone call* pandan letan eleksyon, ki pa ni ti'n fer okenn aplikasyon pou li desann, pou li vin sers en larzan. Tousala nou annan.

Sanmenm sa ki mo pe dir i enportan letan mon pe vot lo sa *head* Mr Speaker. Pou Minis kapab konpran tou sa ki pe pase e fer sir ki Gouvernman i annan en evalyasyon kler. Parske mon krwar lanmenm la kot larzan ti pe, ti pran pou al donnen Corgat Estate mon krwar dan sa 48milyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab lo size *URS in the next few*

weeks pou annan bann lanons ki pe ganny fer *as* nou komans sa diskisyon lo *FA4GR*, lo lasistans. So pou annan bann sanzman dan laliny pou tir labi dan *URS*, so zot ava ganny sa lenformasyon byento.

Lo kote frod ki ti arive *alleged fraud* ki'n arive kot *ASP*. I annan bann Lazans *Law Enforcement* ki pe fer son lenvestigasyon. E mon ti ava swete ki zot zwe zot rol, ki zot devret sa bann *law enforcement* e ki i pa parey dan lepase kot en frod i arive e apre ou pa tann naryen.

So sa Minister Finans li son rol i fer sa *initial* lenvestigasyon. I rekomande ki bann mezir pou met an plas pou *strengthen* bann kontrol. Me son kote kriminalite, sa i annan bann *law enforcement* ou annan *ACCS*, ou annan lapolis ki zot bezwen zwe zot rol dan sa *whole process*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Chairman sorry. Minis ler mon get sa *head* konsernan *Approved Program* pou *ASP*. Mon konmsi i en pti pe pre avek mon leker akoz pou 2an mon lavi mon dan sekter piblik mon'n travay laba.

Mon'n CEO laba, e mon konpran tre byen louvraz ki sa lazans i fer.

Boner PS in eksplik en pti pe ki ASP i plizoumwewen *payment agency*. Mon pe dir sa akoz mon anv'i etabli serten sekans. ASP i en *payment agency* e i annan bann lezot lazans;- par egzant Department Lanplwa, nou annan Department Lasante or *Health Care Agency* dan ka *Home carer*.

Nou annan bann lezot antite ankor ki *deal* avek ASP. Minis, ler mon pe dir sa la akoz mon dir sa, se ki nou bezwen konpran poudir ASP i peye, me Polisi pou sak sa bann program i ganny fer dan sa bann antite. Alors par egzant URS ki nou pe koz bokou lo la.

Eski URS i annan en, i annan e pape ki'n ganny anmennen ki'n devlop URS e ki ozordi nou war URS i en program Gouvernman e ASP li i pe enplimant sa peyman?

Eski i annan *link* ant Department Lanplwa avek ASP pou fer bann peyman? Eski i annan bann *checks and balance* ki ganny fer tou le mwan?

Eski Minis, dir nou lekel bann dimoun ki ganny akse avek URS? Akoz i bezwen ganny etabli sa, ler nou dir nou

pou peye, nou bezwen pey *x, y, z*. Lekel bann dimoun ki ganny akse ek URS?

Apré zis pou fer en pti pe referans avek larepons Minis taler, an relasyon avek kestyon Onorab Georges. Sa logmantasyon dan URS. Minis mwan mon santi i en logmantasyon baze lo en sanzman Polisi. Mon ava dir ou akoz. Ler Gouvernman ti dir nou bezwen, nou kapab allow bann lakonpannyen fer *redundancy* ti tonm an Zilyet sa. Sanmenm sa mon'n demann ou lekel bann dimoun ki kalifye pou ganny URS.

So ti tonm an Zilyet. E se sa ki ou war an Zilyet, Out, Septanm lakantite dimoun ki'n vin lo sa *Scheme* in monte, in monte e posibleman, posibleman, non? Possibleman e mwan mon atribye li avek en sanzman Polisi dan Gouvernman, kot Gouvernman in *allow* bann biznes ki ti pe ganny afekte ek COVID, pou zot kapab fer *redundancy*.

E se la kot Gouvernman in anmas sa bann dimoun e in fer sir ki bann fanmir Seselwa i ganny en manze lo zot latab. Minis si ou kapab reponn sa de pti kestyon ki mon demann ou silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair dapre mon konpran *the issue of redundancy* ti annan de keksoz en. Ti annan bann travayer ti pe ganny peye anba *FA4GR* e ti annan osi *SETS* ki ti pran bann travayer osi. So sa de *Scheme* lo li menm i sipoze redwir kantite dimoun lo *URS*. So, sa i mon lenterpretasyon lo sa ki ou'n dir. Mersi.

MR SPEAKER

Eskiz mwan, ou santi ou kestyon pa'n ganny reponn. Silvouple remet li kler aköz ou'n koz en kantite me ou kestyon in perdi dan tou sa ki ou'n dir. Mersi.

(laughter)

HON WALLACE COSGROW

Ok, ok. Mon konpran Mr Speaker, lo sa bout *Scheme* in reponn mwan. Zis mon ti pe demann li si i annan en *link between ASP* avek sa bann antite Gouvernman par egzantp Lanplwa, par egzantp *Health Care*, pare egzantp *Home care* komans dan Lasante.

I annan en *bartel* ki ganny fer. Ou konpran, so. Minis i kapab reponn mwan.

MR SPEAKER

Ok, les Minis reponn. Mersi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi pou ou kestyon. Zis pou klarifye mon pa Minis pou Lanplwa ek Sosyal.

Me selman ki mon kapab dir lir lo *issue of bann diferan Scheme* e sa mon mansyonnen avan se ki, diferan *Scheme* i annan diferan Polisi, e sa bann Polisi i annan sa bann kriter, son bann kontrol tou keksoz met an plas.

E sa mon krwar ki nou bezwen fer sir poudir nou annan en Polisi, i kler ki son kriter, ki son rezondet sa Polisi e ki sa *control mechanism* ki vin avek sak Polisi. Ki prezan sa i kree en sistenm ki anpes labi avek. E, i fer li pli transparan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Minis mon pou met en legzanp devan ou bann keksoz ki ou pe dir ozordi kot ou pe kree en danze pou ou lekor, aköz ou pe tonm dan latrap parti *LDS*.

E ou koman reprezantan Gouvernman *LDS* ou'n asize la, an repons enn ou Manm ou'n

dir koumsa poudir *URS* i ganny mete otomatik.

Pa ti devret ganny met otomatik, ti ganny mete otomatik. Minis ler ou dir sa la ou donn lenpresyon ki sa dimoun pe asize se li, e *somehow* par kek laverti i ganny mete otomatik lo *URS*.

Now, sa ki mon oule ou reponn mwan. Sa zafer otomatik ki ou pe dir la, eski ou pe koz lo en dimoun ki'n al rod serten lasistans, swa kot *ASP*, swa kekpar dot dan Gouvernman.

Prezan sa lazans kot li in ale, i fer monte son non otomatikman kot *URS*, natirelman pou tir li lo lasistans sosyal, pou tir li lo lasistans *welfare*, anvoy li lo *Unemployment Relief Scheme*. Son non i montre ou otomatikman laba kot Lanplwa.

E Lanplwa laba letan in met letan in met li lo sa program sipoze plas li, dan lanplwa. sa i mon premye kestyon pou ou Minis.

Minis mon lot *issue* ki mon annan ek lafason ki ou pe *conduct* larepons ozordi, *Minister* lenpresyon ki bann Manm *LDS* pe donner ozordi, se ki Gouvernman *LDS* napa plas pou sa ki napa dan sa pei.

E zot pe pous ou dan en direksyon kot ou pou ganny

gete koman Minis pli voras dan sa pei. I annan bann term ki pe ganny servi la anndan, nou servi zoli mo nou politisyen nou.

Me “*ça se dit, que ça se dit*” letan en Onorab i asiz la i koz lo *liquidation of Air Seychelles*, i pa'n ni dir *liquidation* li *by the way* in dir” *lidiqutation*.”

Letan i pe koz lo *liquidation of Air Seychelles* nou bezwen dir tou *staff Air Seychelles*, poudir sa la pe koz ferm zot la konpanyen, pous zot e fou zot a la port! Sa ki nou pe koz lo la. Se sa ki Manm *LDS* pe koz lo la. Apre son konpatriyot i antre par deryer i dir koumsa “*ah* mon felisit tou bann kot *Air Seychelles* ki'n fer sakrifis”, selman lot pe koz lo *liquidation* sepa *lidiqutation* parey li in dir.

Letan lot laba i asize i koz ou *hemorrhaging* of sepa kwa, sa *hemorrhaging* of sepa kwa ki i pe dir la, nou pe koz lo program lasistans pou sa ki napa.

Nou pe koz lo sa ki pli feb, nou pe koz lo sa ki pli vilnerab.

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Lenpresyon, eski zot Gouvernman LDS, i anvi pyetin lo sa ki pli feb, i anvi tir tou lasistans pou sa ki pli feb!

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Kasyet deryer eleksyon. Eski

(Interruption)

MR SPEAKER

Ok, met en pe lord silvouple. Les mon ava sey, Onorab Loze ou kapab ekout mwan en pti kou.

Les mon ava sey eksplik mon lekor. Mwan totalman konpran ki Lasanble i en landrwa fer politik. Me selman ler nou lo en prosesis leklersisman en Bidze, ou pe poz en kestyon, si ou fer en *statement* avek mon aksepte.

Me selman sa *statement* i sipoze kourt e abouti dan en kestyon. Nou pou annan deba, nou pou annan deba, lo sa Mosyon e mon krwar se sa diferans ant deba avek kestyon.

Ler i annan kestyon, fer si oule entrodwir ou kestyon avek en pwen politik, i ok. Me selman annou al lo kestyon. Mersi, e sa manner mon war li. Eskiz

mwan Minis mon ava les ou adres kestyon.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Si mon'n konpran byen ou'n demann mwan si sa *issue of* otomatik, diskisyon ki mon'n fer avek kot Lanplwa ek kot Sosyal, i wi i otomatik.

Lo kote *Air Seychelles* mon'n ganny demande en kestyon, senp lo sityasyon *Air Seychelles*. E lenformasyon ki mon'n donner se ki det *Air Seychelles* ti'n ariv \$146milyon e sa i senpleman mon larepons ki mon'n donner, mon pa'n fer okenn *statement* lo sa *issue*, i zis en *fact* ki mon'n ganny demande e mon'n *answer*.

E lo kote Sosyal mon krwar plizyer fwa mon'n prononse poudir ki Gouvernman i *believe* ki, sa ki pli vilnerab i bezwen lasistans.

Sel keksoz ki mon'n mansyonnen se ki nou pa kapab annan en sistenm *across dan board*, kot i kree potansyel pou labi.

So, i annan en gran diferans *between* sa ki mon'n dir, avek sa ki ou pe donn lenpresyon ki mon'n dir. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Ale, *order please*. Minis ou'n fini lo la. Mersi mon ava pas lo lot Onorab Adelaide. Onorab Adelaide in sorti, Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman, Mr Chairman. Mon anvi en pti leklersisman avek ou, avan ler ki mon demann kestyon. Eski a lafen pou annan *general remarks*, ouswa nou kapab fer li? Akoz.

MR SPEAKER

Mon krwar la nou lo prosedir leklersisman sa Bidze, apre nou sipoze annan en staz deba. So, si nou kapab *stick* lo kestyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon de pwen i lo enn *Vulnerable Home Repair Scheme*. Par lefe ki dan remark i mete ki *shortfall to cater for ongoing projects*.

Mon ti a kontan demann Minis ouswa *PS*, si zot annan en lenformasyon, par lefe mon konnen pti pe ki fason bann demann i ganny fer, pou si zot annan lenformasyon pou donn nou. Ki kantite proze ki *ongoing*, ki ti neselit sa kantite larzan? Par rapor avek bann lalis ki'n ganny soumet, pou

lannen 2020, pou nou kapab ganny sa apresyasyon.

E mon dezyenm pwen i lo *the Social Safety Net*. Minis par lefe ki nou konnen pou dir ti annan bann lasistans, *STC card*. Anba ki sa bann *heading* sa i tonbe silvouple?

E konbyen larzan? Akoz nou konnen ti annan, me i napa okenn mansyon, ouswa detay sonm larzan ki asosye avek, menm dan remark pou *STC*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *PS* wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, an sa ki konsern *SPTC travel concession* i annan osi pou fer avek transportasyon bann etidyan pos-segonder. Anr *STC card*. Ou kapab repoz ou kestyon. Mersi.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Chairman. Mr Chairman mon kestyon i lo *STC* petet mon'n al dir *STC card*, *STC voucher* pa *SPTC card* en.

STC voucher, akoz ti annan dimoun ti pe ganny lasistans, me letan ou pe regard detay anba *Supplementary Budget* la, napa okenn detay ki a proporsyon en sonm larzan avek pou nou kapab apresye lo en baz latransparans, kantite

larzan ki sa bann *voucher* ziska prezan pe kout nou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Sa *Scheme* li i tonm anba laliny *Social Safety Net*. Avek nou napa *the exact figure* pou *the STC*. Me nou ava *query* avек *ASP*, nou ava ganny sa nou ava anvoy kot Lasanble Mersi.

MR SPEAKER

Wi. Mersi. Ou annan lot leklersisman. Wi.

HON WAVEN WILLIAM

Kot i konsern *The Vulnerable Home Repair Scheme* zot annan sa lenformasyon mon'n demande, ouswa napa Minis?

MR SPEAKER

Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Sa lenformasyon osi nou ava *provide* ansanm ek sa lot. Mersi.

MR SPEAKER

Ok, Mersi Minis. Onorab Ghislain.

HON CHANTAL GHISLAIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon i annan pou fer anba *Social Safety Net*. E eski Minister Ledikasyon ouswa menm Minister Lafanmir in fer, i annan kek program ki zot in fer pou *cater* pou bann zanfan, bann zanfan lekol ki ava ed nou bann zanfan pou adapte pli byen avек bann sanzman swa sosyal ouswa ekonomik, ki sa pandemik pe anmennen.

Eski i annan bann program ki zot in devlope, pou ki osi kapab ganny kouper anba *Safety Net*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis oubyen PS wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair, aktyelman sa ti komanse depi ler sa pandemik 2019 ti komanse. Anba *Dedicated Fund*, desizyon ti ganny pran *even* ler ti annan restriksyon, ti napa lekol.

Bann zanfan ki ti pe benefisye anba sa *Dedicated Fund*, ti *still* kapab ganny lasistans anba la *even if* zot ti dan lakour. So, sa dernyen *sort of* Polisi ki nou konnen ti annan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab.

HON CHANTAL GHISLAIN

La lefe ki nou pe al antre dan vakans, eski sa i pou kontinyen ouswa i pou arete, i pou koupe la? Mersi.

MR SPEAKER

PS.

PS DAMIEN THESEE

Mon pa pe prezimen i pou kontinyen anvi ki i vakans i ti normal. Ava sa nou ti pe fer li anvi ki sipoze annan letan lekòl. So, dan letan lekòl sa bann etidyan i sipoze dan lekòl konpare dan lakour, sanmenm sa ti fer sa Polisi.

So as of la pou vakans la mon krwar pa. Me nou kapab verifiye ek Minister Ledikasyon pou konnen si vre i annan en nesosite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Mersi Onorab. Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Chair. Minis mon'n ekout byen ou bann repons ki ou'n donn bann koleg Onorab lo tou lede kote latab.

Eski ou pe dir nou Lasanble ek tou manm piblik ki pe swiv nou, ki sa bann proze ki tonm anba program *Poverty Alleviation e Vulnerable Home Repair Scheme* anba ASP, ou

koman en Minis, ou pa pou kontribye pou met konsern, tou sa Manm Onorab ki'n koze, e vwar ki sa program i annan en lenportans pou en group Seselwa ki nou konsider vilnerab?

Mon dezyenm kestyon, e si vre Sesel i pou tou son zanfan e ou vremen valoriz pwennvi tou lede kote latab, eski letan Gouvernman pe etabli en sistenm pou priyoritiz tou bann tel proze anba ASP dapre serten kriter, ki ava fer ki kantmenm pa tou sa bann proze ki ganny fer, o mwen serten i ava kapab benefisyè. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Merci Mr Chair, Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon *go back to mon statement* ki mon'n fer se ki, Gouvernman i *believe* pou asiste bann ki pli vilnerab dan lasosyete. So, sa ki bezwen led pou bezwen led.

Ki mwan mon'n dir se ki, kot i annan *potential* pou labi dan sistenm sosyal, nou bezwen adrese. Me sa ki bezwen lasistans i devret ganny lasistans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, la mon'n ariv lafen lalis entervenans lo sa seksyon. Nou ava al anba, *Net Lending*. Napa keston lo la. Nou ava plas pli devan, *Development Grants to Public Enterprise*. Sorry ou ti lo *Net Lending*.

HON GERVAIS HENRIE

Net Landing. Me si zis *panel* ti kapab zis dir nou kisisa sa egzaktman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *PS*.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Sa de fasilite ki nou ti donn *DBS* avek *IDC*. *DBS* li ti annan en *loan* ki ti *fall due* sa lannen 150milyon.

I ti kapab finans 100milyon atraver en *loan* li menm ki i ti pran avek *Nouvobanq*. Me i pa ti pou kapab ganny lezot labank ki ti pou donn li plis larzan.

So nou ti *extend* li en fasilite ki nou'n pret li larzan e i pe re-pey nou tou le mwan pou en peryod 3an edmi a en to zero lenter.

E pou *IDC* osi i parey. Ti en *liquidity sort of challenge* ki *IDC* i annan so nou to bezwen donn li sa fasilite ankor *at zero lenter* ki bezwen re-pey nou a 3an edmi pou ed li ek son *liquidity*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON GERVAIS HENRIE

En *quick follow up* Mr Chair. Lefe ki *PS* in dir nou ki *DBS* pou rann sa larzan a en to zero lenter. Parski nou pou vote pou asire ki i gannyen. Prezan *DBS* i annan en *issue* li, ki i napa nanryen pou fer avek sa, ki nou pe diskite la be selman nou bezwen lasirans.

I annan sa *issue* lot zour kot zot *computer* dimoun antre, bann dokiman prezan *virtually* in disparet. E ti'n dir poudir apre pou retourn, zot ti donn en *press conference* apre sa nou pa'n tann nanryen.

E mwan letan mon pe koz ek ou la, mon reste persyade *at the back of my mind* poudir sa *issue* pa ankor *sort out*.

E ki konmsi tou dimoun in fer konmsi zot in bliye. *But this is serious*, e nou bezwen asire ki *DBS* i kapab son sistenm i *go back*, marse retrouv tou bann larzan lekel ki drwa li, konbyen zot pe rann li, pou ki prezan i kapab rann Gouvernman sa 50milyon la ki zot pe donn li a en to zero lenter. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lo sa *issue DBS*, anefe ler mon ti ankor pe travay Labank Santral nou ti travay lo en *cyber security framework* pou tou bann lenstitisyon.

Akoz nou ti war kot danze pe vini e difikilte se ki, pou ganny tou bann lenstitisyon pou fer sir ki zot *IT* lenfrastruktir i lo en serten standar.

Mon mazine sa i *issue* akoz ki *DBS* in ganny enpakte ki son *framework* lo kote *cyber security* pa ti lo sa standar. Me mon mazine, *Central Bank as the regulator* pe fer louvraz neser pou *ensure* poudir, ki sa *issue* li menm li in ganny rezourd.

Me osi *moving forward*, *the necessary steps* pe ganny pran pou fer sir ki i pa ariv ankor. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman, byen vit. Lo sa size ki'n ganny *raise* la, *Minister yer* ler Vis-Prezidan ti dan Lasanble mon ti *raise* sa menm kekyon avek *PS* pou Departman Lenformasyon.

E akoz ti annan en kekyon ti pe demann

Gouvernman *move towards* en sistenm peyman lo en sistenm peyman enformatik.

So ki Minister Finans pou fer prezan par lefe ki zot annan en lyen avek Labank Santral pou zot asire sa bann antite ki *be it, HFC/ PMC*.

Tou bann antite ki annan bann tranzaksyon ki fer. Menm *DBS* ki zot annan en sistenm en *network* an plas ki *secure*, ki protez zot. E mon konnen ou konpran akoz mon pe demann sa kekyon *given the vulnerability*, apre lot kekyon ki mon ti annan.

Mon vwar sa *IDC on lending* la, e prezan nou'n vwar pli anler kot deza donn *IDC* sipor pou son *wage support*.

Minister ki zistans ki nou'n arive, avek konsiderasyon ki *IDC* i osi revwar en pe son *business model*, akoz la i *basically* en *more of a utilities provider* i *provide* transpor.

E letan sa bann zil pa pe fonksyonnen napa touris i pa pe *generate*, i pa *generate* preski ditou *income*. E i pou *end up* dan serten difikilte parey ou'n dir napa touris so nou bezwen sipor li.

So ki zistans nou'n arive avek sa e eski sa i en keksoz ki ou pou anmenn dan *Cabinet* pou ou kapab vwar? Akoz

koman bann, *state-owned enterprises* zot poz en risk pou Gouvernman dan lonterm. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Lo sa *issue cybersecurity*, ler mon ti Labank Santral nou ti travay lo en *cybersecurity framework* pou labank ok.

E nou osi ti komans en diskisyon akoz sa en *issue* Nasyonal sa, kot *DICT* ti komans en louvraz lo en *national cybersecurity deal*.

En *national cyber security framework*. Mon mazin dan mon lopinyon sa legzersis in en pti pe tro dousman *given* sa risk imedya ki nou war.

E as nou *move towards* sa ki nou apel en *e-Government* e en *digital* ekonomi i kritik ki nou annan dan pei sa *National Cybersecurity Law*.

E son *framework* osi lenplimantasyon ki *ensure* ki tou antite Gouvernman i annan sa proteksyon *when it comes the cyber world*.

Lo dezyenm *issue IDC*, mon mazin, *well* ki pe arive as en nouvo ladministrasyon i antre. I reget ki manda diferan antite e sa i en legzersis ki

ongoing, ki nou bezwen gete dapre Polisi Nasyonal ki nou pe met an plas ki rol sak antite i bezwen zwe. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Chair. Minis mwan mon annan en leksplikasyon kot i konsern *PUC* sa 1milyon kot i met *shortfall under project*. Akoz nou konnen *PUC* i antreprann en ta proze li. *Ok*.

(Interruption)

MR SPEAKER

So, ou'n fini bouz anba. *OK*, *carry on* nou ava kontinyen avek anba. Wi mersi.

HON EGBERT AGLAE

Minis, eski ou kapab donn nou en leklersisman ki proze ki sa ki zot pe koze la ki annan sa *shortfall?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis oubyen *PS*. Nou'n ariv anba lo *Development Grants*. Mersi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi, nou ava *come back* lo kestyon apre Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Pardon, ou oule lezot kestyon? Wi *ok*, Onorab Arissol. Sandy.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker Mersi. Mon osi mon ti a kontan lo menm laliny parey Onorab Aglae. Ki mon krwar i enportan ki letan nou pe donn *PUC* en pti mwenza, mon krwar i pou enportan Minis avek *PS*, letan nou pe koz konsiderasyon kriz ekonomik dan pei kot partou pe koupe. Enkli Lasanble Nasyonal in koupe an relasyon avek Finans. Mon krwar i pou enportan pou *PUC* i osi revwar en pe son lekor letan i pe demann en pti larzan.

Parske letan *PUC* i annan bann bil telefonn ki ariv R20 mil, R40mil, R60mil, ziska R80 mil par mwan pou bann *expatriate*. Mon krwar i enportan pou *PUC* revwar son lekor.

Minis, letan, atraver ou Mr Speaker, letan ou annan bann etranze dan *PUC* ki kontinyen ganny bann kontra 15an, 10an ziska 20an. Konmsi in ler pou nou revwar en pe. *PUC* in ler pou revwar en pe son lekor an relasyon avek sa.

Letan *PUC* pe lwe en *store* lo Zone 20, R60mil par mwan pou li *store aluminium sulfat* e tousala in gate pa pe kapab

servi. Konmsi i pou enportan pou nou dan sa lespri partaze byen egalman pou ki tou dimoun i ganny en pti bout, i enportan pou nou kapab osi koz ek *PUC* pou li balans en pe bann etranze ki i annan konpar ek bann Seselwa ki la ki pe fer en travay ekselan.

Letan ou annan en *manager* ki lwe en lakaz lo Mahe, ler i al Praslin zot bezwen lwe en lot lakaz pou li. Akoz li i pa enterese pou monte desann lo Praslin parey lezot travayer Seselwa i fer. Mon krwar letan nou pe donn li en pti larzan, i enportan pou Gouvernman koz en kou ek *PUC* tou. Sa ti mon komanter Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *PS* oubyen Minis zot oule adres sa 2 pwen?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Ler Gouvernman li i pe redwir son kou nou pa kapab get zis Gouvernman. Nou bezwen get tou bann *SOEs*, tou bann lazans, lezot Lazans Gouvernman.

E sa i en louvraz ki *PS* pe fer pou *create* sa *mindset*. Poudir *it's not business as usual*, i annan, nou dan en kriz. E tou *entities*, Gouvernman, *be it* bann ki anba *central*

Government e bann ki parastatal, i bezwen annan sa realizasyon, poudir ki nou tou nou bezwen koup nou depans.

E sa i en mesaz ki'n ganny pase avek tou bann *line ministry* ki sa bann lazans i tonm anba la. E osi ek sa bann lazans lo zot menm. E la osi kot *PMC* i annan en rol kritik, ki nou bezwen fer sir ki *PMC* i annan sa ledan.

Akoz dan lepase i annan sityasyon kot i annan serten antite pa fatig li avek *PMC*, i fer sa ki i anvi. So sa osi nou bezwen, sa i bezwen arete sa, *ok*. E nou tou nou bezwen realize nou dan en menm bato, menm problem, e tou dimoun i bezwen fer sa sakrifis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ou oule rebran? Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Yes. Mersi Mr Speaker. Mon annan en siplemanter. Minis sa ki ou pe dir mon aksepte. Mon santi poudir Gouvernman atraver Minis Finans i bezwen al pli devan ki sa. Eski ladan zot pe mazin osi fer e lodit, performans premyerman.

Ek en lodit finansyel kot i konsern sa bann lakonpanyen parastatal *PUC*, *SEYPEC*, *STC*,

IDC, tou. Fer en lodit finansyel ek performans, pou vwar si i annan landrwa kot nou kapab fer *savings* koupe e osi anmenn plis efikasite pou Gouvernman ganny plis reveni.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Sa kote odit ler i ariv kot bann *SOEs* se *PMC* ki annan sa manda pou fer odit. E *PMC* in *continuously over the years* fer bann odit.

Me i pa neseserman sa odit in *translate into action on the ground*, ki mezir. Ler zot war bann labi *or* bann pratik ki pa neseserman anliny avek manda, i pa'n vremen ganny akt lo la.

Sanmenm sa ler mon'n mansyonnen poudir nou bezwen donn *PMC*, valoriz li sa loubraz ki i pe fer e donn li sa sipor ki i kapab *engage* ladan. Me selman i annan en kantite, i annan en kantite bann *state-owned enterprise*. E *PMC* avek son resours i pa pou kapab fer odit tousala.

E la kot i annan lenportans ki tou sa bann

landrwa zot pran sa responsabilite. Pa bezwen dimoun i vini i tay deryer ou pou dir ou depans ou larzan byen. Tou sa bann *entity* pran zot responsabilite.

Nou tou parey mon dir nou dan menm bato. So *PMC* a fer sa louvraz, sa lodit. Me sa *entity*, son *management*, son *Board*, li osi i annan en responsabilite e *Board* i ganny apwente par Gouvernman.

E Gouvernman i bezwen osi fer sir ki bann *Board Members* i realize poudir ki zot responsab sa performans zot *entities*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon kontan sa ki Minis in dir dernyenrer. Akoz apre ler zot pa performen zot move performans i tonm lo ledo lezot dimoun, dan plas zot ganny blanmen pou zot move performans.

So i enportan ki koman Minister Finans ek *PMC* ou regard en pe pros ladan, atraver *the whole spectrum* of sa bann *Boards* ki i annan. Prezan an relasyon avek *PUC* mon oule azout en pti pwen lo la. Mon fek ganny en lenformasyon la, ki an

se ki konsern par egzant reparasyon bann zenerater. *PUC* pe propoze pou al rod en konpanyen etranze pou travay lo la.

Kan mon krwar en Seselwa i annan ki kapab fer sa travay. Zot pe rod en konpanyen ki apel *RASTECH* si mon pa tronpe, en konpanyen Endyen.

So petet Minister Finans regard ladan. Akoz lesansyel ki nou oule asire se ki nou *try as far as possible* pou nou pa bezwen *anchor* bann depans ki pa nesaser. Akoz nou pou fer konpanyen vini, nou pou bezwen lwe lakaz, bann keksoz koumsa, so zis pou nou kapab ed sa.

Mon dernyen pwen lo sa size Mr Chairman se vizavi nou *domestic financing* pou sa bann *Grants*.

Mon vwar la finalman i aparet pou *SPTC*, nou, mon konnen pou *SBC* osi mon krwar i annan son pti konponan ki nou bezwen mete. *Across* sa bann *Grants* i annan bann *domestic financing* ki nou bezwen mete. Minis, eski Bidze pei vizavi nou *local financing component*, nou dan en pozisyon, si nou kapab bouze, si pei i kapab bouze pou li pran sa bann *Grants*.

Nou pou dan en pozisyon finansyel pou nou kapab kontribye nou *local component* dan sa bann *Grant* pou nou realiz sa bann proze.

Akoz i annan plizyer proze ki nou'n nonmen, ki nou'n *put on hold* aköz *Grants*, nou, *well*, bann mankman enstitisyonnel. Be bann lezot, lo en lot kote si nou realiz, nou *overcome* sa bann mankman, eski nou pou annan sa konponan finansyel lokal pou nou met atraver sa bann proze? Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Normalman sa *local currency component* i bann *taxes* ki *due ok*. *So again I go back*, nou bezwen gete ki priyorite.

So i annan serten proze ki by son natir i kritik. So nou pou bezwen *priorities*, wi. Sa, pou 2021 sa i nou lanvlop Bidze ki nou kapab *afford*.

E baze lo sa lanvlop nou bezwen *priorities* lekel ki kritik. So sa i an gro ki mannyer nou pou apros *the issue of*, sirtou bann *CAPEX expenditure for 2021*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. E avek sa. Wi *PS* ou anvi azoute.

PS DAMIEN THESEE

Mersi. Mon pe *come back* lo sa R1milyon pou *PUC*. *Basically* nou donn *PUC* R60 milyon tou le lannen koman son *Development Grant* pou li plizoumwèn *top-up* son bann *capital expenditure* ki i annan.

E i napa en lalis ki zot met ek nou, i dapre son Bidze. Me pou sa lannen, sa *amount* i relye avek konpansasyon ki nou bezwen pey *Sinohydro* pou proze danm La Gogue pou sa bann *pick up hirers* ki nou ti bezwen fer.

Anvi nou ava rapel ti forse pou pran sa bann *local hirers*, ti annan dele letan dan proze. E natirelman prezan ou bezwen pey konpansasyon *Sinohydro*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a regard *next item Contingency*. Wi Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair letan nou pe get *Contingency* 81 milyon, e son lesplikasyon i dir *shortfall based on current trend*. Mon ti a kontan konnen ki sa *current trend*, aköz sa i en Bidze

Siplemanter ki nou, annefe nou Desanm.

So in bezwen konnen pou kwa sa bann depans. E i reste zis en pti bout pou Desanm. So eksplik nou *what is the 81, million for?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou Bidze *Contingency* pou 2020 ti komans avek selman 45 milyon, nou ti demann 60 milyon dan lamannman Bidze e la nou pe demann ankò 85.

La mazorite Bidze inisyal ti pou peyman konpansasyon La Misère, sa premye 50 pousan, apepre 37milyon dan sa 45milyon. E sa in kit tre pti lespas pou bann lezot konpansasyon ki vini lo Gouvernman.

Par egzanp bann diferan *court case* ki i annan, oubyen bann konpansasyon atraver bann Minister, Lapolis, oubyen Minister Lasante ki nou bezwen peye.

Aprè in vin ek COVID ankò, nou'n bezwen *extend* sa bann peyman ki ti annan. Par egzanp nou annan Beau Vallon Bay, sant karantenn. Nou annan akomodasyon pou Minister Lasante Anse Royale,

ler in sorti dan son *Health Centre*, nou'n bezwen peye.

Bann peyman ki relye ankòr avek karantenn pou *provide* manze.

Detrwa landrwa ki nou *provide allowance* pou karantenn ki pa'n *cater* dan sa bann Bidze spesifik. Sekirite otour karantenn e bann lezot depans apepre 28milyon ki relye ek bann ka dezas ki nou gannnen.

Si nou annan bann lenfrastruktir ki andomaze ek lapli, nou ki peye anba *Contingency* sa. *So basically* sa i en bilan. *Thank you.*

MR SPEAKER

Wi Onorab. Mersi PS.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Kekfwa si Minis i kapab donn nou anba *Contingency* bann detay lo sa bann peyman. Pou nou kapab fer sir, parske i annan ler mwan dan mon distrik i annan ki'n ariv sityasyon dezas ki pa ankòr ganny *taken care of*.

So kekfwa mon a gete si in ganny peye, me selman pa'n ganny *taken care of*. Nou ava kapab vwar, mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Wi natirelman nou ava *provide* sa *breakdown*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SYLVANNE LEMIEL

Mersi Mr Chair. Minister mon ti a kontan petet konnen anba sa *Contingency*, mon konnen Anse Royale nou annan detrwa *case*, bann dimoun sirtou ki ti'n fini ganny dir poudir apre *disaster* parey ti'n ganny dir, ki zot bann proze li menm pe al komanse.

Ki nou war apre nanryen pa ankor ganny fer, ankor *pending* ziska la. Petet ki pou arive, mon pe mazine si i a ganny kouver lannen prosen ouswa si i ganny kouver anba sa enn Bidze ki la?

Dezyenmman nou annan *Arc Building* Anse Royale ki Lopital ti ladan. I annan en kontra ki Minister Lasante in sinyen avek *Arc Building*. So mon pe mazine, ki i arive la dan sa ka, kontra in ganny kase? Nou kontan nou'n reganny nou servis dan Lopital Anse Royale. Me selman *what happens now?*

Eski sa Bidze *Contingency*, akoz sa desizyon fek ganny pran la. So nou pa

konnen ki diskisyon ki'n ganny pran ant *Arc Building owner and* Minister Lasante. Me selman nou pe panse osi ki ladan i pou annan serten konponan, konpansasyon or en larzan ki pou bezwen ganny peye pou kouver sa bann letan ki zot ti'n siny sa kontra.

So eski sa *Contingency* ki'n donnen la, mon pa konnen si pou kouver serten sa bann keksoz ouswa si zot pou bezwen met li dan bann Bidze lavenir. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Wi i annan bann *notice Clause* anba sa kontra ki ase long konpare avek bann kontra, mon dir ou kontra normal, en.

E sa i problematik. Mon mazine i bezwen annan en diskisyon *between* Gouvernman e sa *landlord*, dan *obviously* dan lentere pei ki nou kapab ganny en solisyon ase rezonnab lo sa kontra. Me selman i enportan ki ler nou siny sa bann kontra, ki nou pa anpay nou, ki si ou oule sorti dan en kontra, i vin difisil.

E sa i *such a contract* ki ler mon'n regarde, ki si mwan ki ti

pe sinyen, mon ti pou annan en kantite rezervasyon lo la. Akoz i vreman difisil pou sorti ladan. Mersi. So lo dezyenm keston, PS a pran sa dezyenm keston. Mersi.

MR SPEAKER

Wi, PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Lo bann proze dezans i annan serten travay ki pe ganny fer par *MLUH* pou *tender* serten proze. So mon pa pou konnen dan ki distrik *or* ki proze.

E dan son Bidze 2021 ki i pou vin negosye ek nou dan bann semenn ki vini, nou pou bezwen gete ki mannyer prezan nou finans en pe sa bann proze ki *outstanding*.

Akoz i annan bokou letan i pe *go on*. So sa i pou bezwen en priyorite ki mannyer nou *clear* bann *old projects* mon kapab dir. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Pillay ou ti'n lev lanmen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman petet mon ti oule ganny detrwa leklersisman. Pli boner ti annan en *issue* ki ti ganny *raise* par Onorab Monthly

from Cascade *regarding* konpansasyon peyman bann dimoun ki'n ganny afekte ek masin koltar.

E mon konnen i osi annan size Baie Ste Anne Praslin, bann size konpansasyon. Eski Minis i kapab dir nou, si nou pou kouver okenn bann size konpansasyon?

Mon pa konnen si La Misère i ankor ladan *as well*. Vizavi sa enn Bidze *Contingency* oubyen Gouvernman pe tant pou regard son portfey, son lanvlop e pous bann lezot konpansasyon ki reste *for next year*?

Aprè mon ti a kontan ki Minis i klarifye. Prenon kont ki i annan konsern ki pe ganny eksprimen lo size *Avani* in plen, i annan difikilte, i annan bann *issues* ki'n souleve, eski anba sa *Contingency*. Akoz mon konnen Minister Lasante pe fer en travay enorm. Zot pe sey fer tou zot mye pou kit pei *as safe as possible*.

Si Minister Lasante i bezwen sipor adisyonnèl pou ed li avek sa sityasyon, ki anba sa *Contingency* nou ava kapab fer li. Pou ki nou kapab dil ek sityasyon ki kapab kontinyen devlope *as we approach the end of the year*. Mersi Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou annan R1.8 milyon ki nou'n *cater* pou Petit Paris. I annan serten *claim* ki Departman Transpor in anvoy kot nou la sa semenn pou *process*. E savedir nou pou komans fer peyman dan bann semenn ki vini la. Lo kote Baie Ste Praslin nou pa ankor ganny nanryen *so far* konsernan sa.

So i supposed kot in ariv e la i pou bezwen ganny konsiderasyon Bidze 2021. Me selman pa ti ankor finalize si Gouvernman osi ki pou pey sa oubyen si *PUC* li menm i responsab pou fer son konpansasyon.

Sa pa ankor ganny etabli. Lo bann sant karanteen, nou konnen nou'n osi *renovate* Ile Du Swet, parey Berjaya ler ti, ler bann dimoun ti ganny mete laba.

Nou *assume* vi ki nou'n donn larzan pou *renovate* sa fasilite, nou ganny servi si *Avani* i plen. Nou annan osi nou konnen *Maison de Football* osi ki'n ganny prezerve.

Nou annan Perseverance osi son lopital ki *purely* ganny servi pou bann ka ki i annan.

Me si zot bezwen lasistans kot *case* i monte. Natirelman mon pou napa swa mon pou bezwen reazir, pou gete kote nou kapab provide lasistans Minister Lasante pou pey bann lezot akomodasyon.

Si nou pa pe kapab negosye avek bann lezot landrwa, pou donn nou bann bon term parey *Avani* in donn nou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Wi Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon pa pou long zis en pti presizyon. Mersi pou ou larepons vizavi bann size konpansasyon lo kote Cascade, Baie Ste Anne.

Mon krwar bann dimoun konsernen pe koute, mon krwar i ava annan lizye, Manm pou Baie Ste Anne osi i ava anmenn lezot konsern devan.

Me sa ki mon ti a kontan klarifye osi avek *PS*. *PS* ti annan sa size ki ti pe konsern bann zofisye Lapolis ki ti *board* sa dav ki ti eksploze, ou pran dife.

E ti annan en *issue* konpansasyon ki ti ganny *raise* vizavi sa bann zofisye Lapolis. Eski sa i en size ki'n ganny rezourd, oubyen eski sa i en

size ki pou *recur* sa enn *Contingency*?

Sorry, Mr Chairman mon'n ganny enformen ki sa i *subjudice*, so mon ava retir mon kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman lefe ki nou lo sa size *Contingency*. E par lefe ki *Leader* Lopozisyon in tous lo sa size konpansasyon La Misère. Mon anvi demann Minis ouswa PS.

Si anba sa alokasyon *Contingency* pou peyman premye porsyon larzan La Misère, si tou larzan in ganny peye?

E baze lo komitman ki Gouvernman ki'n ale ti fer, mon konnen poudir i annan ekspektasyon deor la.

Mon ti a kontan ki nouvo Minis Finans, zot kapab letan pe prezant Bidze donn en pozisyon vizavi kwa ki sa bann dimoun i pou ekspekte pou arive a lavenir vizavi sa peyman konpansasyon ki ti ganny dir pou ganny fer an 2021/22?

Me selman parski, selman la sa ki enportan la, se ki mwan mon ti a kontan konnen, menm sa bann pe ekspekte fini ganny

peye pou sa lannen. Eski larzan la i ankor annan pou fini pey sa bann dimoun ki komitman ti'n ganny donner pou fer pou sa lannen? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi PS.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Komitman ti ganny donner pou pey sa 50poursan konpansasyon pou tou bann rezidan La Misère. As long ki bann *claim* i ganny soumet, nou, nou *settle* tou keksoz ki nou annan sa lannen. Si i annan retar dan soumisyon bann nouvo ka ki ganny mete, nou met li dan Bidze 2021 pou peye.

As long ki i form par sa *first trend* ki sipoze ganny peye. Komitman inisyalman ti ganny donner ki nou met sa bann *second trend* dan bann Bidze lavenir.

So bann zour ki pe vini la, nou pou komans annan bann *first draft* Bidze. So anvi sityasyon osi in sanze, nou konnen sityasyon in agrave. Nou'n war en gro defisit fiskal.

Sa size prezan pou bezwen ganny mete devan Gouvernman pou dir li sa komitman ti ganny fer ek sa bann dimoun. Eski nou pou pran peyman

konpansasyon La Misère sa bout ki reste as en priyorite. E la nou ava *come out* lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. So parey PS in dir, *given* sirkonstans finansyel Gouvernman, ler nou pe fer sa Bidze 2021, sa *issue* a ganny prezante avek *Cabinet*. E en desizyon a ganny pran si nou kontinyen, pou nou peye parey komitman in ganny fer. Ouswa nou pou bezwen *delay* li, sa i en desizyon ki ava ganny anonse *once* ki Gouvernman i pran en desizyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ankor. Wi. Onorab.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker mon premye bout keston pa'n ganny reponn. Mon anvi konnen mwan. Akoz *ex Minister Finance*, avan eleksyon ti arive i ti fer en *statement* lo televizyon pou dir preski sa larzan ti'n fini ganny donner pou sa lannen.

So mwan mon anvi konnen avek ou, si tou larzan ki ti ganny donner pou pey konpansasyon sa lannen, in fini ouswa i annan bout ki'n ganny *freeze*?

Eski i annan la? Akoz i annan dimoun pa ankor gannyen, zot anvi konnen si zot pou gannyen. Koumsa ki nou pa ava vin met presyon anba lo Minister Finans. So mwan mon anvi konnen lo sa alokasyon, si touy larzan in fini ganny depanse, ouswa in ganny *freeze* pou sa lannen? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Napa okenn *freeze* ki'n ganny mete lo peyman konpansasyon. Ek COVID nou ti arete peye *at some point* akoz ti annan kontak ant bann rezidan La Misère ek *staff*, ki ti dir *we need to be careful* avek, ki nou ti aret fer peyman.

Me nou ti *resume* peyman *at some point* ler keksoz ti amelyore. E nou ankor pe *process* tou bann konpansasyon ki i annan. So nou ava *provide* ou avek en *updated list*, konbyen nou'n peye an term bann rezidan.

Akoz la dan sa sonm 81 milyon ki nou pe demande, i annan 3.8 milyon ki nou'n mete koman bann sonm ki pa ti ase dan sa Bidze 105milyon inisyalman, pou fini *clear* tou sa bann peyman ki nou, nou

annan lo nou latab 2020.
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Chairman. Vi ki nou lo sa size konpansasyon, mon pa oule tro *drag* lo la. Me selman i annan zis enn de pti leklersisman mon oule fer.

Anvi ki mon'n remark nouvo lentere *Leader* Lopozisyon dan mon distrik *lately*. Ou *welcome* pou vizit *anytime*.

Minis sa konpansasyon koltar pou bann zabitan Petit Paris, eski ou'n nonm mwan 1.8. Eski i baze lo sa sonm inisyal? Oubyen, anv i ki ti annan en let ki ti ganny donner ki ti dir pou ganny revwar, *ok*.

Donk sa sonm, eski i baze lo sa sonm inisyal, oubyen en nouvo? *Ok*. Oubyen en nouvo laranzman ki'n ganny fer *base* lo let ki bann zabitan ti ganny donner pandan eleksyon? *Ok*, sa i enn.

Dezyenm, eski dan sa *Contingency* pou annan larzan pou bann dimoun ki'n ganny afekte avek *fungus* kot *Registry*, Minister Ledikasyon epi kot *Library*.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis oubyen PS, wi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Parey Minis in dir lo komansman, *at some point* sa bann peyman pou Petit Paris nou ti ganny arete, akoz swadizan ti sipoze *go back* pou refer negosyasyon. Me apre desizyon in ganny pran, ki pou mentenir sa menm negosyasyon ki ti ganny fer. Alor nou pe *proceed* lo sa menm, *sort of* diskisyon.

E se sa sonm inisyal 1.8 milyon ki nou pe *cater* pou sa. Si i annan okenn *overage*, natirelman nou kouver, pou fer sir ki tou son bann dimoun i ganny peye. Nou napa okenn rev i ladan.

E an sa ki konsern konpansasyon *National Library*, sa son premye staz ti fini ganny fer. Si mon rapel byen, ti pey bann travayer ki ti la *from* 2010 ziskan ler sa konpansasyon ti ganny fer. Apre ti sipoze annan rediksyon pou gete bann travayer ki ti la avan 2010, mon krwar pou komans 2005/2010.

La pou fer en seri negosyasyon, en seri travay lo sa bann travayer ki ti'n petet fini kite, *or* ki ti la dan sa peryod letan pou osi pey zot konpansasyon.

So sa travay pa ankor konplete. Solman nou annan en sonm inisyal, mon krwar apepre 36 milyon avek Departman Kiltir ki ti sipoze ariv sa.

So sa ankor pou ganny mete devan *Cabinet* ler nou fer bann *Budget discussion* avek bann Minister, pou gete *what is the priority*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Donk PS sa ki ou pe dir mon se ki, akoz mon annan detrwa zabitan ki pe kestyonn mon, ki zot pa ankor ganny konpansasyon *fungus*.

Savedir zot annan en lespwar ki zot pou ganny *compensate*, based lo bann negosyasyon ki pou ganny antreprann.

Anyway mon napa detay zot spesifisite e ki lannen zot ti pe travay, ki zot in kite. Me selman mon annan serten zabitan ki pe apros mwan, ki'n travay kot *Library* e kot *Registry*, kot Ledikasyon.

E zis en pti remark an pasan, baze lo sa sonm 1.8 milyon ki zot in *stick* avek pou konpansasyon bann zabitan Petit Paris pou koltar. I vedir ki

sa let ki zot ti ganny donnen pandan peryod eleksyon ti zis en bat latet. Ki akoz eleksyon ti pe vini, pe fer zot krwar zot pou ganny plis larzan. Me inisyalman nou'n reste lo sa sonm inisyal ki ti'n ganny dakor. Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis oubyen PS adres sa.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Wi Onorab. Savedir bann travayer Departman Kiltir ki ti pe travay dan sa bann peryod letan, si zot pa'n gannyen, wi i annan komitman pou pey zot. Selman parey mon'n dir, i kan ki nou fer sa peyman li menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Chairman. Bon anefe mon krwar PS in reponn sa kestyon. Me selman mon ti a zis kontan en spesifikasyon vre ki La Bastille osi i tonm anba Kiltir. E mon osi mon annan en group dimoun ki La Bastille pe dir *regarding fungus*, zot pa ankor ganny zot peyman.

Savedir mon sipoze zot osi zot tonm ladan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

PS DAMIEN THESEE

Mersi Mr Chair. Nou pe ganny bokou sa bann *sort of* demann oubyen komanter ki konmela partou tou landrwa i dir ou i sipoze ganny en peyman konpansasyon akoz *fungus* dan bokou biro Gouvernman.

So lo Larsiv, nou napa nanryen *so far* ki nou'n ganny kominike, ki sipoze annan peyman konpansasyon. So nou pou bezwen verifye avek Departman Kiltir. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Onorab.

HON ANDY LABONTE

Mersi. Zis en pti siplemanter. Me baze lo sa larepons ki ou'n rann mwan. Annefe mon annan en seri dokiman, petet mon a *forward* kot, mon pa konnen si kot ou lofis.

Me selman *case* ti kot AG, i deza konnen lo la. Dan sa ka mon kapab *forward* kot zot, akoz in konfirman poudir zot sipoze gannyen kot La Bastille. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou'n ariv a lafen kestyon dan *Committee Stage*. Nou a pas dan Lasanble e nou a kontinyen avek Mosyon. Ou pare pou ou kontinyen. Nou a pas dan Lasanble, dan Staz Lasanble - *Sarge*.

Onorab Georges eski ou pou komans avek deba la, oubyen ou pou fer apre?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker i depan, deba i ouver. Mwan mon'n fini koze. Mon sel dimoun ki napa drwa koz ankor apard a lafen si okenn keksoz Manm i koze.

Me efektivman wi, si i annan okenn dimoun ki anvi fer enn lentervansyon lo sa Mosyon, swa nou fer li la swa nou fer li apre.

SAVRINA

MR SPEAKER

Wi, Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker e tou Manm Onorab, zabitan Roche Caiman e tou dimoun mi a lekout, Minis ek ou delegasyon ankor enn fwa bonswar.

Mr Speaker kwa ki fer tonbe lekonomi tou pei, ki'n fer

tonbe lekonomi tou pei? Akoz en sel kou plizyer milyon dimoun o monn in perdi lanplwa? Akoz ki plizyer lakonpanyen e biznes in frenmen?

COVID-19 pe touy dimoun partou dan lemonn, plis ki en milyon in fini mor, e otour lemonn plizyer dimoun i ankor malad, e Sesel pa'n ganny eparye ek sa pandemik.

Nou ankor mazin tre byen kler, ler ka ki ti senm lafreyer dan kominote e byensir fors Lotorite enpoz restriksyon lo mouvman. E nou'n vwar kot biznes ek sekter tourizm ki enkli lotel, restoran, *car hire*, taksi e lezot ankor pa'n travay, e zot biznes in ganny bokou afekte.

E en kantite sa bann biznes in dan gran risk pou frenmen. Erezman, atraver program spesyal ki ladministrasyon Prezidan Faure in entervenir pou aport sipor dan letan *COVID*. E bokou sa bann biznes in kapab rebran travay e pey zot det avek mwens traka.

E ozordi deba lo Bidze Siplemanter, i zisteman montre ki Gouvernman pe vin regulariz sa bann depans an plis.

E parmi sa bann depans in annan pou fer avek bokou sipor bann program tel ki

Youth Entrepreneurship Scheme, HFC, PMC, 25poursan Housing Repayment Relief Scheme.

Pou siport bann ki'n dan difikilte finansyel kapab benefisyé avek en rediksyon dan repeyman zot *loan* lakaz dan mwan Septanm ziska Desanm 2020.

E dan mon distrik Roche Caiman in annan plizyer dimoun ki'n vwar zot benefisyé atraver sa *Scheme*. E atraver ou Mr Speaker mon oule dir avek Onorab Henrie ki dan letan kot *COVID-19* in afekte lekonomi Sesel, plizyer manman tousel dan sa pei ki'n perdi zot pti *part time job*.

E sa larzan an plis ti permet zot fer de bout zwenn zisteman pou zot pey zot bann *loan* lakaz. E siport zot fanmir, rezon akoz in profite lo sa *Scheme* 25poursan rediksyon, menm si ou pa'n vwar li sitan enportan.

E kot i konsern zabitan Roche Caiman ki'n benefisyé lo bann lozman *Scheme* Gouvernman avan, i bann ki'n toultan konsistan avan, anver son repeyman lakaz.

I zis malere ki i annan serten ki pa'n kapab benefisyé akoz in toultan annan serten aryeraz e menm pou pran en *loan* ek *HFC* zot pa'n kapab

pran ziska ki zot kapab montre avek *PMC* ki zot konsistan avek zot repeyman lakaz. E pa bliye ki ler zot ti asiz lo sa kote latab ki zot in dir anver bann dimoun ki pa pey zot lakaz.

Mr Speaker komanter Onorab Henrie lo sa size rediksyon *loan* lakaz pa'n fer okenn lazistis, pou sa bann dimoun ki'n vwar zot bann biznes ganny afekte. Akoz bann mezir pou kontrol *COVID-19*. E zot ti bezwen sipor pou redwir zot *loan* dan sa mwan Septanm ziska Desanm, pour zot kapab re pey zot *loan* biznes, e depans ki zot fer dan zot lakour.

Alors si sa sipor ki'n osi benefisye dimoun Mont Buxton, mon krwar Onorab i bezwen lefitir regard pli lwen ki sa avan fer okenn komanter.

Seychelles *Employee Transition Scheme - SETS*, in en lakonpanyen ki Prezidan Faure ti etablir pou asire ki okenn travayer ki ganny fer arete travay par son lorganizasyon akoz pe redwir travayer, sa travayer i ganny loportinite pou idantifye e devlop son bann *skills* pou permet li kapab ganny plase dan en lot lanplwa. E sa i fer ki plizyer Seselwa i asir en lanplwa e garanti en saler dan sa moman difisil ki pei pe fer fas avek dan letan *COVID-19* e

anmenn manze lo latab son fanmir.

E *Small Business Support Fund* i osi permet *DBS* siport bann mwayen, e pti biznes Seselwa osi sirviv dan sa moman difisil ki pei pe pas ladan, akoz sityasyon *COVID-19*.

Si sa bann dimoun ki pe ekout nou depi bomaten zot kapab vwar pou zot menm, lekel bann ki ti vremen annan zot aker. Mr Speaker dan sa Bidze Siplemanter i montre depans kontinite dan serten proze tel parey;- lagrandisman bann proze rezyonal nou bann dimoun aze.

Parkont sa Bidze Siplemanter dan vot Lazans Proteksyon Sosyal R14.5milyon i al anver bann proze *Vulnerable Home Repair Scheme*. E avek sityasyon *COVID-19*, e lefe ki Gouvernman pe propoze pou fer bann azisteman bidzeter. Atraver ou Mr Speaker mon oule demann Minis, pou diskrit avek son bann koleg Minis. Pou asire ki bann proze ki tonm anba *Poverty Alleviation* e *Vulnerable Home Repair Scheme* anba *ASP*, i kontinyen valoriz tou pwennvi, lo tou le de kote latab ki'n ganny anmennen depi bomaten parey zot dir, Sesel i pour tou son zanfan.

E ki Gouvernman i etabli en sistenm pou priyoritiz ankor sa bann proze, dapre serten kriter ki ava fer ki kantmenm pa tou sa bann poze i ganny fer. Me serten a kapab vreman benefisyè. Parey ou'n dir Minis bann ki vreman dan bezwen.

Mr Speaker sa Bidze pe osi kouber depans an plis pou nou bann dimoun ki ganny benefis dezabilite. Nou bann dimoun aze anver sipor *carer* e nou bann dimoun anba sa program *Employment Relief Scheme URS*, ki deza pe angaz zot dan en lanplwa antretan ki Gouvernman i donn zot sa sipor finansyel.

Me mon oule profite pou ankouraz avek zabitan Roche Caiman ki dan sa program *URS*. Pou osi kontinyen sers en lanplwa kot zot anploye pour ki zot kapab pli byen zwir bann lezot benefis ki garanti anba Lalwa Lanplwa.

Mr Speaker pour konklir, mon oule zis *remind* Minis, *PS* pou fer Lasanble ganny lalis bann proze kapital ki tous Minister Lanvironnman, Lenerzi e Sanzman Klima. Pou asire ki tou distrik i konn bann proze ki Gouvernman pe konsider en priyorite pou asire, pou adrese.

E kot tou distrik i kapab met a latansyon pou

Gouvernman bann lezot proze ki pa ankor ganny evalye. Akoz zabitan Roche Caiman ki son propriyete i balizaz avek distrik Plaisance/Les Mamelles pe ganny andomaze avek degradasyon later e miray.

E zot propriyete i obor lanmar osi byen ki bann ki reste Brillant ki'n ganny afekte avek lavalas delo koze par movetan semenn pase. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab in pran 9minit pou fer son *speech*. Eski mon kapab sizere ki nou gard bann ladres lo 10 minit? Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ava respekte sa ki ou'n dir. Mon krwar lo sa ki nou fek pas lo la i enportan, e mon krwar li letan nou ekout tou lede kote latab enkli bann repons ki Minis avek *PS* in donn nou.

Se mon krwar lenportans se pou koup en pe gaspiyaz, ki mon krwar i reflekte. Mon krwar i enportan pou nou koup en pe gaspiyaz. Parey nou'n dir, e nou tou nou'n tonm dakor ki i annan en kantite dimoun Sesel ki bezwen lasistans.

Lenportans se nou bezwen donn dimoun ki bezwen lasistans. Me selman letan nou, nou gete, letan nou, nou pas dan nou distrik nou tou nou avoue ozordi poudir i annan plizyer dimoun ki pe ganny lasistans ki pa devret ganny lasistans.

Dan distrik Bel Ombre i en legzanp Mr Speaker, kot mon annan en gran fanmir manman, tou son zanfan i ganny lasistans sosyal. Me tou le *weekend* zot *party*, zot donn en bal parey nou dir, zot al partou, zot *Amusement Centre*, zot al *show*, *ok?*

Sa i montre poudir bann dimoun ki gran, zot for, zot kapab leve, debourye parey nou tou nou fer pou zot osi kapab kontribye dan lasosyete. Pour ki sa pi larzan *tax* ki zot kontribye, sa i fer nou a ed en dimoun avek en dezabilite, ki li i pa kapab leve pour li al debourye. Sa i mon premye pwen.

Mon dezyenm pwen Mr Speaker, mon krwar in plis ki ler pou Gouvernman revwar e pti pe lasistans, letan nou'n koz *Home Carers*, mon krwar i pou enportan pou Gouvernman revwar lasistans ki nou donn bann manman ek bann papa, ki zot annan en zanfan ki dezabilite. E sirtou bann

zanfan ki *bedridden* ki reste lo lili ki pa kapab bouze Mr Speaker.

Parske sa manman i pa kapab ganny konsidere oubyen sa papa, oubyen sa paran, i pa kapab ganny konsidere koman en *carer* normal. Parske li i bezwen lesklav avek son zanfan. I pa kapab voyaze, parfwa i pa kapab al lanmes. I pa kapab fer lezot keksoz ki nou, koman en imen normal nou fer.

Oubyen sa dimoun ki li i pe ganny en *carer*, parfwa i al bazar, me selman i kontan i annan en *carer* ki okip son manze. Be sa paran ki annan en zanfan avek dezabilite si son zanfan i annan en dezabilite spesyal, mon krwar son lasistans ki sa paran i gannyen i bezwen spesyal, parey son zanfan pa kapab kontinyen mars parey.

Mwan mon pe enplor Gouvernman letan nou pe koup en pe partou, partou, letan nou pe koup en pe lo bann *URS* i pa neser, letan nou pe koup en pe lo bann labi ki pa neser.

Mwan mon pe demann Minis, pou anmenn devan Gouvernman ki nou re vwar lasistans ki nou donn bann paran, ki annan en zanfan ki reste lo lili, e ki pa kapab al okenn par.

Mon trwazyenm pwen Mr Speaker ki mon ti a kontan ki Gouvernman i mazin lo la, letan nou pe koz bann lasistans. Set osi bann lasistans. Ou konnen parfwa letan ou vizit bann distrik ou vwar bann madanm aze pe okip son msye aze.

Oubyen ou vwar sa msye aze se li ki *carer* ek son madanm parske zot dir ek ou ozordi i annan lafreyer zot pa kapab anmenn nenport ki dimoun dan zot lakour koman 2 dimoun aze.

Parfwa zot ganny vole, parfwa sa *carer* i bat zot. I annan en kantite keksoz ki pase, alor sa madanm aze li i kontan pou li okip son msye zis parey sa msye ki ankor kapab i okip son madanm.

Mon krwar tousala i bann keksoz ki nou bezwen balanse, pou gete ansanm ki mannyer nou kapab asiste sa bann dimoun ki pe prodwir, ki pe fer en keksoz pozitiv Mr Speaker.

Mon krwar dan tou sa bann remaniman i ava enportan letan nou pe get en pe globalman nasyonanman kote nou kapab anmas en pti larzan. Be selman i pou enportan pou nou fer sir, dimoun ki pe ganny asiste dan nou pei i dimoun ki devret ganny asiste.

Nou pa kapab zis kontinyen avek en baz ozordi

Sandy Arissol pa anvi travay alor i al kot *Welfare Agency* dan son distrik i ganny sipor son *DA* oubyen sipor son *MNA*. Son *file* i ganny anvoy anba kot Sosyal, e li a lafen dizour i ganny R4995. I rezouir lo la pou en mwan, *then* apre i decide si i anvi al travay oubyen non.

Mon krwar nou bezwen annan en striktir kler, nou bezwen annan en Polisi kler. Pour ki parey Prezidan in dir tou dimoun ki kapab travay. I bezwen leve pou li al travay. Mon ava aret lo sa pwen Mr Speaker. Mersi bokou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Clifford Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker en Bidze Siplemanter ki devan nou kot nou pe koz R1, 140bilyon, i signifikan. Dan sa klima kot nou ete, kot nou pe demann tou dimoun pou fer sakrifis. E nou pe menm demann ban dimoun ki anba lapwentman konstitisyonnal, pou zot osi konsider fer sakrifis. Sa i demann bokou, bokou analiz.

Nou'n poz kestyon avek Minis dan bokou ka. Nou'n

ganny en repons avek *PS*, nou'n ganny en repons avek Minis ki mwan mon tre ankouraze. Akoz Minis in dir nou ki i pou bezwen al revwar tou sa bann *Scheme*.

In donn nou en legzanp, pei parey *L'Angleterre* ki gran. I annan a pepre 60milyon dimoun, plis ki 60milyon dimoun kot i annan li 15 *Scheme* bann *Social Schemes* ki *safety net* ki protez bann dimoun.

Mr Speaker en keksoz ki letan nou ti pe demann kestyon mon ti'n lev mon lanmen, apre ki Minis ti'n reponn mon kestyon. Me kekfw ti'n esap nou pou permet mwan. Mon ti a kontan ki Lotorite e Minis nou gete.

En dimoun ki ganny en *approval* pou li travay anba *URS*. I pa kapab pe travay dan en biro politik apre, i pa posib sa! Akoz larzan Leta pe pey en dimoun pou li al fer en travay i pa kapab sa dimoun pe fer en louvraz dan letan kanpany, dan en biro kandida politik pou eleksyon. Pa posib sa! Sa i apel labi dan son *first degree* mon met li mwan.

So nou bezwen fer sir ki tou keksoz ki nou fer i *accountable*. Akoz larzan Lepep. Akoz Prezidan in dir en keksoz ki tre, trez enportan, in dir ki Gouvernman pou met

bann striktir an plas. Kot napa desizyon Polisi ki pou ganny fer 3 mwan avan en eleksyon akoz sa *Policy decision* i vin en desizyon ki pe enfliyans voter.

Mr Speaker letan nou get *HFC*, *PMC* i annan en rediksyon 25poursan dan bann *loan* ki'n ganny donner. E nou war bann sif i gro. 10milyon ek 4milyon i bokou.

Onorab Vidot in dir ki sa bann keksoz, se pour pran konsiderasyon bann dimoun ki vilnerab. Me i annan en keksoz ki ou bezwen dir ozordi, e Minis ti vin dir nou sa lotrozour.

En desizyon difisil in bezwen ganny pran apropro Trezyenm Mwan Saler. Me sa desizyon difisil in ganny pran akoz? Akoz labi ki'n ganny fer dan kof Gouvernman! Nou'n ganny dir ki menm kof pa la! E ou war Mr Speaker sa i enportan, akoz si ou'n pran kof tou ou'n al avek. Prezan oule nou donn Trezyenm Mwan Saler, i enportan ki nou analiz s bann sityasyon.

E nou fer nou pep konpran ki poudir nou, nou ti anvii donn zot sa ki zot merite me selman, Lonorab Loze la i pe fer en komanter ki pa apropiye ki Mr Speaker, mon ti pou demann en, ki i *retract* oubyen ki i donn en *apology* akoz sa ki i pe dir i pa korek.

E si i dir ankor enn fwa mon pou fer sa, akoz in dir 2 fwa. Akoz mon osi mon ti kapab met serten komanter lo li, ki mon pa pou fer akoz mwan mon krwar mon en pti pe pli sarz en pti pe pli entelizan ki li.

(laughter)

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pa pou fer sa Mr Speaker.

Me selman mon pou dir ki sa Bidze Siplemanter, i enn ki mon pou donn lanmen aprouve. Me selman mon pou demann Lotorite *to be cautious next time*. Annou fer keksoz byen akoz nou pe koz PS Thesee i la, li i responsab kof Gouvernman ki aparaman zot dir mwan demann li si i ankor la. Me selman mon konnen i la me selman i vid, epi i responsab pou nou fer nou depans byen.

Mon konnen Minis in dir par egzanp, i annan teknisyen ki ganny lord, en *Policy decision* i sorti anler. E li i bezwen zis rod, fer mannev pov dyab fer dan term Lalwa nou, nou dir *legal gymnastics* ki mwan mon fer akoz mon en avoka ki kalifye ki annan mon papye, e li kekfwa i bezwen fer bann ekonomik *gymnastics*.

So mon konpran, me selman ki mon pe dir i sagrinan pou nou aprouv en Bidze a sa

staz, kot nou ete pou nou dir ki fer sakrifis. Me selman i annan ki pa'n fer sakrifis e in abiz lo larzan Lepep. E nou'n vwar mannev politik in ganny fer pou permet serten labi.

Lasanble in ganny dizourd, akoz enn bann keksoz ki Lasanble ti pou fer ti pou kriy Minis pou demande, be ki mannyer ou pe fer sa depans, kote i gannyen sa larzan? Nou, nou pe dakor ek sa depans ki ou pe fer.

E sa ti pour bann kestyon ki ti pou ganny mete devan Minis ki ti pou la sa letan, e Lasanble ti ava ganny sa repons ki nesaser.

So avek sa detrwa mo Mr Speaker mon oule donn Minis mon reasirans, ki menm si sa ki in anmenn devan nou, i pa ladministrasyon ki la i pa ladministrasyon Prezidan Ramkalawan ki'n fer.

Me koman en Gouvernman responsab ki Prezidan Ramkalawan pe *head*, nou pou fer sir ki bann depans ki'n ganny fer i ganny regularize. Epi nou, nou ava gete ki mannyer nou pou travay lo si i nesaser.

Mr Speaker mwan mon dir letan nou fer ban *investigation* Minis ti nesaser nou fer sa ki fodre rann serten larzan, i vin rann serten larzan e si i pa vin

rann. Aksyon i bezwen ganny pran avek li, pour fer sir ki demen personn pa anvoy lanmen dan kof pep Seselwa! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontribisyon lo sa Bidze Siplemanter i enn ki osi enportan ki nou pa zis koz lo sif. Me osi nou regard en pe la realite lavi deor, fas a sa bann sif ki devan nou.

Mr Speaker depi Mars letan nou'n ganny sityasyon *COVID*, Gouvernman ti'n bezwen war li pran bann desizyon ase difisil. Pour kapab met pep li menm li avan, e fer ki sey rod tou fason posib pou soutenir lekonomi pei. E sa ki en Gouvernman responsab i fer.

E si en Gouvernman ki ti pour iresponsab, i ti a vo mye kit tou larzan dan kof. E les son pep ouswa son biznes faid ouswa, son pep mor lafen, me pa sa ki Gouvernman ti fer.

Gouvernman ti vin avek en Bidze pou kapab ede soulaz tou sa ki pou tonm dan sa bann kar inabilite, depi son Sekter Tourizm, depi son bann lezot departman prive, biznes prive.

E se sa ki fer ki ozordi nou pe war nou ek en Bidze Siplemanter, pou kapab rekouver en pe bann depans e menm osi kouper en pe sa bann *shortfall* ki'n arive.

Me Mr Speaker mwan sa ki mwan mon anvi met devan se keksoz ti nouvo, nou ti napa leksperyans dan tel sityasyon ki'n vin en sel kou. E nou'n war poudir pa kestyon napa leksperyans, Mr Speaker i en keksoz ki nouvo. E ler i nouvo byensir ou pou napa leksperyans akoz ou pa'n pas atraver sa.

E baze lo sa Mr Speaker bann desizyon in ganny pran e bokou keksoz ki'n ganny fer, petet dan en fason ou en lot i pa'n analiz en fason ler ou ariv en zistans. E petet Minister Finans li menm li mon kapab dir sa, zot in tro okipe akoz zot osi ti annan bann presyon avek bann politisyen isi dan sa Lasanble.

Ed isi, ed laba, fer isi, fer laba ki fer ki ti napa en letan pou zot koze, pou zot reflexir menm pou get serten keksoz ouswa serten defayans. E sa i fer ki keksoz in kontinyen in kontinyen, e nou ti war pep deor ankor pe demande. E pep ti pe viv dan lensertitid. Mr Speaker, Speaker si desizyon pa ti ganny pran parey i ete ozordi

avek sa Bidze Siplemanter kantmenm zot pou riye, plizyer biznes ti pou fermen ozordi. E plizyer 1000 dimoun ki ti pou perdi lanplwa enkli zot bann Manm fanmir ki la anndan.

E vwala Mr Speaker rezon akoz ki *FA4JR* ti ganny kree, nou'n war kreasyon *URS*, *SETS* pou ede *contain* sityasyon, i bann bon lentansyon.

Me selman sa ki mwan mon konsernen petet, se ki fason nou ti devret annan bann *break*. Kot nou ti kapab kree serten *oversight* pour re *assess* sityasyon e re aziste nou pou fer ki sa ki gannyen, sa ki merite. E pa zis sa ki pou vini *left*, *right* and *center* akoz lo dan sa sekter ki li i merit ganny asiste.

E mwan pour mwan sa mon santi petet i annan en pe *lacking* ladan. Ki fer ki i annan dimoun petet ouswa biznes ki'n ganny asiste ki'n zwe napa, e ozordi nou war pour zot osi zot pe fer serten aktivite ekonomik ki dan sityasyon aktyel ki nou ete zot pa pe mazin Gouvernman li menm, e sa pep.

Kot zot pe fer bann lezot aktivite pe servi zot larzan dan bann lezot kalite. E sa pour mwan Mr Speaker i fer ki i annan ki'n azir en pe iresponsab ladan annou pa blanm zis Gouvernman.

Mr Speaker ler nou pe *assess* sityasyon osi, nou pa pou kapab mazin zis saler dimoun osi. Me selman nou bezwen mazin an term en ekonomi tou sa bann sekter ki ede koman en mayon.

Nou koz bokou lo *FA4JR* nou koz lo *SETS* nou koz lo *URS*, sa i Bidze ki Minister Finans li menm li i *provide*. Me lo en lot kote i annan en lot group ki pe soufer, e zot ankor pe demann sipor Mr Speaker ki nou pa pe koz lo la ditou akoz li son Bidze i pa sorti anba Gouvernman direk me selman i annan en kontrol atraver Labank Santral.

Mr Speaker ozordi bokou bann *retail sectors* bann pti komersan pe soufer, akoz zot napa akse avek kredi. Menm si Gouvernman atraver Labank Santral ti dir mon pou met R500milyon pou donn bann *loan* pou bann biznes, *rescue them*, met zot likou par lao delo.

Problenm ki pe arive ozordi depi ler sa lanons, forse 11poursan sa larzan ki'n kapab ganny asiste. I annan en problenm *somewhere*, e Minister Finans ou bezwen al get ladan ki pe arive. Akoz ki sa bann biznes i ankor pe plennyen, pa pe ganny lasistans, kan larzan i annan pou asiste zot.

Eski labank pe azir dan en fason fleksib? Eski zot pe azir dan en fason dezonnet, ouswa zot pa anvi donnen? Ouswa i annan en lenstriksyon ki'n ganny donnen pou pa donnen.

Sa nou bezwen eklersi, akoz sa bann biznes ler in dan *lockdown* zot in sibir, zot in kontinyen pey zot *rent*, pey zot bann *utilities*, pey serten zot bann travayer. E ki zot in war zot ozordi annan bann det ki zot ti a kontan osi soulaze atraver en *loan e reschedule* zot bann peyman zot bann det ki zot annan.

Alors sa i bezwen ganny e get ladan. Mr Speaker osi en pledwari ki nou bezwen ganny fer ozordi petet si nou anvi Gouvernman li menm li atraver Minister Finans, revwar serten bann rol parey in ganny dir, bann *public enterprise*.

Mon krwar i enportan e mon pou met lanfaz lo la, akoz mon *firmly believe* ladan. Akoz zot kapab zwe en rol dan donn nou Gouvernman ankor en pe plis reveni, ki zot kapab fer. E ki mon santi i annan serten mayon ladan, ouswa serten zwe ki pe ganny deroule ki bezwen ganny dil avek ladan.

E sa se sa bann *public enterprise* i bezwen parey mon'n dir mwan en lodit i bezwen ganny fer ki serye. Si *PMC* napa

ledan, rod ledan donn li fer li fer son travay. E la bann lenvestisman, akoz sa i larzan piblik i bann larzan *taxpayers money* ki'n investir dan sa bann lakonpanyen.

Nou ava kapab war kote larzan i ale, kote nou kapab koupe, kote nou kapab ganny reveni adisyonnèl. Pour fer ki Trezyenm Mwan Saler si lannen prosenn sa bann larzan i antre la, napa personn nou kriye i pa pou gannyen e zot ava gannyen atraver larzan ki ava antre.

Mr Speaker pou konklir, nou koz bokou lo *ASP* bokou keksoz in ganny dir lo la larzan in ganny donnen e bokou lanfaz in ganny mete lo la akoz nou ti dan en lannen eleksyon. Me selman mwan mon santi be si nou, nou'n donn larzan sa kantite be akoz nou'n perdi, kot nou'n al mal?

(laughter)

HON EGBERT AGLAE

Sa en kestyon mon ti a demande. Si *LDS* in ganny eleksyon savedir zot ki'n benefisyè avek sa larzan *ASP* pa nou lo kote *US*. I enportan met sa devan. Mr Speaker i enportan ki *ASP* sa *safety net* ki ganny mete la, la, i bezwen kontinyen ganny son *funding* nesesser san get kouler politik

ouswa parti ouswa larelizyon ki ou ete. Gouverner Labank Santral i monte preski tou le semenn, i vin dir nou poudir keksoz pa pe vin pli roz an roz keksoz i difisil.

E nou, nou bezwen *worry about* sa koman en politisyen akoz dimoun ler i lafen, dimoun ler i dan problem i tap nou laport li. I vin dir nou met son konsern devan. E nou bezwen rekonnèt sa.

E si sa *safety net* pa egziste kote ki zot pou al rann rekour akoz bokou parey bann *MNA* in dir atraver ou Mr Speaker, Onorab Henrie li menm li in deza dir ki li i pa en *ATM* li.

Alors kote rekour pli ale si napa sa *safety net* sansan i pou bezwen tonm dan semen i pou mor lafen, i pou mandyan, i pou war dan Lari Bazar pe dormi, nou pou war isi laba pe mandyan.

So nou, nou en pei kot nou'n arive nou pa oule sa i arive nou. So *ASP* i bezwen ganny son larzan pou li kapab kontinyen soutenir. Me selman dan en fason egal zis e *fair*. Sa i bezwen ganny fer.

E pour nou kontinyen kapab fer sa, Mr Speaker serten defayans ki sa Lazans i annan Mr Speaker, sirtou kot i konsern *oversight* an relasyon

avek sa bann *entities* ki kree Polisi pou li kapab finanse, zot bezwen kapab fer zot travay e pour zot fer zot travay zot bezwen annan resours imen.

E sa mon annan en pledwari avek Minis Finans dan son remaniman, son bann lodit ki ou pou fer, i enportan pou ou fer si ki sa striktir i la i egziste, akoz lannen prosenn ler ou pou vin ek en Bidze nou pou bezwen kestyonn ou ankor, eski sa ki nou, nou'n diskite la anndan i pran kont, pour fer ki keksoz marse, ouswa nou pe kontinyen lo menm nivo ki fer ki keksoz pa pou amelyore demen.

E demen nou menm nou komen politisyen, nou pou dir larzan in mal ganny servi me selman ler nou demann pou met en striktir an plas *oversight* i ava ganny fer. E avek sa Mr Speaker mwan, mon pou donn mon sipor sa Bidze Siplemanter mwan akoz i annan keksoz ki bon ladan.

MR SPEAKER

Ou'n ariv 10 minit Onorab, ou a konklir. Mersi.

HON EGBERT AGLAE

Mon pe konklir Mr Speaker. Mon pe dir poudir mon pou siport sa Bidze. Akoz in vin avek en bon lentansyon kreasyon *FA4JR* depi an Mars avek son

SETS avek sa bann lezot konponan bidzeter ki in anmennen, in sov lavi bokou dimoun ki in anpese ki zot tonm dan lapovrete ekstrenm.

E ki i fer ki bokou nou ozordi Seselwa malgre nou ti siport Lopozisyon oubyen nou siport *US*, zot ankor annan en lanplwa ouswa zot in ganny plase dan en travay.

Sa mon dir mersi pou sa ki ti la, mersi pou Gouvernman avan e nou rekonnet ki nou menm nou osi nou ti kontinyen ganny en saler la anndan. Avek sa Mr Speaker mon terminen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker pou donn mon laparol. Mr Speaker malgre i tar e nou'n annan en long lazournen travay ozordi. Mon krwar i enportan ki mon aport mon kontribisyon lo sa pti deba aswar la.

Nou'n fer nou en zournen deba lo en *Supplementary Budget* ki kouver en seri *heads* kot bann teknisyen Minister Finans ek bann diferan Minister ek Lazans in travay dir pou rod bann landrwa kot nou kapab koupe fer *savings*, pou re

aziste pour ki nou kapab priyoritiz Bidze pou met kot ti vremen merite.

Mr Speaker malerezman mazorite deba ek kestyon in tourn otour 2 *heads* plizoumwen *Social Programs of Government*. E bann *Benefits e Approved Program of ASP*. I malere Mr Speaker ki mazorite lentervansyon ki sorti lot kote latab i pa neserman pozitiv lo sa 2 *head*. E zot pe fer pep krwar ki sa bann lasistans pa ti vremen neser.

Mr Speaker les mwan zis nonm enn de sa bann pwen ki'n sorti pandan lazournen ozordi. Nou'n koz lo sa *Housing Loan Relief Scheme* par *HFC* ek *PMC*. Sa *Loan Relief Scheme* in permet bann dimoun ki annan zot *loan* ek sa 2 peyman *loan* avek peyman lakaz avek sa 2 lenstitisyon pou zot re aziste zot Bidze.

Re aziste zot Bidze dan en letan kot pri pe monte, e zot Bidze lakour pe ganny en pti morso pou fer lezot keksoz avek. Eski sa i pa'n ed pep Seselwa pandan sa bann letan *COVID*? E nou ankor dan letan *COVID* Mr Speaker.

SETS;- *SETS* in pran bann travayer dan sektor prive ki nou war zot dan problem letan ki laport in fermen dan bann lorganizasyon.

SETS in pran zot, i annan bann profesyonnel, bann dimoun dan *reskilling* dan *training*. Vin ed zot, *reskill* zot, *retrain* zot, met zot pare. Ler lekonomi i reouver *proper* sa bann dimoun i annan pou'n pare. Zot pou'n ganny *reskill* zot kapab ganny anvoye dan bann diferan landrwa travay.

Zot a kapab *apply* zot bann landrwa travay zot menm e diferan lorganizasyon ki ozordi zot pe dir bann *productive sectors* parey Minis pe dir i ava kapab pran zot. E nou ava kapab petet redwir en pe lo kantite *expatriate* ki nou annan dan pei.

Mr Speaker nou annan bokou koze lo *home carer*. Ozordi si nou *être* fran ek nou lekor, e nou konnen bann dimoun ki annan distrik zot konnen *PS* i konnen Minis i konnen. Nou annan nou apepre 11mil pansyoner Sesel.

En pti pe plis ki 11mil pansyoner ki lo *payroll social security*. Parkont nou apepre 3900 *home carer*, konmsi nou pe dir si ti annan vremen labi dan sa *Scheme* i annan 11mil pansyoner, si dimoun in ariv sa serten laz. E ki petet serten zot i merit ganny en *home carer*.

Eski nou pe dir sa *Scheme Home Carer* i annan en problem? Kot en vye dimoun

letan in ariv dan son laz retret si i annan en sityasyon medikal; li osi i bezwen en led, li osi i bezwen en koudmen?

In annan bokou koze Mr Speaker osi lo *URS*. Mon'n eksplike taler Mr Speaker ler ti annan en desizyon Polisi ti ganny pran. Kot bokou bann biznes prive parkont ti pe konplent, ti pe dir get sa nou pa kapab kontinyen kit, pa zis saler ki en kou lo biznes.

I annan lezot kou lo biznes, so nou pa kapab menm si nou ganny sa lasistans finansyel, *FA4JR* nou annan lezot kou ki vini.

Alors i nan serten ka nou pa kapab kit travayer. So i annan dimoun ki ti bezwen ganny fer *redundant*. I annan bann dimoun ki ti pe travay *casual* ki zot pa ti pe kapab reste dan sa bann landrwa kot lezot ti pe travay.

Or sa bann dimoun ki ti pe pran zot ti napa sa larzan pou kapab pey zot en *casual allowance*. So *Unemployment Relief Scheme* in anmas zot, in anmas zot, in annan bann *graduate* ki bann landrwa pa ti pe pran dimoun pou travay.

In anmas zot pou zot kapab soutenir zot fanmir, pou zot kapab ganny en pti *income* zot osi pandan sa letan difisil ki nou'n pas ladan. Nou'n koz lo

SPTC travel concession. Sa mon krwar i koz pou li menm akoz i pou mazorite bann zanfan ki al lekòl. E mon krwar i en led pou paran osi. *Social safety net* i annan bokou koze lo la, in annan preferans ki'n ganny fer avek par egzantp *STC voucher*.

Mwan mon pe get li koman en *voucher* i en *STC card*, e mon a pran en pti pe letan pou eksplike. Sa kart i ganny donnen an relasyon avek en peyman *welfare*. En peyman *welfare*, ou bezwen fer laplikasyon dan distrik e anvoy santral.

E santral i *assess* si sa dimoun i kalifye, i ganny li en serten sonm larzan. E sa sonm larzan, Lazans i deside eski nou pou par egzantp dizon en dimoun i kalifye R3000. Eski ou pou pey li R3000, ouswa nou pey li 1500 nou met 1500 lo en *Scheme*, lo en kart? Koumsa i marse Onorab.

Mr Speaker i annan tou sa bann keksoz ki'n ganny dir ozordi dan Lasanble, si ti napa tou sa bann *Scheme* ki ti ganny met an plas par ladministrasyon, avan dirize par Prezidan Faure, bokou nou bann fanmir pandan sa bann letan ti pou war zot dan difikilte.

Bokou, bokou ou bann fanmir ti pou afekte bann

zanfan ti pou afekte bann fanmir. Pa tou ki'n parfe, petet in annan serten pti lerer isi laba, me an gro lide par deryer tousala, se pou anpes, anpes nou kou sosyete vilnerab, tonm anba.

Mazorite zot in nobou ganny en serten *income* pou zot soutenir zot fanmir mon repete. Alors Mr Speaker mwan mon konvenki ki sa bann lasistans in ganny donnen. Malgre in kout nou en pti pe larzan nou a travay, nou a refer, pei a refer.

Me i ti enportan. I ti en mayo dan sa lasenn pour fer sir lekonomi Sesel i kontinyen vire, malgre dan ba letan kot pei pa ti neserman annan biznes ki pe marse, touris ki pe vini ti annan serten mouvman dan lekonomi Sesel.

So Mr Speaker avek sa 2 mo mon pa pou al plis ki sa mon pou aport mon sipor pou sa Bidze Siplemanter. Akoz mon konnen ki lefe in fer lo fanmir Seselwa, lo bann fanmir ki en parti pe pli vilnerab ki nou isi dan Lasanble.

So Mr Speaker avek sa 2 mo. Mersi, e mon pou aport mon sipor pou sa Bidze.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Wi, mon annan 4 non, lo mon lalis la. I annan 2 kote isi, 2 kote isi. So, mon pou

ferm lalis la akoz apepre mon pou bezwen donn laparol mon osi *LGB* pou *sum-up*.

So nou a kontinyen koumsa. Wi, *LGB*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon konnen ki Minis avek *PS* zot napa keksoz pli enportan pou fer ki asiz la. E zot antouzyazme avek nivo nou deba. Me nou pa vreman bezwen zot si zot annan lezot keksoz pou fer mon krwar nou kapab eskiz zot.

MR SPEAKER

Annefe wi, Minis ek *PS* nou a remersi zot pou letan ki zot in pase avek nou. En long lazournen parey bann Manm in dir, mersi bokou.

(MINISTER HASSAN AND HIS DELEGATION WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Nou a kontinyen avek Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonswar tou dimoun. Mr Speaker sa deba ki nou ti pe fer lo sa Bidze Siplemanter mon ti pou panse krwar ki i ti pour annan en pwennvi kolektiv tou lede kote

latab fas a sa sonm bidzeter ki devan nou.

Mon dir sa akoz nou pa ankor dekouver delwil Sesel, eskize si i annan dimoun ki krwar nou ti'n dekouver delwil. Nou delwil ki nou annan se tourizm, e tourizm ozordi pe fer fas avek en tirbilan.

E tan ki nou pa ankor prouve 100poursan poudir sa vaksen ki vini kote syantifik pe travay nwit o zour, pour met an mars, nou sityasyon i kapab pran bokou plis letan pou redrese. I annan dimoun pe dir ziska 3 a 5an.

Mon pa anvi *être* osi negativ *about* sa sityasyon, me i ne realite ki nou bezwen fer fas avek. Alor nou koman politisyen ki ganny bann lenformasyon, ki war bann sif. Nou bezwen an menm tan ki nou al devan laport dimoun pou rod en vot pou zwe bon boug.

Nou bezwen dir dimoun la realite keksoz. Parey en mo ki mon ti servi lot zour, koman en paran ki bezwen asiz ek son zanfan koz ek li kalmeman dan en langaz ki i konpran. Pou li kapab apresye la realite, e larealite se ki; eski nou annan respir pou nou kapab kontinyelman depanse?

Si sa sityasyon pa amelyore nou pou bezwen *tap into* nou rezerv, i dir nou i

kapab ale ziska ant 17 a 18 mwan.

Be apre i pour fini, alor ozordi letan nou pe koze dan tout konversasyon ki mon'n fer, mon'n pran lapros ki nou bezwen byen kalkile. Bann dimoun ki'n ganny konfyè, bann responsabilite pour pran bann aksyon, i bezwen pran li baze lo bann fe, e i bezwen tir tou lemosyon.

E fer keksoz dan en fason ki drwat ki zis, ki transparan e ki nou kapab rann kont. Be tro souvan ladministrasyon ki ti la avan, li i pa'n *operate* koumsa li. So in sanz tou bann keksoz baze lo kritik ki dimoun in fer. E *FA4JR* nou'n war poudir in kontinyen *mushroomed* akoz i annan bann kritik. Zot in fer lanons si dimoun in kritike zot dir non, pa ti dir koumsa se vwala ki'n arive.

E si nou rapel par egzanz an Me 2019 Prezidan Larepublik in fer en diskour, in fer serten lanons ki ti pou annan en konsekans bidzeter. An Me pou ladres *Labor Day*. *COVID* pa ti ankor vini e li i ti konnen li poudir i ri pe al dan eleksyon. I ti pe pran bann desizyon ki ti pour sey ogmant son popilarite.

Seselwa in pran zot larzan apre i pa'n vote pou zot!

(APPLAUSE)

HON GERVAIS HENRIE

Sa ki'n arive Onorab Aglae ti pe demande ki'n arive. Donk, mwan letan mon'n koz avek Minis Finans taler, mon'n dir ek li poudir koman en *MNA* aprezan ki dan kote Gouvernman, mon pa anvi vwar ladministrasyon Wavel Ramkalawan Prezidan Larepublik, pran bann desizyon parey ki *United Seychelles* in fer.

Mon'n dir ki fodre bann desizyon nou kapab defann. E alor se sa ki nou, nou oule war. Letan nou koz lo bann desizyon ki Fon Pansyon in fer, pour li prezan zis vin larg son fardo, son *condominium* ki in fer lo Gouvernman. I pa byen sa.

Letan nou vwar poudir difikilte ki nou *Air Seychelles*, akoz bann move desizyon ki'n ganny pran dan lepase, kot in met nou. Letan nou'n vwar ki mannyer bann alokasyon dan *ASP* in kontinyen ogmante, nou'n santi poudir i pa byen.

E nou koman bann Manm Lasanble nou annan sa responsabilite moral e etik, pou nou kapab get sa bann size fran e koz avek tou fransiz lo la, pour ki alor nou eparny nou popilasyon okenn soufrans dan 5an letan nou fini nou manda. Nou bezwen konsyan sa.

E mon ti don legzanp Roche Caiman ki Onorab Sanders, Vidot sa letan i ti annan 14an letan ansyen Prezidan Rene ti pran sa desizyon, pou zot donn en *discount* lo tou bann lakaz ki ti'n fer Roche Caiman. E zot krwar poudir i ti fer li akoz i ti en bon boug? Akoz i ti anvi eleksyon prezidansyel an 2001 e zot ti anvi eleksyon Lasanble an 2002!

E nou war zot kontinyelman fer sa bann keksoz, e dan en moman, dan en moman kot nou'n ganny dir poudir dimoun ki'n ganny lakaz avek Gouvernman, 2 lannen konsekitiv, en lannen 80milyon an aryeraz pa'n peye, son lannen answit 85milyon.

E nou ki mannyer nou kapab asiz dan Lasanble pou dir avek Seselwa sa i *ok?* Ou'n ganny lakaz ou pa peye, solman dimoun ki ankor pe espere deor lo *point system* li i pe peye?

Be nou, nou bezwen anvoy en mesaz kler avek Seselwa poudir menm si nou apresye pou ou, nou kontan pou ou. Be ou bezwen peye, akoz nou pei i bezwen tou sa resours finansyel ki i kapab ranmase.

Menm zafer la mon'n tande dan rapor Oditer Zeneral poudir i annan ekivalan 35milyon dan bann peyman ki

Gouvernman pa'n kolekte depi an 2018.

Ki mannyer nou koman bann Manm Lasanble responsab nou pa kapab anvoy mesaz deor avek nou bann dimoun, dan kominote biznes pou dir get sa, frer ou bezwen fer ou *fair contribution*. E mon anvi ki nou koman Manm Lasanble nou koz koumsa avek nou pep.

Fer lapel avek zot, fer zot reflesir, fer zot vin konsyan ki difikilte ki nou ladan, fer zot angaze dan en deba pou nou kapab trouv bann solisyon ansanm.

E sirtou nou koman bann Manm Lasanble en desizyon ban pwennvi kolektiv ki nou kapab anmenn pei de lavan. Ler nou'n koz lo sa zafer '*forgo*', akoz nou oule ki nou bann dirizan ki'n ganny konfyete bann responsabilite enportan dan nou pei zot pratik sa ki zot dir.

Zot annan en valer, en *ethical leadership*. Ou pa kapab a 3 repriz sey pran en keksoz ki ou dir ou pa ti pou pran. En keksoz ki ou ti'n promet ou pa pou pran, be ki mannyer i apele? Be i en vol! Nou bezwen konnen lekel ki'n sinyen, nou bezwen dir anmenn sa bann dokiman pou nou konnen lekel ki'n sinyen, lekel ki ti ordonnen

sa desizyon? Nou bezwen konnen.

E letan mwan mon get bann keksoz ki pase mwan mon konvenki, mon konvenki poudir ti annan en fran dekalaz dan fason ki bann teknisyen ti pe war keksoz avek fason ki politisyen. E mon reste persyade ki ler ti annan sa ki apel *Economic Forum* ki *PS Thesee* ti ladan, *SS Payet*, Gouverner Abel, zot ti mont *State House* tanzantan.

E mwan mon asire poudir ler bannla in monte ler zot in desann zot in tann en lot desizyon ki'n pran par deryer zot ledò.

E si nou demande ki bann *Minutes Meeting*, sa bann miting i ganny fer piblik nou pou war poudir ki mannyer politisyen in *get away, almost with murder*. E ki mannyer nou koman en Lasanble ki sipoze annan en *oversight role* lo Egzekitiv nou kapab les sa bann keksoz kontinyelman arive.

Mr Speaker mon dernyen pwen pou nou kapab asire poudir nou pei i pran bann desizyon ki drwat, ki etik, ki transparan ki nou kapab rann kont. Mon dernyen lapel i pour bann *public servant*. Bann *public servant* i ganny konfyè responsabilite, zot bezwen

konfyè zot bann responsabilite drwat.

En dimoun toultan i *remind* mwan, i dir ou war dan sa pei si tou dimoun ti fer sa ki zot ti bezwen fer ki zot rol, nou ti pou *ok* nou. Be ou war poudir dan *ASP* demann i kontinyen ogmante.

I annan en *management* ki le politisyen zis vir li isi, vir li laba. *Air Seychelles* bann dimoun ki dan bann gro pozisyon pe ganny peye an *forex*, pe ganny lakaz lwe sepa mwan ki bor. Zot kontinyen les nou lakonpanyen Aeryen ganny trennen dan bann sityasyon, *but you have to speak up, and you have to man up*. Sa ki nou pe demande.

Pour ki Sesel alor i kapab pa sibir sa move konsekans ekonomik ki lemonn pe fer fas avek. So mon pledwari alor pou mwan se ki Manm Lasanble, *public servant*, pep Seselwa, nou bezwen annan en pwennvi kolektiv lo sityasyon i nou ladan ozordi.

Nou konpran poudir i annan bann dimoun ki pli vilnerab, ki nou bezwen pran swen avek zot, be nou bezwen osi aksepte ki nou pa kapab annan labi, i pa kapab annan dimoun ki li i pa *pull* son *weight*, i pa kapab annan dimoun ki kale.

Prezidan in dir ek nou, nou tou nou bezwen travay, travay, travay aret get lo mont, aret get Lorloz e ki alor nou kapab tir nou pei dan sa sityasyon i nou ladan. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Tou Onorab e Digwa a lekout. Mr Speaker nenport ki Gouvernman responsab ki annan son pep aker i pran bann desizyon pou ede soulaz son pep. Nou'n vwar mot bokou dimoun in ganny ede sirtou La Digue ki depan bokou lo tourizm.

E la mon oule asir ou Mr Speaker tou dimoun ti ganny ede san prenon kont ki parti politik zot ti siporte. I osi vre ki nou annan en irzans ek presyon pou dil ek COVID-19, Gouvernman in kapab overlook serten keksoz.

Me an zeneral Mr Speaker tou program ki Gouvernman ti met an plas ti annan pir lentansyon pou ede soutenir son pep malgre tou politik ki'n ganny fer.

Mr Speaker mon pa pou fer long, mon konklir tou Digwa

ki'n ganny ede anba bann diferan *Scheme* zot vreman apresye, zot ankor pe ekspekte ganny ede. E donn en lensertitid kot COVID-19 in kree. E alors mwan Mr Speaker mon pou siport sa Bidze Siplemanter. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon pa pou tro long akoz Onorab Henrie mon krwar in dir tou sa ki ti merit dir. Me selman zis petet a la lezer, parey onorab Aglae in demande kot zot in al mal, be i senp larepons i la i kler akoz in annan tro bokou labi.

Ok ler zot in larg, zot in annan labi lo kote larzan in menm annan gaspiyaz, menm annan larzan ki'n ganny vole parey in ganny dir. Alors se pour sela rezon ki ozordi zot war poudir zot minorite dan sa Lasanble.

Akoz i senp, i *straight forward*. E Onorab Vidot in dir poudir COVID pe touy dimoun, i vre. COVID i *real* la deor e COVID pe touy dimoun. Me i pa pe touy zis dimoun, in touy parti US osi.

E se pour sela rezon ki prezan ki lizye Seselwa in ouver e ki ozordi Seselwa in pran en desizyon in met en Gouvernman la ki i konnen i pou travay dan zot lentere. E fer sir ki zot larzan in ganny byen zere.

Bon, parey zot pe koz konsernan *voucher*. Mon pou dir zot fransman in annan labi nou bezwen onnet, *ok* nou bezwen onnet avek sa pep. Bann letan ki in annan *lockdown*, en travayer, en zabitan La Rivière Anglaise ki deza i lo *welfare*.

I ganny en *call*, i pa ni ti'n demande, en msye ki sipoze anploye ek *SPTC* i pe asize dan Biro Brans i *call* li. I dir li vin dan biro i annan en konmisyon pou li. Ler i vini i donn li 3 *voucher*. 3 *voucher* mon annan portre lo la mon kapab montre ou.

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple!

HON ANDY LABONTE

Mersi mon a kapab kontinyen silvouple? Savedir i malgre ou pirman ki sa bann dimoun in pran, e annou admet poudir in annan labi. Si vreman nou oule

onnet avek sa pep nou anvi ki keksoz i bouz devan.

Herminie pa nonmen ankor, e se pour sela rezon ki ozordi in al anba tapi depi li, la prezan in annan 2 zot i annan son *senior* pe lager. Be nou a gete kote i pou devenir prezan. *Anyway*.

So mon pou kontinyen. Ler ou pe get menm lo kote *LWMA* sa bann dimoun zot pe fer en bon travay en. Bon kontra la in fer ganny donner. Avan sa ti annan en legzersis ki ti ganny fer avek, an kolaborasyon avek Mer Laval Victoria.

So nou ti pe netway laval, ler nou ti ale pou nou netwaye, nou ti war poudir sa bann kontrakter pa pe onor zot responsabilite. Ki ou war poudir ankor enn fwa ki mannyer larzan sa pep in ganny gate.

E ler ou gete malerezman i nana manrmay ki ou war i lo *URS* ki vreman sa bann manrmay i doue, e zot travay zot donner. E mwan mon tir en sapo avek zot, akoz i annan dan La Rivière Anglaise ki travay. E mwan mon ti a kontan ki i ganny byen gete, ki nou pa aboli sa *URS*. Me selman nou gete lekel manrmay ki merit vreman i pe travay.

Menm dan bann ladministrasyon distrik i annan en madanm ki pe travay dan lofis anba sa program *SETS* i fer ekstremman byen. So mon pou bezwen siport sa bann lankadreman parey.

Alors i pou montre ou pirman poudir dan sa ladministrasyon avan, in annan labi. Alor nou bezwen onnet, annou *être* fran. Annou pa zis dir nou en Onorab, ler nou en Onorab la, nou bezwen annan respe, *ok?*

Parey nou dir, nou kontan servi sa term Sesel pour tou son zanfan, wi nou Prezidan ki'n vin ek sa *MOTO* akoz i vre i pour tou son zanfan.

E sa larzan, larzan pep Seselwa i osi pour tou son zanfan, alor nou pa kapab fer gaspiyaz zis serten i pou benefisyè *ok*, apre bann move zanfan, ki nou pou fer avek bann move zanfan?

(laughter)

HON ANDY LABONTE

Alors Mr Speaker ler ou pe gete i kler poudir nou pou bezwen siport sa Bidze. Akoz malerezman ki fot in arive, be selman nou'n fini pardonn zot, akoz Lepep Seselwa in fini pardonn zot, akoz i konnen pour sa Gouvernman ki la pe

vin travay pour zot. Alor se pour sela rezon ki mon pou dir mon pou siport sa Bidze. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, politik Sesel i en politik vreman enteresan. Kot premye fwa dan Lasanble mon vwar 2 kote ki pe siport en Bidze, anmenn 2 largiman diferan ki sipoze *end up* pe siport menm Bidze. E pou mwan enn ler mon krwar sa ki pli fatig mwan se ki, ki mannyer *l'homme* dan lopilans i bliy son nesans. E sa i enteresan. I enteresan pou vwar Mr Speaker, akoz apre ki mon'n ekout bann entervansyon ki mon'n tande sorti lo sa kote latab e lot kote latab, e mon felisit Onorab Uranie pou son lentervansyon kourt, me en lentervansyon ki'n dirize ver son dimoun La Digue, akoz i konnen ki soufrans dimoun La Digue i pas ladan. Akoz lefe ki zot lo zil e *everything* lo La Digue, tou keksoz lo La Digue i kout pli ser.

Me sa ki pli enteresan ankor Mr Speaker, se lefe ki, ki

manner osi politik ler i donn nou pozisyon i anmenn larogans avek. I anmenn en serten larogans kot nou bliye ki avan sa nou ti zanmi, nou ti kapab koze, konverse e lafason ki nou koz ek dimoun i sanze osi.

Mr Speaker, pandan sa dernyen 4an, si i annan en Gouvernman ki'n soufer plis avek kritik, avek latak i sa Gouvernman ki Prezidan Danny Faure ti dirize. E tou mezir ki sa Prezidan in anmennen in ganny atake, in ganny kritike.

E taler mon kontan mon'n tann enterven antraver ou Mr Speaker, lo lot kote latab koz lo en Gouvernman ki'n bezwen reakte ek tou kritik. Me in bezwen reakte ek kritik aköz ou menm ou, ou'n aksepte ki dan Lasanble ou'n anmar son lipye! Ou menm ou dan Lasanble ou'n aksepte ki poudir ou pa ti pou donn li son Minis ki i pe rode. Aköz ou pa ti anvi i fonksyonnen.

E prezan ou vini ou dir ek li koumsa be ou'n *fail*, ou'n *fail* Lepep Seselwa, kan ou menm ou, ou'n en kontribiter direk pou anmenn sa *failure* pou sa Gouvernman ki'n la ! Me Lepep Seselwa in ekout zot. Lepep Seselwa in ekout sa ki zot, zot in anmennen. In ekout zot

manifesto, in ekout zot bann *speech* e Lepep Seselwa i komans vwar. Ozordi se zot ki pou bezwen gard Gouvernman *in check*.

Ozordi se zot avek nou pou pran parol enn nou bann Onorab pli eksperyans, e mon koleg lo lot kote latab Onorab *Leader Zafer* Gouvernman, *Leader Zafer* Gouvernman, wi. Mon pran son parol kot i dir i pa nou, i pa zot me i Lasanble ansanm ki bezwen fer sa.

Rezon aköz mon pran sa lapros Mr Speaker, set aköz i kler ki poudir travay ki nou annan pou fer nou pou bezwen fer li dan en fason avek en serten lonnekte e i annan serten diskour ki nou bezwen aret fer apre en serten letan. E mwan mon dir zot sa aköz pandan sa premye 5mwan la, zot pou napa swa e zot pou napa lezot opsyon me blanm nou. Blanm nou kote latab pou tou keksoz. Lapli pou tonbe, blanm *US!* Semen pou kase, blanm *US!* Delo i monte, blanm *US!*

(laughter)

HON SEBSATIEN PILLAY

Rapidman selman apre lan kot sa soulye ki dan zot lipye pou komans mord zot en pti git e kot

Seselwa pou komans kritike. Seselwa pou komans *remind* zot lo zot bann promes ki zot ti fer. Kan dayer zot ti dir poudir par egzantp, lo plizyer keksoz ki zot in koz lo la ozordi, ki mon'n tann zot koz lo la, e ki Onorab Henrie atraver ou Mr Speaker, in tap son lestoman for lo la. In koz lo bann *public servants*.

Mon dakor ek ou. In ler pou sa bann *public servants* ki ti pe noy Gouvernman, retard travay Gouvernman, kot ler en *file* i vin kot ou, ou pran 2 semenn pou reponn en *file*. I al kot ou Direkter, i pran ankor 2 semenn. I al kot en lot Direkter, i pran ankor 2 semenn. *And then* lanmen ou dan *rally*, ou dan ou triko, nou ava gete si sa bann *public servants* parey ou'n dir, i pare pou travay e delivre pou sa Gouvernman.

I ava osi ler pou nou regard bann *Board Air Seychelles*, sa bann dimoun ki ansarz *Air Seychelles*, ki pe fer sa bann ekstravagans. E mon dakor ek ou, anefe mon pe al get li sa bann ekstravagans. Anefe sa bann depans, sa bann lakaz *Eden Island* mon pe al rode eki pe ganny lwe. Sa \$50 milyon mon pou al rode kot i été !

(APPLAUSE)

HON SEBSATIEN PILLAY

Mon pou al rode kot i ete. Mon pou al rode kot i ete akoz mwan e personn lo sa kote latab pa'n tous \$1 dan sa 50milyon !

(APPLAUSE)

HON SEBSATIEN PILLAY

Me sa bann dimoun ki'n tous sa Dolar ki ozordi atraver sa Lasanble Mr Speaker, mon lans zot en mesaz kler, ki ozordi zot pe asize e atraver sa bann byen ki zot pe zwir, sa bann sipor ki zot in krwar zot in donner, ki zot pou anmenn zot serten proteksyon. Mr Speaker, nou Lasanble e mon konnen, mon konnen sa mazorite *LDS* lo lot kote latab Mr Speaker, pou siport mwan 100 poursan ler nou pou al rode kote sa \$50 mil i ete.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Akoz Mr Speaker, mon fatigue, mon fatigue ki dimoun pou krwar mon pou pran sak en lot dimoun mon pou anmenn lo mon ledó e pou anmenn li pli devan.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Non, non Mr Speaker, mon parti, sa 28mil dimoun ki'n vot pou nou, pa'n pran en son dan sa \$50 milyon !

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon parti sa 28mil dimoun ki'n vot pou nou, i bann dimoun nob. I bann dimoun ki leve pou al travay tou le bomaten akoz zot krwar dan zot pei e zot bann patriyot parey zot dan *LDS* zot nou ete.

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, i annan plizyer labi ki pe arive dan sa pei e annou pa pran en labou pou anvoy lo kanmarad kan i kapab annan labou lo nou kote kot nou pe debout Mr Speaker! Ler nou pe debout dan labou, annou pa pran labou pou nou anvoy lo nou kanmarad. Akoz nou konnen poudir reperkasyon ki sa i vini, se ki dimoun pou komans get sa labou ki ou pe debout ladan.

Mr Speaker, nou tou nou'n vwar ki atraver sa Bidze siplemanter wi, i annan ekse. I annan ekse ki mon osi mon bezwen demann kestyon lo la. Akoz sa ti mon Gouvernman e si mon Gouvernman pa'n

delivre dapre mon lekspektasyon, mon annan drwa demann li!

E bokou dimoun ozordi pe demann mwan kestyon akoz ozordi mon vwar isi? Akoz ozordi mon devret demann ladan? Sa sez ki mon asiz ladan, sa saler ki mon gannyen, sa pozisyon ki mon annan i egzize, i egzize ki mon fer li.

Mon pa pe fer mwan konfortab dan okenn sez mwan! Mon leve bomaten avek lekspektasyon ki mon vin travay pou sa pep e vin delivre pou sa pep.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

E mon sorti la pli tar ki tou dimoun avek lekspektasyon ki lannmen mon pou delivre ankor pou sa pep. E mon napa personn, napa personn ki pou vin dir mwan ki mon pa ganny drwa demann okenn kestyon, oubyen kestyonn okenn size akoz mon sipoze protez okenn endividi !

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

E ou kapab koz mwan la konmela, ou kapab koz mwan yer. Ozordi se ou, se ou ki pou

end up pe protez sa bann endividi ! Se ou ki ankoler ler mwan mon demann *IDC* akoz in donn en avyon pou naryen kan 2an pase ou ti pou sot anler lo sa kote latab, pou konnen akoz *IDC* in donn en avyon pou naryen.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, in ariv ler pou nou realiz en keksoz enportan e fondamantal. Sa Lasanble in fini etabli son non koman en lenstitisyon, ki annan drwa fer *oversight* lo tou keksoz ki Gouvernman i fer. I pa pran komann avek Gouvernman. I pa pran lord avek Gouvernman. Ki ou'n ganny elekte dan Bel Air, ki ou'n ganny elekte dan Port Glaud. Ki ou'n ganny elekte dan English River, ou loubraz se travay pou tou zabitan sa distrik pe enport si i *US*, pe enport si i *LDS* akoz se sa ki Konstitisyon i egzize ou fer.

E Mr Speaker, ozordi nou ganny loportinite, e mon krwar Onorab Georges i konn byen ki mon pe dir, i istorik par lefe ki en Bidze Siplemanter pou pas a linanimite dan Lasanble Nasyonal. A linanimite *mes amis*. A linanimite akoz sa

Bidze pa pe pas akoz zot, akoz nou. Me sa Bidze pe pas akoz Lasanble in fer en travay lo la. E mon ti a kontan zot apresye rol ki nou annan pou nou zwe koman en Lasanble Nasyonal.

Pa get ozordi akoz ou *LDS* ou dan Gouvernman ki ou pou reakte koumsa. E mwan, mon pa pou get ozordi akoz ki mon dan mon *US* e mon dan Lopoziyon, ki mon pou vin zis en bar dan larou Gouvernman. Akoz met en bar dan larou Gouvernman se mon pep ki pou soufer. E mon pa vin fer mon pep soufer mwan, mon vin travay pou mon pep.

Me mon ti a kontan ki ed mwan, pou ed zot, pou ed nou pep sirmont sa moman difisil ki ladan. Si i annan okenn konsiderasyon, okenn konsiderasyon ki nou kapab fer dan sa moman la e mon enplor zot ki *until* ki nou kapab sorti dan sa difikilte kot *COVID-19* in met nou, annou fer tou ki nou kapab pou asire ki napa en zanfan sa pei ki al dormi aswar e i al dormi vant vid. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a pas laparol avek *LGB* pou terminen.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, zournen in long me in en zournen ekstememan enteresan, e in en zournen dan en serten fason istorik. Akoz ozordi nou'n vwar atraver deba lo sa Mosyon, nou demokrasi an aksyon. E napa pli zoli keksoz dan en Lasanble pou vwar ki en demokrasi ki pe marse, ki pe fonksyonnen e ki fonksyonnen byen.

Bomaten ler mon ti koze, mon ti dir ki anba Lartik 154, sou Lartik 6 ti annan 2 fason pou en *Supplementary Appropriation* vin devan Lasanble. Enn se avan depans, lot se apre depans. E pandan sa lazournen anmezir ki mon'n ekout bann keston ki'n ganny demande, bann lentervansyon la tanto, mon'n demann mon lekor akoz ki sa fwa si, apre ki in anmenn en Bidze lannen pase. En lamannman Bidze pli boner sa lannen apre ki *COVID* ti'n deklare, akoz ki pa'n annan en Bidze Siplemanter ki'n vin devan nou. Akoz pa'n annan en *Supplementary Appropriation* avan depans. Akoz ki sa in vin apre ki sa sonm R1.1bilyon in fini ganny depanse.

E mon krwar repons Mr Speaker, i pe regard nou dan nou lizye. Repons se akoz sa ti

en lannen eleksyon. Akoz ti annan en stratezi eleksyon. Akoz parey nou'n aprann ozordi i annan en kantite depans ki'n ganny fer, ki pa ti merit ganny fer.

E mon krwar atraver bann repons ki nou'n gannyen, nou konpran ki stratezi Gouvernman sete depanse, depans otan ki posibil, *secure* eleksyon e apre nou ava *deal* avek lakonsekans. Oubyen depans, perdi eleksyon e nou a les sa lour lo sa parti ki pe vini pou li kapab *deal* avek. Mon pa krwar ki stratezi ti diferan. Stratezi ti senp e nou'n vwar egzaktaman sa ki'n arive.

Me parey mon'n dir nou pe viv en moman istorik pou nou demokrasi. Nou'n vwar sa depi bomaten le 25 Oktob avek premye diskour nouvo Prezidan e nou'n vwar sa atraver sa tranzisyon. E la ozordi in nou tour koman en Lasanble e nou koman parti ki O Pouvwar pou vin *valid* en depans ki pa ti'n merite dan bokou ka, e ki'n ganny fer par ladministrasyon presedan.

E nou fer sa Mr Speaker prezizeman parey Onorab *Leader* Lopoziyon in fer nou rapel, akoz nou annan en devwar koman en Lasanble pou nou fer marse nou demokrasi. Pou nou anval koulev annan

defwa. Akoz i annan en keksoz ki pli gran ki nou. Nou pa kapab ozordi pa vot pou en Bidze, malgre ki sa Bidze bokou keksoz ladan in ganny depanse avek en bi pou anpes nou ariv la kot nou'n arive ozordi. Setadir O Pouvwar.

Nou bezwen pli gran ki sa. Nou bezwen regard pli lwen. Nou bezwen siport nou demokrasi e nou bezwen vot en keksoz pou byennet nou pei e se sa ki nou pou al fer la tanto. E mon espere akoz ozordi nou ki pe al vot an faver sa Bidze. Fotespere ki nou nepli tandé, sorti lo zot kote latab sa bann parol, zot pa vot pou Bidze. Akoz ozordi se nou ki pe al montre legzanp vot pou en Bidze ki nou, nou pa'n depanse.

Mr Speaker, bokou keksoz dan sa Bidze ki nou pe al pase ti bann depans neseler, tou dimoun i rekonnèt. Nou'n bezwen siport bann dimoun ki pli vilnerab. Tou lede kote latab nou siport en sosyete ki *take care* avek bann dimoun ki pa kapab *take care of themselves*. Sa napa okenn diferans ant nou 2 kote. Diferans i *somewhere else*, me i pa la. Nou tou nou aksepté ki dan sa Bidze in annan fas en *COVID* serten legzizans ki nou'n bezwen fer fas avek.

Me nou tou, nou'n osi realize ki ti annan depans ki pa ti neseler. Ti annan depans ki ti iresponsab e ti annan depans ki ti pirman e senpleman gaspiyaz. Malerezman nou pa kapab vot en bout sa Bidze, nou bezwen vot li an antye. E nou pou bezwen, parey mon'n dir aksepté ki dan en demokrasi i annan en serten keksoz ki nou bezwen fer malgre ki nou pa kontan, akoz i dan lentere piblik e i dan lentere Nasyonal.

Me mon ti a kontan fini avek en parol tanto. E sa parol se zot ki'n dir. E mon krwar i neseler pou fer dimoun konpran kwa sa parol. E sa se si zot in depans tou sa larzan pou aste vot, akoz ki zot in perdi eleksyon ? I annan 2 repons a sa kestyon Mr Speaker. Enn Onorab Gervais Henrie in fini donner. Dimoun in pran zot larzan e zot in vot pou *LDS*. Sa i kler, akoz se nou ki'n raport laviktwar, malgre ki zot, zot in fer tou sa bann depans iresponsab.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Me i annan en dezyenm rezon. E sa dezyenm rezon se sa. Se akoz zot in depans tou sa larzan, ki zot 10 i la ozordi dan sa Lasanble. Akoz si zot pa ti'n

depanse, ni enn zot pa ti'n retourn dan sa Lasanble.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

E fodre zot konpran sa. Mon pa pe dir sa pou fer zot kanmi. Non! Mon pe dir zot sa pou siport zot. Pou fer zot konpran ki parey in ganny dir, nou la ansanm koman en fraternite dan sa Lasanble. Sakenn i konnen kot i ete. Sakenn i konnen ki son lafors, ki son febles. Me annou pa fer politik, kot politik pa devret ganny fer.

Ozordi ti en zour istorik, ti en zour memorab e sa vot ki pou arive taler pou montre nou ki nou demokrasi i *fine and in good health*. E sa i donn mwan Mr Speaker, enormeman lespwar.

Alor mon bann fer lo lot kote latab, mon bann ser lo lot kote latab, bann Manm sa *Caucus* ozordi, annou fer laprev ki nou kapab gognard kanmarad, nou kapab debat dan en fason for, nou kapab sakenn defann son pozisyon, me nou kapab osi ler i merite azir dan lentere Nasyonal ansanm pour en sel bi.

Alors mon pran lapel Onorab Lopozisyon ki in fer, e mon demann avek nou tou ozordi Mr Speaker, an siny sa

demokrasi an aksyon, an siny lafet ki malgre ki nou for, malgre ki nou kapab fer otreman, nou pa pou, me nou pou azir dan lentere Nasyonal e nou pou vot en Bidze, akoz i annan dimoun ladan ki'n ganny led e i en keksoz ki nou bezwen fer pou byennet nou pei. Mersi Mr Speaker.

APPLAUSE

MR SPEAKER

Mersi Onorab Georges. Avek sa nou a pas sa Mosyon pou vot e tou bann ki an faver lev lanmen silvouple? Mersi. Okenn ki kont? Alor vot lo Mosyon pou *Supplementary Estimate* in ganny 27 vot pour, 0 vot kont e 0 *abstain*. Alor sa Mosyon in pas Lasanble. Mersi.

Avan nou *adjourn* nou annan en *Public Bill* lo *Order Paper* e nou pe zis propoze ki nou fer *1st Reading* ozordi e pou nou re pran li demen. Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Business Tax (Amendment) Act, 2020 and shall come into operation on such date as the Minister may, by notice published in the Gazette, appoint.* Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Avek sa mon a remersye zot pou zot travay ozordi e mon a swet zot en bonn sware. Sesyon i *adjourn*. Mersi.

(ADJOURNMENT)

